

Universitetet
i Stavanger

FAKULTET FOR UTDANNINGSVITENSKAP OG HUMANIORA
MASTEROPPGAVE

Studieprogram:

Master i historie og historiedidaktikk

Vår semesteret, 2022

Åpen

Forfatter: Mouaz Mouhamad Alknawi

Mouaz Alknawi
(signatur forfatter)

Veileder: Jonas Fossli Gjersø

Tittel på masteroppgaven: *Hvordan har ulike norske medier/presse fremstilt perspektiver og meninger om Norges rolle i Oslo-avtalen i perioden fra 1993 til 2018?*

Engelsk tittel: *How did various Norwegian media / press present perspectives and opinions about Norway's role in the Oslo agreement during the period from 1993 to 2018?*

Emneord: Oslo-avtale, fredsmekler, tilretteligger, fredsengasjement, utenrikspolitikk, Norgs rollen, retorikk, diskurs og Forsvinnende dokumenter.

Antall ord: 40500

+ vedlegg/annet: 0

Stavanger, 15. 05.2022

«THE GREATEST ACTS of statesmanship were made by people who did not know what they were doing» A. J. P. Taylor. “The Peacemakers,” New Yorker (Dec. 1993)

«The remark applies very aptly to the two Israeli academics, the three Palestinian representatives of the Palestine Liberation Organization (PLO), and a Norwegian couple who came together under the auspices of a research institute in a small Norwegian town on 20 January 1993. None seemed likely candidates for a government mandated peace mission, yet the secret meeting that cold winter day launched a process that evolved into the “Oslo back channel” that ultimately, some eight months later, produced the accord that was to change the face of the Middle East». Hilde Henriksen Waage (2005).

Forord

Masteroppgaveprosjektet mitt er endelig kommet i mål. Læringsprosessen, kildekritikk og søking av informasjon har vært en veldig lang og slitsom, men veldig nyttig og spennende prosess. Jeg har først og fremst måttet lære meg den kunst det er å orientere seg i et uendelig stort univers av litteratur og potensielle kilder til forståelse på flere språk slik som norsk, engelsk og arabisk.

Gjennom den lange perioden av lesing og skriving og fra den første spede begynnelse på formulering av oppgavens problemstilling, kom jeg endelig til en konklusjon. Jeg har vært veldig åpen for gode ideer og innspill fra venner, som har vært veldig engasjerte og spente på min oppgaveproblemstilling.

Jeg syns at jeg skylder en stor takk til min veileder, Jonas Fosslie Gjersø, for hans tålmodighet og alle gode faglige råd og inspirasjon til å velge det teoretiske rammeverket for oppgaven.

Som en person som nylig har fått norsk statsborgerskap, og med min bakgrunn som en tredje generasjon av en palestinsk flyktningfamilie som flere ganger har vært nødt til å flykte fra en rekke ulike kriger, ble jeg sterkt interessert i betydningen av Oslo-avtalen og av norsk utenrikspolitikk. Det faktum at Oslo-avtale ikke har utgjort noen verdi for oss som flykninger, var den direkte årsak til at jeg ble interessert i dette temaet.

Til slutt en takk til dem som tror på meg og motiverte meg hele veien. Familie, gode venner og ikke minst mine venner som har hjulpet meg med språkvask av oppgaveprosjektet.

Jeg håper at denne oppgaven kan vise et håp og et lys for alle flykninger som tror på rettferdighet i verdenssamfunnet.

Abstract

This thesis presents several perspectives on Norway's role in the Oslo Accords, which began in 1993, focusing on various claims about Norway's role as a peace mediator. Norway's breakthrough in this complicated conflict is a unique political and historical phenomenon. While this thesis addresses the general historical development in the media, it emphasizes political perspectives. It also explores Norway's role in facilitating the Oslo Accords from 1993 to 2018 and why Norway succeeded where the superpowers failed. Part of the thesis focuses on discourse analysis for three periods in different newspaper articles, where numerous texts from daily newspapers are highlighted. Since it was enacted, the international peace commitment has become a symbol of Norwegian foreign policy, cementing Norway's self-image as a peace nation. This thesis's main finding is that Norwegian newspapers' fixed direction dominated the discourse on Norwegian myths, such as its peace nation status, from 1993 to 2000. These newspapers changed direction in the 2000s and criticized Norway's role in the peace process and peace engagement in the Middle East more than before. From 2004 to 2018, Norwegian newspapers changed direction again, criticizing Norway's proud self-image as a peace nation. This thesis presents several political hypotheses about Norway's role in the Oslo Accords and attempts to find answers.

Sammendrag

I denne masteroppgaven kommer jeg til å presentere flere perspektiver og meninger rundt Norges rolle i Oslo-avtalen i 1993. Jeg vil særlig se på ulike påstander rundt rollen Norge tok som fredsmekler/tilrettelegger. Gjennombruddet som Norge oppnådde i denne kompliserte konflikten, er et unikt politisk og historisk fenomen. Oppgaven vil ta for seg den historiske utviklingen generelt i mediene, men vektlegger politiske perspektiver og meninger.

Oppgaven utforsker Norges rolle i Oslo-avtalen 1993 til 2018. Videre undersøker oppgaven årsaken til at akkurat Norge oppnådde denne posisjonen, der supermaktene hadde mislyktes. En del av oppgaven skal ha en tilnærming som er basert på diskursanalyse for tre forskjellige tidsperioder i ulike avisartikler. I tillegg vektlegges flere tekster fra ulike dagsaviser. Det internasjonale fredsengasjementet har blitt et symbol for den norske utenrikspolitikken etter Oslo-avtalen, hvor den har sementert Norges selvbilde. Oppgavens hovedfunn er den tydelige retningen i norske aviser, som i første periode dominerte retorikken/diskursen om norske myter. Et eksempel er Norge som "fredsnasjon" etter Oslo-avtalen i Midtøsten i 1993 til 2000. Den andre retningen i norske aviser viste seg etter 2000-tallet, og den kritiserte enda tydeligere Norges rolle i fredsprosessen og fredsengasjement i Midtøsten. Etter 2004 frem til 2018 fikk vi en helt ny retning i norske aviser som var veldig realistisk, og som kritiserte Norges stolte selvbilde som "fredsnasjon". Oppgaven har fremstilt også flere politiske hypoteser om Norges rolle i Oslo-avtalen som den har prøvd å finne svar på.

Innhold

1. Kapittel 1.....	1
1.1 Innledning.....	1
1.2 Problemstilling.....	3
1.3 Sentrale temaer i oppgaven som norske aviser har belyst.....	5
1.4 Avgrensing av problemstilling.....	7
1.5 Historiografi.....	8
1.6 Konfliktens kjerne.....	10
1.7 Analyse.....	13
1.8 Valg av case.....	13
1.9 Utviklingen innenfor norsk utenrikspolitikk.....	15
1.10 Norge er en fredsskapende nasjon og en spesiell aktør.....	15
1.11 Hva er Oslo-avtalen?.....	16
1.12 Valg av teori og metode.....	18
1.13 Oppgavens struktur.....	19
2. Kapittel 2.....	21
2.1 Innledning.....	21
2.2 Teoretisk rammeverk.....	21
2.3 Realpolitikk.....	21
2.4 Idealpolitikk.....	22
2.5 Viktige begreper.....	24
2.6 Diskurs.....	24
2.7 Diskursanalyse.....	24
2.8 Fred.....	26
2.9 Konflikt.....	27
2.10 Midtøsten.....	27
2.11 Mekler.....	28
2.12 Nasjonal interesse.....	28
2.13 Oslo: bak-kanalen (Norges engasjement).....	29
2.14 Makt.....	29
2.15 Norges myke makt.....	30
3. Kapittel 3.....	32
3.1 Innledning.....	32

3.2	Avisdekning for Norges rolle i Oslo-avtalen fra 1993 til 2000?	32
3.2.1	Avisenes ulike politiske orienteringer	34
3.3	Avisdekning for Norges rolle fra 2001 til 2007	43
3.4	Avisenes dekning av Norges rolle fra 2008 til 2018	47
3.4.1	Norge kan ikke være fredsmekler lenger	49
4.	Kapittel 4.....	53
4.1	Innledning	53
4.2	Sentrale avistemaene	53
4.3	Det første sentrale temaet: de hemmelige forhandlingene	54
4.3.1	Hvordan klarte Norge å skjule forhandlinger i 9 måneder?	58
4.3.2	Norges fredsmeklere laget	60
4.3.3	Ny klimapolitikk i Midtøsten	61
4.4	Det andre sentrale tema: Forsvinnende dokumenter	62
4.4.1	Hvor er dokumentene som forsvant?	65
4.5	Det tredje sentrale temaet: FAFO levekårs undersøkelse	70
4.6	Det fjerde sentrale temaet: Norges forhold til begge aktørene PLO og Israel	73
4.7	De femte sentrale temaet: Er Norge ansvar for Oslo-avtale konsekvenser	77
5.	Kapittel 5.....	80
5.1	Innledning	80
5.2	Hvordan ulike pro-Israelske aviser i Norge ser på Oslo-avtalen?	80
5.3	Hvordan ulike pro-Palestina aviser i Norge ser på Oslo-avtalen?	84
5.4	Har Norge spilt en nøytral rolle?	86
5.5	Israel har brukt Norge som redskap	89
6.	Kapittel 6.....	91
6.1	Innledning	91
6.2	Hvorfor Norge?	91
6.2.1	Arafat som forslo Norge	93
6.2.2	Uskyldig spørsmål	94
6.2.3	Oslo-avtale retorikken	95
6.2.4	To freds spor	97
6.3	Norges økonomiske forbindelser til Israel er mot folkerettigheter	99
6.4	Oslo-avtalen og dens forventede skjebne	101
	Konklusjon:.....	107

Kilder:	115
Empiriske kilder:	120
Internett kilder:	125

1. Kapittel 1

1.1 Innledning

Fredsprosessen i Midtøsten (Oslo-avtalen), som ble ledet av Norge, har fått enorm oppmerksomhet fra norske aviser. Den har gitt Norge et godt omdømme, ført til at det norske fredsengasjementet utvidet seg og at det ble ønsket inn i andre konflikter i verden. Det har med andre ord blitt tydelig for mange at det stille diplomati har oppnådd stor triumf, og at Oslo-avtalen har ført til en rekke fordeler for både palestinere og israelere. Avtalen var det første steg mot å skape fast og varig fred i Midtøsten. Det som imidlertid er nyttig å nevne eksplisitt er at en viktig nøkkel til Oslo-avtalens suksess var en slags privatisering av norsk utenrikspolitikk. Norske myndigheter mener fremdeles at Oslo-avtalen er det beste og eneste gjennombruddet som skjedde i den aktuelle konflikten i Midtøsten¹. «Oslo-avtalen ble regnet som tidenes suksess for Norge på den internasjonale arenaen og banet vei for norsk deltakelse i en rekke andre fredsprosesser, blant annet i Sudan, Sri Lanka og Colombia²».

13. september 1993 dro den norske delegasjonen av fredsmeklere, sammensatt av utenriksminister Johan Jørgen Holst, statssekretær Jan Egeland, Terje Rød Larsen og UDs pressetalsmann Ingvar Havnen, til Washington. De skulle være æresgjester i Bill Clintons rosehage og overvære den historiske undertegnelsen av fredsavtalen mellom PLO og Israel³.

«Triumfen» Det er svært få tidspunkt i historien som kan sammenlignes med dette øyeblikket. Et trumfkort er Norges suksess som fredsmekler i flere internasjonale konflikter. (...) Norsk fredsmegling har vært en suksess. Og Norge drar nytte av suksessen når «utenfor landet» skal bli hørt internasjonalt. Norges erfaringer er et viktig byttmiddel på den internasjonale arenaen⁴.

Edward Said den palestinsk amerikansk forfatter beskriver Oslo-avtalen som apartheid: «Hvordan man staver Apartheid? O-S-L-O⁵». Det ser ut til at PLO avsluttet intifadaen mot Israel, som ikke innebar terrorisme eller vold. PLO ble tvunget til å stoppe alt motstandsarbeid i tråd med Oslo-avtalens vilkår, selv om Israel fortsatt okkuperte Vestbredden og Gaza. Hovedhensynet i Oslo-avtalen er Israels sikkerhet, men hvordan palestinerne skulle beskyttes fra Israels inngrep, kommer ikke frem⁶.

Oslo-avtalen blir ofte fremstilt som et glimrende fredsprosjekt som gikk til grunne på grunn av en senere utvikling. Said derimot mente Oslo-avtalen var en kapitulasjon, og en avtale som legitimerte en allerede eksisterende apartheid-struktur. Var disse anklagene til Said berettiget? Var det en politisk

---

¹ Østerud, Øyvind (1997) *Between Realism and "Crusader Diplomacy" The Norwegian Channel to Jericho*. s. 98.

² Stavanger Aftenposten (2018) *Et falmet jubileum: 25 år siden Oslo-avtalen*. 12. september.
<https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/zLJ411/et-falmet-jubileum-25-aar-siden-oslo-avtalen>

³ Tom Stalsberg (1993). *Neste stopp fred for Holst*. Dagbladet 11. oktober. S. 21

⁴ VG (1995) *Freds-suksess som bytte-middel*. 30. januar, S. 22

⁵ Strøknes, Morten. (2003) *Riktig mann på feil sted*. Morgenbladet 03. oktober.

⁶ Edward Said. (1993) <https://www.lrb.co.uk/the-paper/v15/n20/edward-said/the-morning-after> 21. oktober.

skjevhet innbakt i selve Osloprosessen, både når det gjaldt hvordan den ble forhandlet fram og i resultatet?⁷

I sin pressekonferanse 13. september, rettferdiggjorde Israels statsminister Yitzhak Rabin Israels fortsatte suverenitet og maktutøvelse. Han sa i tillegg at Israel ville holde kontrollere og styre elven Jordan, grensene mot Egypt og Jordan, havet, landet mellom Gaza og Jeriko, Jerusalem, bosetningene og veiene. Det var ingen garantier i vilkårene i Oslo-avtalen som tydet på at Israel ville avslutte volden mot palestinerne, og med tiden har avtalen blitt verdiløs⁸.

20 år etter Oslo-avtalen er situasjonen i Israel og de palestinske områdene verre enn den var: 100.000 israelske bosettere i 1993 har økt til over 500.000 i 2013. Voldelige sammenstøt forekommer stadig i Jerusalem og på Vestbredden, og det er jevnlig raketangrep på Israel fra Gaza. Vestbredden er avstengt med et fysisk gjerde og israelske kontrollposter. Gaza er isolert av israelsk blokade. Folk og varer kommer ikke ut, og lite varer kommer inn⁹.

Den 13. september 1993 var som en drømmedag for flere palestinere og israelere, særlig de som var frustrerte over den langvarige krigen. Både de palestinske opprørsgruppene og israelske soldater hadde sett lederne sine i den amerikanske hovedstaden Washington D.C. for å feire Oslo-avtalen, fred mellom palestinere og israelere. Ingen av motstanderne klarte å forstå dette øyeblikket, og de klarte ikke å tro på dette som et gjennombrudd i den fastlåste konflikten.

USAs president Bill Clinton bidro til at Israels statsminister Yitzhak Rabin og PLO-leder Yassir Arafat, sto foran hverandre, før som gamle fiender og nå som venner. Det ble gjennomført et høytidelig håndtrykk mellom de to lederne, og det ble betraktet som et nytt tegn på fred (Declaration of Principles). Norges utenriksminister, Johan Jørgen Holst, var som en stjerne i dette selskapet. Norge hadde spilt en hovedrolle i fredsprosessen, og den hemmelige norske operasjonen hadde lyktes. Norge var plassert i en helt ny posisjon i den globale politikken¹⁰.

Etter en veldig tung dag for flere mennesker på begge sidene av konflikten, foran det hvite hus i Washington, hadde det ikke skjedd så mye for å endre de viktigste og mest kompliserte problemene i konflikten, slik som delingen av Jerusalem, grensene og flyktningene. Det var få

---

⁷ Jensehaugen, Jørgen. (2006) *Hvordan stavar man apartheid? O-S-L-O*. Uio NR.3 2006 3. Årgang KR.30. <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/36295/fort0306.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁸ Edward Said. (1993)

⁹ Solveig Husøy. (2013) Nrk.no. https://www.nrk.no/dokumentar/oslo-avtalen_-20-ar-uten-fred-1.11229234 13. sep.

¹⁰ Waage, Hilde Henriksen (1996): *Norge – Israels beste venn. Norsk Midtøsten-politikk 1949- 1956*. Oslo: Universitetsforlaget.

som trodde på fred. En rekke fredsforskere, slik som Edouard Said, har sagt at Oslo-avtalen ikke har et sterkt og solid grunnlag som kan tåle den vanskelige virkeligheten¹¹. Denne påstanden er nok helt riktig med tanke på resultatene. Likevel er Oslo-avtalen fortsatt en av de viktigste fredsinnsatsene og fredsforsøkene som kan brukes som utgangspunkt for alle videre fredsforsøk i Midtøsten¹². Oslo-avtalen oppnådde kanskje ikke det mest ønskede resultatet med tanke på endelige løsninger på den kompliserte konflikten, men den har bidratt til å berike norsk erfaring i fredsarbeid og hatt positiv effekt på norsk utenrikspolitikk. Oslo har blitt plassert på verdenskartet som en fredens by, og i tillegg til fred har arbeidet innenfor norsk utenrikspolitikk og Norge vært preget av dets gode fredsmeklerrykte.

Formålet til denne masteroppgaven er å forstå rollen som norsk utenrikspolitikk hadde i Oslo-avtalen, og da særlig ved å forklare hvordan Norge klarte å gjøre et gjennombrudd i den kompliserte konflikten, mens supermaktene mislyktes. Jeg kommer til å forklare denne rollen gjennom å analysere flere ulike perspektiver og meninger ved å analysere og utdype en rekke avisartikler. Det er også oppgavens mål å analysere motivasjonen bak internasjonal politikk, spesielt for et lite land som Norge, sett i lys av et fredsengasjement.

1.2 Problemstilling

I denne oppgaven kommer jeg til å presentere flere perspektiver og meninger rundt Norges rolle i Oslo-avtalen i 1993. Jeg vil særlig se på ulike påstander rundt rollen Norge tok som fredsmekler/tilrettelegger. Gjennombruddet som Norge oppnådde i denne kompliserte konflikten, er et unikt politisk og historisk fenomen. Oppgaven vil ta for seg den historiske utviklingen generelt i mediene, men vektlegger politiske perspektiver og meninger. For å skape en ramme for analysen benytter jeg en rekke artikler fra norske aviser for å belyse de ulike synene og de sentrale faktorer som gjør seg gjeldende. Oslo-avtalen gikk fra å være ansett som et norsk fredskupp til å bli utskjelt som en årsak til en intensivert krig. Jeg er interessert i hvordan synet på Oslo-avtalen og Norges rolle i denne har endret seg i norsk presse. Dermed blir problemstillingen i oppgaven:

Hvordan har ulike norske medier/presse fremstilt perspektiver og meninger om Norges rolle i Oslo-avtalen i perioden fra 1993 til 2018?

---

¹¹ Ørum, Arne (2004) *Fred i vår tid. Retorikken bak Oslo-prosessen*. Trondheim. Tapir Akademiske Forlag. Og Waage, Hilde Henriksen (2004) *Peacemaking Is a Risky Business' Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-96.*" PRIO Report 1/2004

¹² Ibid

Endrede forutsetninger tar utgangspunktet i flere forhold, nemlig realistisk forståelse og resultater som kommer etter noen tiår. Gjennom en analyse av flere norske avisartikler i tillegg til utviklingen av presseperspektiver, skal jeg legge vekt på Norges rolle ved å gå dypt inn i flere aviser med ulik politisk orientering. Jeg skal for det første behandle problemstillingen gjennom diskurs og diskursanalyse for noen avisartikler i tre perioder fra 1993 til 2000 og fra 2001 til 2007 og 2008 til 2018. For det andre kommer jeg til å legge vekt på de viktigste fem politisk temaene som er relevant for Norges rolle i Oslo-avtalen fram 1993 til 2018.

Formålet med oppgaven er å avdekke endringer som bidro til at Norge klarte å oppnå et gjennombrudd i den fastlåste konflikten, og hvordan Norge påvirket partenes evne og vilje til å inngå forhandlinger og skape rom for tilnærminger som fant sted i rollene de spilte.

Undertegningen av Oslo-avtalen viste en forbløffet verden i hvilken grad småstaten Norge hadde bidratt til et av de alvorligste forsøkene på fred i Midtøsten siden opprettelsen av Israel i mai 1948. Gjennom hemmelig diplomati og ved å spille en rolle langt ut av proporsjon med sin størrelse, hadde Norge lyktes der alle andre hadde mislyktes. Norge klarte å få motstandere til å gå med på en gradvis israelsk tilbaketrekning fra noen av de okkuperte områdene, og å få de lokale palestinske selvstyremyndighetene å inngå samarbeid med Israel. Midtøsten-konflikten virket «moden for løsning», men konfliktens modenhet forklarer ikke hvorfor det var Norge, snarere enn noe annet land, som lyktes i å bringe de to partene sammen. Den forklarer ikke hvorfor Norge var spesielt egnet for en slik ekstraordinær meklingsoppgave¹³.

Denne fredsprosessen (Oslo-avtalen) ble et sentralt tema i de ulike mediene i Norge, særlig i dagsaviser. Daglige avisartikler i Norge har prøvd nøyte å analysere utviklingen av den norske utenrikspolitikken. Det norske engasjementet for å skape fred i Midtøsten baserer seg på en unik modell, og ikke minst på samarbeidet mellom de norske private aktørene, slik som FAFO forskningsorganisasjon, og de offentlige aktørene, slik som det norske utenriksdepartementet. Hvordan klarte Norge dette og hvorfor akkurat Norge?

Jeg skal drøfte og svare på disse spørsmålene i kapittel 6. Dessuten kommer jeg til å dele problemstillingen i flere små spørsmål. I oppgaven skal jeg behandle de viktigste avisartiklene, hypotesene og påstandene fra en rekke historikere og journalister som prøvde å

---

¹³Waage, Hilde Henriksen (2003): *Motstrøms*. Sven G. Holtsmark, Helge Ø. Pharo og Rolf Tamnes (red) Oslo 2003

vurdere Norges rolle som fredsmekler. Det er et nøytralt rammeverk som presenterer alle perspektiver og meninger fra utvalgte aviser.

1.3 Sentrale temaer i oppgaven som norske aviser har belyst

Her skal jeg trekke frem noen sentrale avisers temaer jeg har funnet som er viktige for drøfting og analysing. For å svare på problemstillingen skal jeg vinkle fem temaer som hypoteser, argumenter og nøkkel for drøfting. Jeg kommer til å analysere disse temaene grundig i kapittel 4.

Det første temaet er hvorfor Norge ledet disse hemmelige forhandlingene mellom palestinere og israelere fra januar til august 1993, og hva som var målet med hemmeligholdet. Oppgaven legger vekt på den norske oppførselen og hvorfor Norge har foretrukket at rollen skulle være tvetydig. For å være realistisk kommer jeg til å fremheve de gode aspektene ved hemmeligholdet som bidro til å gjøre avtalen vellykket¹⁴. Jeg skal prøve å lage en omfattende vurdering som inkluderer fordeler og ulemper ved den hemmelige rollen som Norge har spilt, slik at vi kan stille spørsmålet: Om Norge hadde kunngjort at de skulle spille en selvstendig fredsmeklerrolle, slik som USA, og ikke planlagt hemmelige forhandlinger, ville de lykkes som fredsmekler da?¹⁵.

Det andre temaet omhandler spørsmålet om forvunnede dokumenter. Det gjelder alle dokumenter som refererer til perioden da de hemmelige forhandlingene begynte i januar og sluttet i august 1993. Ingen av disse dokumentene finnes i riksarkivet¹⁶. Disse forvunnede dokumentene tas med som en hypotese i oppgaven. I alle politiske forhandlinger finnes som regel flere ulike dokumenter, slik som møtereferater, notater, brev, avtaleutkast og strategidokumenter, men dessverre finnes ikke ett av disse dokumentene knyttet til Oslo-avtalen i riksarkivet¹⁷. Det som gjør situasjonen enda mer uforståelig er at en del av dokumentene finnes i forsker Henriksen Waage sin rapport *Peacemaking is a risky business* og i Odd Karsten Tveits bok *Krig og diplomati*¹⁸.

Det tredje temaet omhandler FAFO-instituttet som ble etablert i palestinske områder i 1982 og som har fremmet Norges ønske om å spille en internasjonal politisk rolle i Midtøsten. Det kan

---

¹⁴ VG (1995) 30. januar. S.22

¹⁵ Waage, Hilde Henriksen (2008): *Et norsk mysterium*. Historisk tidsskrift. Bind 87, s. 289-303 universitetsforlaget 2008

¹⁶ Ibid

¹⁷ Ny Tid Ny Tid (2006) *Dokumentene som forsvant*. 27. Januar. https://www.nytid.no/dokumentene_som_forsvant/

¹⁸ Waage, Hilde Henriksen (2008)

bidra til å forstå Norges motivasjon og drivkraft i fredsprosessen. USA organiserte en fredskonferanse i 1991 i Spania, og da hadde Norge en voksende interesse i konflikten i Midtøsten, men hvordan kunne man få et gjennombrudd i konflikten? Norge begynte å ta fullt hensyn til fredsarbeid og samfunnsvitenskapelig forskning som FAFO-instituttet gjennomførte i Palestina, særlig på Vestbredden og Gazastripen, fra 1982 til 1993. Instituttet bidro til å utgi flere studier om det palestinske samfunnet, noe som førte til at Norge samlet inn en rekke viktige data om palestinsk samfunnsstruktur og hvordan dette kunne bidra til fred i dette området¹⁹. FAFO-instituttets direktør, Terje Rød-Larsen, bidro til å finne et akseptabelt forslag fra begge parter gjennom å etablere en bak-kanal mellom palestinere og israelere som pågikk parallelt med den offentlige forhandlingen i USA. Det var hundre prosent et norsk forslag. Terje Rød-Larsen lanserte dette initiativet som han i hemmelighet organiserte sammen med utenriksminister Holst²⁰.

Norge har brukt FAFO-instituttet for å dekke over all kontakt mellom israelere og palestinere, og norske mellommenn har vært svært nøyaktige, pragmatiske og forsiktige. Dersom kontakten ble avslørt, ville de begrunne den i rammen av samarbeidet om vitenskapelig forskning, og ikke som et politisk spor. I tillegg ville ikke Norge irritere amerikanerne, som hadde tegnet et annet spor for fred i Midtøsten. I begynnelsen var det i regi av FAFO at det norske utenriksdepartementet sørget for å gjemme alle bevis som kunne bekrefte at fredssporet var et offentlig forslag²¹. Norske diplomater var også veldig skeptiske til den palestinske og israelske offentlige reaksjonen om bak-kanalen. Så hvilke resultater ville Norge risikere om bakkanalen ble avslørt²².

Det fjerde temaet som skal settes søkelys på er basert på forholdet som Norge har bygd med partene Israel og PLO. I tillegg til Norges rolle i fredsprosessen kommer jeg til å undersøke i hvilken grad det er mulig at et lite land klarer å involvere seg i en global politisk sak²³. Hvordan kunne Norge være i stand til å finne en løsning på den kompliserte saken, og hvordan sammenlignes denne rollen med rollene til supermaktene? Med den førstnevnte parten er forholdet dypt, og det går helt tilbake til tiden da Israel ble etablert i 1948. Med PLO var saken annerledes. Forholdet var ganske nytt og begrenset, og det bygget på forslag fra

---

¹⁹ Tveit, Odd Karsten (2005) *krig og diplomati Oslo-Jerusalem 1978-96*, Institusjonen Fritt Ord Oslo. 2005

²⁰ Udgaard, N. M (1995). *Nødhjelp ny norsk utenrikspolitikk*. Aftenposten Morgen 07. februar. S.18

²¹ Nrk.no (2013) <https://www.nrk.no/dokumentar/de-hemmelige-oslo-forhandlingene-1.11222613> 13. september.

²² Al Jazeera dokumenter. 2014. <https://www.youtube.com/watch?v=6rw0qc29jek&t=148s>

²³ Aftenposten Morgen (2005) *fred er Norges nye nisjeprodukt*. 03. februar. S.7

Yasir Arafat i 1979²⁴. På bakgrunn av dette skal oppgaven se på dette forholdet som en hypotese som bidro til at fredsavtalen lyktes.

I det femte temaet skal jeg analysere om Norge kan være ansvarlig for at det ikke har blitt oppnådd fred mellom palestinere og israelere i Midtøsten 15 år etter at Oslo-avtalen ble signert. Er Norge en fullstendig nøytral fredsmekler eller ansvarlig for konsekvensene? Var Norge en selvstendig aktør som fredsmekler i fredsprosessen? Kan det være mulig at nordmennene bare ble brukt av israelere i en nøye avgrenset rolle?²⁵ Ved å nøye analysere rollen som Norge har hatt i Midtøsten, kommer det frem en rekke spørsmål rundt rollen²⁶. Derfor skal oppgaven handle om disse temaene. Om det skal betraktes slik at Oslo-avtalen bare var en norsk ambisjon for å bli en global politisk aktør, har muligens Norge ansvaret for konsekvensene som har rammet dette området i Midtøsten. Palestinere mener at de politiske problemene som de har nå er en naturlig konsekvens av en slik avtale²⁷.

Å være fredsmekler betyr å være bevisst på fremtidig risiko. «Til en viss grad ser det ut til at Norges rolle i fredsprosessen hadde være mest lydhør for israelske krav, og Norge strevde på alle mulige måter med å realisere disse kravene. Det var ikke naturlig og ikke forventet av denne rollen²⁸». Jeg ser på denne påstanden som en hypotese, og jeg skal prøve å drøfte den grundig for å finne et balansert og realistisk svar.

1.4 Avgrensning av problemstilling

Det finnes mange ulike perspektiver og meninger om fredsprosessen generelt, og Oslo-avtalen spesielt. For å studere alle disse trenger man ubegrenset med tid, derfor bestemte jeg meg for å fokusere bare på en del av de perspektivene og meningene som kan berike og utdype problemstillingen min. I tillegg kan det å gjøre en dyptgående studie bidra til å presentere en realistisk konklusjon. Det er absolutt mulig å utvikle flere nye parallellstudier som etableres på grunnlag av andre kilder. Det samme gjelder innenfor temaer som politiske konflikter, fredsprosesser og fredsforhandlinger. Jeg har imidlertid valgt å begrense omtalen av politiske

---

²⁴ Waage, Hilde Henriksen (2003)

²⁵ Erlend Skevik. (2012) VG 30. november. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/oXJ7j/israel-slutt-for-norges-rolle-som-fredsmekler>

²⁶ Waage, Hilde Henriksen (2009): *Vendepunkter i norsk utenrikspolitikk*. Even lange, Helge Pharo og Øyvind Østerud (red) Unipub 2009.

²⁷ Butenschøn, Nila. A (1994). *Oslo – avtalen – fred på Israels premisser*. Oslo. 1994

²⁸ Butenschøn, Nila. A. (1997) *Norges utanrikspolitikk*. Torbjørn L. Knutsen, Gunnar M. Sørbo og Svein Gjerdåker (red) Cappelen Akademisk forlag as, Oslo 1997

konflikter og legge vekt på fredsprosessen og de meningene som omhandler den, samt Norges og andre aktørers arbeid rundt å finne en rettferdig løsning og å skape fred. Jeg omtaler Norges rolle på nasjonalt politisk nivå og forskningsnivå, i tillegg omtales de andre aktørenes roller på samme måte. Å studere mediedekningen i sin helhet er ikke mulig innenfor rammen av denne oppgaven. Jeg har derfor valgt å fokusere på et utvalg aviser.

Omfanget av det norske engasjementet i fredsprosessen mellom Israel og PLO, og den hemmelige Oslo-bakkanalen som forhandlingene hadde gått gjennom, ble offentlig kjent i Norge 29-30. august 1993. Også før dette var det allment kjent at Norge var involvert, men avsløringen av «Oslo Back Channel», «Oslo-avtalen» og Norges betydelige rolle i forhandlingene fikk likevel massiv medieoppmerksomhet. I en rekke avisartikler om «Osloavtalen» som jeg har analysert, har jeg fokusert på språkbruk og analysert den politiske rollen som Norge har spilt i fredsprosessen i Midtøsten og spesifikt i Oslo-avtalen.

1.5 Historiografi

Oppgaven hevder ikke at det er mulig å samle alt det som har blitt skrevet om konflikten og fredsprosessen fra begynnelsen. Det finnes tross alt ikke så mye forskning som tar for seg alle meninger om fredsmuligheter, deriblant Norges rolle. Det er flere historikere som har utgitt flere forskingsrapporter om fredsprosessen i Midtøsten, for eksempel Hilde Henriksen Waage, Odd Karsten Tveit, Arne Ørum, Edouard Said og ikke minst Nils Butenschøn.

Når det gjelder Norges rolle i Oslo-avtalen, er det historiker Hilde Henriksen Waage som har gjort den største delen av forskingen. Forskning som har bidratt til å gi meg dypere forståelse for Norges rolle i Oslo-avtale er *Norwegians? Who needs Norwegians?* av nettopp Hilde Henriksen Waage fra 2000²⁹. En annen viktig bok er *Motstrøms* (2003), fra Waage. Boken har gitt meg bred kunnskap om fredsprosessen i Midtøsten, om hvordan Norge utviklet sin utenrikspolitikk etter den kalde krigen og i hvilken grad en liten stat kunne skape et spesielt spor for fred³⁰. I den mest kjente rapporten som Waage utga i 2004, i samarbeid med DU, beskriver Waage de viktigste grunnlagene for Norges rolle i Midtøsten. Materialet til rapporten fikk hun gjennom tilgangen hun fikk til riksarkivet og UD's arkiv, der hun gravde

---

²⁹ Waage, Hilde Henriksen (2000): "Norwegians? Who needs Norwegians?" *Explaining the Oslo Back Channel: Norway's Political Past in the Middel East*.

³⁰ Waage, Hilde Henriksen (2003).

(med bølge og spade) i alle dokumentene som var relevante for Norges aktive rolle som fredsmekler³¹.

I boken *Oslo – avtalen – fred på Israels premisser* legger Nils Butenschøn vekt på premisser som Israel fremmet for å akseptere avtalen. Selv om han også peker på alle de urettferdige forholdene som burde blitt akseptert av palestinerne, sier han at avtalen var det beste som var mulig i denne perioden. I tillegg forklarer han noen fordeler med avtalen³².

Edward Said sier i sin bok *The Morning After Oslo* at vi først og fremst kan kalle avtalen ved dets egentlige navn: et instrument for palestinsk overgivelse, et palestinsk Versailles. Det som gjør det verre er at PLO de siste femten årene i det minste kunne ha forhandlet frem en bedre ordning enn denne modifiserte planen, en som ikke krever så mange ensidige innrømmelser av Israel³³. Av grunner som er best kjent for den palestinske ledelsen, nektet de for alle tidligere initiativ. «For å ta ett eksempel som Edward Said har personlig kjennskap til: På slutten av syttitallet ba den amerikanske utenriksminister Cyrus Vance meg om å overtale Arafat til å akseptere resolusjon 242 med et forbehold (godkjent av USA) som skulle legges til av PLO som ville insistere på nasjonale rettigheter for det palestinske folket samt palestinsk selvbestemmelse. Vance sa at USA umiddelbart ville anerkjenne PLO og innlede forhandlinger mellom dem og Israel. Arafat avviste kategorisk tilbudet, da han gjorde det samme med lignende tilbud³⁴». Så kom Gulfkrigen, og på grunn av den katastrofale posisjonen de inntok da, tapte PLO enda mer av støtten fra Gulfstatene. Gevinstene fra intifadaen ble sløst bort, og i dag sier talsmenn for det nye fredsavtale: «Vi hadde ikke noe alternativ». Den korrekte måten å formulere seg på er: «Vi hadde ikke noe alternativ fordi vi enten mistet muligheten for motstand eller kastet mange av andre fredsinitiativer, og etterlot oss selv kun med denne»³⁵.

Øystein Haga Skånland har skrevet en artikkel hvor han analyserer norsk presse i et fredsperspektiv siden tidlig på 1990-tallet. Hans diskursanalyse viser hvordan Norge har vært involvert som fredsfremmer i konflikter over hele verden. Artikkelen utforsker hvordan dette aktivistiske fredsfremstøtet ble til, og hvordan den har blitt naturalisert som en integrert del av Norges utenrikspolitikk. Den har en diskursanalytisk tilnærming med sikte på å avdekke

---

³¹ Waage, Hilde Henriksen (2004): “‘Peacemaking Is a Risky Business’ Norway’s Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-96.” PRIO Report 1/2004.

³² Butenschøn, Nila. A (1994). *Oslo – avtalen – fred på Israels premisser*. Oslo. 1994.

³³ Said, Edward. (1993)

³⁴ Ibid

³⁵ Ibid

strukturen i betydninger og forståelser av presse diskurs, og hvordan dette har innflytelse på norsk politikk. Hovedkonklusjonen er at diskursen som dukket opp i kjølvannet av fredsprosessen i Midtøsten i 1993 har vært dominert av én spesiell representasjon av fredsengasjementet. Den tilskriver Norge et betydelig handlingsrom og evne til å bidra til fred: Den konstruerer den norske tilnærmingen som unik og effektiv, som kombinerer egeninteresse og altruisme som motivasjon. Dette knytter fredsengasjementet til selve identiteten til den norske nasjonen. Den legitimerer, naturaliserer og forsvarer dermed politikken. Som sådan har den dominerende representasjonen vært en viktig forutsetning for fredsinnnsatsen. Analysen til Skånland indikerer imidlertid også starten på koplingen mellom norsk identitet og engasjement for fred som vi har vært vitne til de siste årene³⁶.

I denne oppgaven kommer jeg til å benytte meg av forskning og artikler, og anvende dem til å utdype og drøfte oppgavens problemstilling. Dessuten skal jeg bidra til å avsløre den ekte rollen som Norge har tatt på seg. Jeg vil legge vekt på norske aviser sine tekster og hvilket språk de har inkludert.

1.6 Konfliktens kjerne

Konflikten i Midtøsten mellom israelere og palestinere blir gjerne trukket frem som en av de mest komplekse konfliktene i moderne internasjonal politisk historie. Årsakene til det er at fredsbyggingen har vært så vanskelig. Årsaken til konflikten er at to etniske grupper har gjort krav på det samme geografiske området, og begge har sterke religiøse og historiske argumenter for sine påstander³⁷.

Siden Balfourerklæringen fra 1917, som erklærte et nasjonalt hjemland for jødene i Palestina, har forholdet mellom jøder og palestinere vært preget av krig og konfrontasjon. Videre har forskjellige virkelighetsoppfatninger dukket opp, mellom arabisk nasjonalisme og sionisme fra starten. Da staten Israel ble grunnlagt i 1948, eskalerte motsetningene ytterligere, og på grunn av supermaktens påvirkning ble til slutt konflikten en del av den kalde krigen. Selv om diplomatiske gjennombrudd kom på slutten av 1970-tallet, var det ikke før på av 1990-tallet at en mulig løsning på konflikten ble seriøst vurdert³⁸.

---

³⁶ Skånland, Øystein Haga. (2010) 'Norway is a peace nation': A discourse analytic reading of the Norwegian peace engagement. <http://www.sagepub.co.uk/journalsPermission.nav> . 12. desember.

³⁷ Mitchel, C. R. (1981) *The structure of international conflict*. London, The Macmillan press ltd.

³⁸ Ibid

Den historiske utviklingen mellom disse to rivalene har ikke bare vært negativ, det har også vært antydninger til fremgang og tilnærming mellom de to partene. Samtidig ble forholdene bedre mellom nabolandene, spesielt mellom Israel og andre arabiske stater. Som et resultat av endringen i det internasjonale systemet som fulgte på 1990-tallet, ble det opprettet et nytt syn av stor betydning som gjorde det mulig å løse konflikten. For å få en dypere forståelse av denne konflikten, bør vi se den i lys av begrepet *settler colonies*.

Bosettingspolitikken er en av hovedgrunnene til fortsettelsen av konflikten. Etter seksdagerskrigen i 1967 har denne bosettingspolitikken blitt en del av den politiske planen for alle påfølgende regjeringer i Israel³⁹. Israel okkuperte nesten hele Palestina i denne krigen, i tillegg til andre deler av nabolandene. Dermed ble "staten Israels" areal mer enn tredoblet etter 1967. Israel utnyttet de store områdene som ble okkupert gjennom å legitimere bosettingspolitikken i Øst-Jerusalem, Vestbredden og Gaza. Det sentrale spørsmålet for Israel var hvordan de kunne gjøre de nye bosetningene til en del av det opprinnelige israelske territoriet. De måtte derfor finne en rask og aktiv løsning for de områdene som de nå hadde lagt under sin kontroll. Bosettingspolitikken ble myndighetenes daglige bekymring for Israel, og de måtte ta stilling til hva de skulle gjøre for å få FNs legitimitet av bosetningene⁴⁰.

Israel ble ifølge Butenschøn (2008) svært opptatt av bosettingspolitikk og hvordan de kunne utnytte den nye situasjonen krigen hadde skapt i 1967. Israel ville finne ut hvordan områdene skulle disponeres. Politiske myndigheter var enige om at Øst-Jerusalem og store deler av Vestbredden måtte annekeres, til tross for at Israel ikke ønsket å endre sin politikk når det gjaldt bosettingspolitikken. Det var en politisk strategisk plan av Israel om Vestbredden, slik at Israel i neste omgang kunne bruke området som et forhandlingskort i fredsforhandlinger, for å sikre en trygg fremtid for Israel⁴¹.

Israelske ledere har sett på okkupasjonsområdene som en mulighet til å utvide den jødiske staten. I perioden mellom 1967-1977 hadde Israel strevd med å opprettholde alle de områdene som var okkuperte. Det kan være at den eneste begrunnelsen for den selektive bosettingspolitikken som Israel fører, som en integrert del av sitt unike forsvarssystem i de strategiske sonene, er at det er så viktig for landets sikkerhet⁴².

---

³⁹ Butenschøn, Nils A. (2008) Midtøsten; Imperiefall, statsutvikling, kriger. Universitetsforlaget AS. Oslo

⁴⁰ Ibid

⁴¹ Ibid

⁴² Ibid

I 1993 skjedde det noe som sjokkerte verden: Etter en rekke formelle og uformelle, og i tillegg hemmelige, forhandlinger kom det et stort gjennombrudd i forhandlingene som førte til at Israel og PLO signerte en fredsavtale. Avtalen gikk utover enhver annen avtale som tidligere var inngått mellom partene. Hva skjedde egentlig? På midten av 1980-tallet og frem til 1993 kan det ses endringer på en rekke områder som skapte nye betingelser for et fredsinitiativ.

Disse globale politiske variablene etter Sovjetunionens fall i 1991, har påvirket konflikten i Midtøsten og på ulike måter ført til en helt ny tilnærming mellom israelere og palestinere. Til slutt, gjennom innrømmelser, kunne partene finne en felles plattform for å starte forhandlingene som til slutt førte til Oslo-avtalen. Denne oppgaven tar ikke opp selve Osloprosessen og avtalen, men prøver å ta hensyn til flere forskjellige perspektiver og endrede meninger som forberedte partene til samarbeid og startet prosessen mot en avtale i regi av Norge.

Konflikten gikk gjennom flere opptrappingsetapper fra begynnelsen 1948, til flere andre konfliktrunder i 1956, 1967, 1973, 1978, 1982 og ikke minst de blodige rundene i de siste årene. Gjennom alle konfliktrundene var det flere forsøk fra flere stater på å få gjennombrudd i konflikten for å oppnå fred, men alle forsøkene mislyktes. Altså var det en rekke fredsmeklere som mistet motivasjonen for å oppnå fred i Midtøsten, men Norge var ikke en av dem. Slik har Norge benyttet den verdenspolitiske situasjonen på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet for å bygge en ny utenrikspolitikk som kunne bidra til å gi Norge en ny posisjon etter den kalde krigen. Denne endringen i hele verden og særlig i Midtøsten ga Norge en rekke store muligheter til å bidra til å skape en ny vei for fred og stoppe den blodige og brutale krigen. Selv om Norge er et relativt lite land med 5 millioner innbyggere, har det i de siste tiårene utviklet seg til å bli en «humanitær stormakt» som leder verdens humanitære donasjoner, og er en ressurs for fred og fredsskaping⁴³.

Det skjedde en stor forandring i Norges utenrikspolitikk på 1990-tallet, særlig med tanke på innsatser i fredsarbeid i forbindelse med ulike konflikter. Disse fortjener å bli lagt vekt på, og oppgaven skal undersøke fredsarbeidet og gjennombruddet i Midtøstens konflikt på en nøyaktig måte ved å analysere flere avisartikler. I oppgaven ser jeg på Norges engasjement som et fenomen som jeg skal definere og forklare litt dypere.

---

⁴³ Anker, Peder (2020). *The power of the periphery, how Norway became an environmental pioneer for the world*. Cambridge, Cambridge Universet 2020.

1.7 Analyse

I min analyse av ulike presseperspektiver på den norske rollen i fredsavtalen som fant sted i Oslo, skal jeg legge vekt på drivkreftene og motivene bak det norske engasjementet. I tillegg ønsker jeg å belyse hvordan forståelsen av avtalen har utviklet seg i løpet av de 25 årene fra 1993 til 2018.

Flere avisartikler i for eksempel *Aftenposten*, *VG*, *Ny Tid* og *Dagbladet*, i tillegg til forskning fra blant annet Waage, hevder at Norge ikke var en helt ekte fredsmekler i avtalen. De som hevder dette fokuserer på de hemmelige forhandlingene som skjedde i Oslo i 1993. De lurer på hvilken egeninteresse Norge hadde i konflikten eller konfliktløsningen.

Jeg ser på den hemmelige forhandlingen som en hypotese i oppgaven, og jeg skal prøve å analysere Norges motiv. Jeg kommer til å undersøke om det er mulig å skille mellom realistisk politikk og idealistisk politikk ved å analysere flere meninger og perspektiver rundt Norges rolle gjennom diskursanalyse fra forskjellige nasjonale dagsaviser. I tillegg vil jeg se avisartiklene i lys av hvordan forskningen fremstiller meninger og perspektiver. For å foreta en dybdestudie av alle delene av de mange politiske perspektivene på Norges rolle, og hvilken utenrikspolitikk Norge gjennomførte for å komme frem til fredsavtalen, må kritikk også komme fram, og ikke bare komplimenter. Med andre ord skal jeg inkludere alle de mangfoldige og sprikende meningene om innsatsen Norge la ned. Målet med denne oppgaven er å komme til realistiske og logiske resultater som kan reflektere fakta, meninger og perspektiver om den ekte rollen Norge hadde i fredsprosessen⁴⁴.

1.8 Valg av case

Det er flere årsaker til at jeg ble interessert i norsk fredspolitikk og som førte til at spesifikt Oslo-prosessen ble valgt som case i min oppgave. For det første er Oslo-avtalen en unik avtale med de hemmelige forhandlingene og de få dokumentene som er tilgjengelig, i tillegg betraktes den som den virkelige store suksessen i det norske fredsdiplomati. Selv om Oslo-prosessen suksess ikke ligger i å oppnå omfattende fred mellom de stridende partene, kan man peke på at suksessen ligger i å vise at det ikke er en forutsetning å være en supermakt for å skape fred. Det er interessant at et lite land som Norge hadde evne til å gjøre noe i de store konfliktene⁴⁵.

---

⁴⁴ Hellevik, Ottar (1999) *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*. Oslo: Universitetsforlaget.

⁴⁵ Harbo, Hilde (2005c) 'Fred er Norges nye nisjeprodukt', *Aftenposten* 3. februar.

Det er sikkert at Oslo-avtalen, fredsprosessen og den diplomatiske innsatsen førte til at Norge ble en internasjonalt kjent fredsmekler. Norge oppnådde dessuten et godt rykte som fredsnaasjon blant en rekke politiske ledere og beslutningstakere i hele verden. Det er ikke tvil om at Norge etter Oslo-prosessen i 1993 har fått flere henvendelser og tilbud om å ta på seg ansvaret som fredsmekler i diverse konflikter, blant annet i Kashmir-konflikten og i Vest-Afrika⁴⁶. Selv om Norge har valgt å takke nei til å involvere seg som fredsmekler i de fleste konfliktene, har Norges troverdighet blitt opprettholdt. Norge ville at begge de stridende partene skulle ønske et norsk engasjement. Bak alle disse henvendelsene og fredsmeklertilbudene lå gjennombruddet Norge gjorde i en av de mest kompliserte konfliktene i verden. Med andre ord, Norges rolle i Oslo-avtalen er unik, og har gitt Norge svært mye oppmerksomhet som fredsmekler⁴⁷.

Hvordan klarte Norge å lykkes som fredsmekler i Midtøsten? En slik unik hendelse skjer ikke hver dag i norsk politikk. På bakgrunn av dette skal oppgaven analysere det som knyttes til denne rollen i Oslo-prosessen og konsekvensene av avtalen gjennom flere perspektiver og meninger. Jeg ønsker å analysere Norges rolle i Oslo-prosessen som en casestudie fordi jeg mener det er mulig å utlede flere nivåer av kunnskap som er relevant for andre aktører også, og ikke bare Norge. I tillegg kan Oslo-avtalen og fredsprosessen som spesifikk case frembringe universell viten som kan bidra til å hjelpe å unngå konflikter⁴⁸.

På mange måter og av flere gode grunner kan man betrakte Oslo-avtalen som et spesielt fenomen, fordi man kan utlede generaliserbar og fenomenbeskrivende kunnskap fra casen. I Midtøsten ble fredsprosessen et prestisjetungt, norsk prosjekt, der Norge hadde unik tilgang til aktører og fremsto som en upartisk og nøytral aktør. Derfor har denne saken bred empirisk og generell relevans. Denne oppgaven skal ta for seg denne påstanden og prøve å analysere den i henhold til en rekke perspektiver og meninger. Min oppgave skal legge vekt på hvilket spillerom Norge har hatt i internasjonal politikk etter den kalde krigen. Sakens generelle relevans er hovedårsaken til at jeg valgte Oslo-prosessen og Norges engasjement i Midtøsten som en case for denne studien.

---

⁴⁶ Hollie, Erik og Sætre, Frode (1999). 'Ber Norge megle i Kashmir', Aftenposten 12. mai.

⁴⁷ Ibid

⁴⁸ Andersen, Ib (1990): Valg av organisasjonssociologiske metoder- et kombinasjonsperspektiv. København: Samfunnslitteratur.

1.9 Utviklingen innenfor norsk utenrikspolitikk

Det er ikke tvil om at utenrikspolitikken til flere land i verden har tatt en helt ny form etter andre verdenskrig og gjennom den kalde krigen. Norsk utenrikspolitikk har endret seg betydelig etter den kalde krigen fordi Norge har frigjort det kompliserte problemet at Norge hadde havnet i skuddlinjen med Sovjetunionen etter andre verdenskrig⁴⁹. Forandringen førte til at Norge ble en spesiell aktør, og fredsskaping har blitt et spesielt produkt i norsk utenrikspolitikk⁵⁰.

Siden den kalde krigens slutt, har Norge engasjert seg i ikke mindre enn elleve forskjellige fredsprosesser rundt omkring i verden. Ryktene om «den norske modellen», utviklet ikke minst av Jan Egeland, har spredd seg såpass at UD etter hvert har måttet si nei til mange parter i konflikt som har henvendt seg til Norge for å få hjelp til å løse flokene⁵¹.

Et viktig spørsmål er hvorfor Norge ønsket rollen som fredsmekler. For å svare på det spørsmålet skal jeg begynne med endringen som skjedde i norsk politikk generelt da Norge aksepterte å delta på FN-oppdrag å sende flere tusen norske soldater til Midtøsten. Det var første gang Norge havnet i hjertet av en konflikt. Norske soldater skulle delta i krigen som pågikk i Sør-Libanon og opprettholde fred i grenseområdet mellom Israel og Libanon⁵².

1.10 Norge er en fredsskapende nasjon og en spesiell aktør

Det var ikke noe spesielt i Norges utenrikspolitikk i unionsperioden med Danmark og Sverige. Etter oppløsningen av unionen med Sverige i 1905 har Norge utviklet en ny og egen utenrikspolitikk, enten i nære europeiske områder eller i andre deler av verden⁵³. Etter andre verdenskrig har Norge sitt aktive diplomati bidratt til at Norge har opplevd og erfart nye metoder for fredsarbeid med flere land i verden. Det var viktige konsekvenser av velferdsutvikling og forvaltning av naturressurser å vise fram Norges forbilde som fredsnasjon. I samme periode måtte Norge skape et forsiktig diplomati som kunne sikre balansen mellom den østlige blokken ledet av Sovjetunionen og den vestlige blokken ledet av USA. Den nøytrale politikken førte til at Norge klarte å beskytte sine egne interesser og opprettholde stabilitet, selv om Norge hadde vært i skuddlinjen og havnet i flere politiske og økonomiske

---

⁴⁹ Butenschøn, Nila. A (1997)

⁵⁰ Harbo, Hilde (2005d). 'Redder Norge fra et grådig image', Aftenposten 4. februar.

⁵¹ Ny Tid (2001) *Norske helter i den global tragedie*. 21. juni

https://www.nytid.no/norske_helter_i_en_global_tragedie/?uepost=mouazkn78%40gmail.com

⁵² Tvedt, Terje (2003): *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt. Den norske modellen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

⁵³ Knutsen, Torbjørn L. (1997) *Norsk utenrikspolitikk som forskningsfelt*. side 23-25 i Knutsen, T.L.et al. (red): *Norges utenrikspolitikk*. Oslo: Cappelen.

Engasjementet synliggjorde det lille landet som var langt nede på listen over viktige internasjonale aktører. Det forsterket Norges fredsimage. Norge var allerede berømt for den årlige utdelingen av Nobels fredspris. Etter det diplomatiske gjennombruddet i Midtøsten i 1993 skulle Oslo promoteres som fredshovedstaden, nok et symbol på fredsnasjonen Norge Hilde Henriks Waage. (2008)

dilemmaer. Dette aktive og vellykkede diplomatiet under den kalde krigen ga Norge motivasjon til å involvere seg mer i den globale politikken, særlig etter at landet ble en oljeprodusent. Bortsett fra Norges bidrag i ekspedisjonene til Nordpolen og Sørpolen, som ga Norge et godt rykte, var det en rekke andre faktorer som bidro til at Norge kunne bli en viktig aktør i verdens diplomati uten å ha et stort militært forsvar eller å være en del av imperialismemaktene.

Norge har også medvirket i flere FN-operasjoner mange steder i verden, ikke minst den i Sør-Libanon, noe som ga norsk diplomati dyp forståelse for konfliktene i Midtøsten. Norsk tilstedeværelse i konflikten mellom palestinere og israelere og etableringen av FAFO-instituttet for fred i Palestina har fremmet den norske rollen som fredsskapere. Norge har aldri utøvet press på andre land, verken økonomisk eller politisk, for å oppnå sin vilje. Derfor kan man si at det ikke er reelt å mene at Norge har en stor påvirkning på realpolitisk makt i verdenspolitikken. Norge er ikke alene i den kategorien, siden det finnes en rekke andre land i verden som er i samme båt og dermed har flere felles interesser med Norge. Dette er land som Canada, Sveits, Nederland, Danmark og Sverige, som ofte omtales som fredelige nasjoner. Det som gjør Norge til en spesiell aktør er denne spesielle rollen: Et relativt lite land som ikke direkte påvirker verdenspolitikken, men som har gode evner til å lytte og prøve å forstå begge sider i en konflikt. Denne tilnærmingen er meget vel egnet for utstrakt verdidiplomati og fredsarbeid⁵⁴.

Den norske fredstradisjonen kan spores tilbake mer enn 100 år, men med varierende begrunnelser. En underliggende forklaringsfaktor har for mange vært den biologiske – nordmenn er rett og slett mer fredelige enn andre. Allerede fra 1890-tallet av ble det trukket fram at Norge sto i en særstilling som et lite land, med et velutviklet demokrati, et sterkt sivilt samfunn og en moderne historie uten erobringkriger og imperialisme. I den norske selvopfatningen var det også sentralt at Norge var et land som lå i utkanten av det europeiske statssystemet, og som dermed kunne gå inn i dette systemet utenfra og endre det til det bedre⁵⁵.

1.11 Hva er Oslo-avtalen?

Oslo-avtalen, i den første opprinnelige versjonen, ble undertegnet i full offentlighet i Washington i USA, foran Det hvite hus, 13. september 1993. Allerede 20. august samme år var avtalen først blitt signert i hemmelighet. Kort tid før offentliggjøringen av avtalen i USA skrev partene en rekke brev som innebar gjensidig anerkjennelse, der partene hadde blitt enige

---

⁵⁴ Knutsen, Torbjørn L. (1997) s. 23-25.

⁵⁵ Knutsen, Torbjørn L. (1997) s. 40.

om de siste formuleringene i avtalen. Avtalen ble formelt undertegnet av palestinerne senere president Mahmoud Abbas på vegne av PLO og utenriksminister Shimon Peres på vegne av Israel – i nærvær av PLOs formann Yasir Arafat, Israels statsminister Yitzhak Rabin og USAs president Bill Clinton. Avtalen førte til at Arafat, Rabin og Peres fikk Nobels fredspris i 1994⁵⁶.

Kjernen i avtalen var en prinsipperklæring, *Declaration of Principles*, som først og fremst var et rammeverk for etableringen av et begrenset palestinsk selvstyre. Samtidig stipulerte den en gradvis (delvis) israelsk tilbaketrekning fra Gazastripen og Vestbredden – det vil si områder som Israel hadde okkupert siden seksdagerskrigen i 1967⁵⁷.

Oslo-avtalen var første gang Israel anerkjente PLO som en representant for det palestinske folket. Palestinerne nasjonalkongress (PNC) hadde anerkjent Israels rett til å eksistere og tatt avstand fra terrorisme da de utropte den palestinske staten innenfor 1967-grensene i 1988. Oslo-1-avtalen fra 1993 ble fulgt opp av Oslo-2-avtalen i 1995. Ingen av avtalene ga løfter om en palestinsk stat. Men 133 av FNs 193 medlemsland hadde anerkjent Palestina som egen stat da FNs generalforsamling i 2012 innvilget Palestina en oppgradering til status som «observatørstat uten medlemskap»⁵⁸

Oslo-avtalens kjerne var gjensidig anerkjennelse og et utgangspunkt for etablering av palestinsk selvstyre over en femårsperiode: Først på Gazastripen, så deler av Vestbredden og deretter for andre okkuperte områder. Avtalen ga imidlertid ikke grunnlag for å opprette en uavhengig palestinsk stat, men en etablering av den palestinske myndigheten⁵⁹.

Avtalen inkluderer en tidsplan for Israels tilbaketrekning fra de okkuperte områdene og en parallell palestinsk overtakelse. Samtidig ble grensetrekninger og sikkerhet, Jerusalem framtidig status, jødisk bosetting i okkupert territorium og de palestinske flyktingenes fremtid, utsatt og forutsatt løst i sluttforhandlingene. Flere nye paragrafer ble lagt til Oslo-avtalene i en ny avtale som fulgte etter forhandlinger. Den ble signert 4. mai 1994 i Kairo i

---

⁵⁶ Egeland, Jan (1994): 'Norway's Middle East Peace Channel: An Insiders View', *Security Dialogue* 3: s. 349-351.

⁵⁷ Egeland, Jan (1994)

⁵⁸ Klassekampen (2013) 13. september. <https://arkiv.klassekampen.no/61955/article/item/null/avtalen-som-ikke-ga-noe>
(Oslo-avtalen er også kjent som Oslo-kanalen eller Oslo-prosessen, den del av fredsprosessen i Midtøsten som hadde direkte tilknytning til Norge. Bakgrunnen for at Norge spilte en rolle i prosessen var bl.a. det tradisjonelt nære forholdet mellom Arbeiderpartiet i Norge og Israel. I 1990-årene ble dette supplert med større kontakt mellom Norge og Den palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO, bl.a. gjennom et større forskningsprosjekt i regi av Stiftelsen FAFO. Gjennom et initiativ fra bl.a. FAFO-lederen Terje Rød-Larsen, ble det i januar 1993 innledet hemmelige forhandlinger mellom PLO og representanter for Israel flere steder i Norge. Forhandlingene førte frem til en prinsipperklæring som ble undertegnet i Oslo 20. aug. 1993. Forhandlingene ble ført i dyp hemmelighet, og senest dagen før undertegnelsen benektet de involverte parter at de overhodet hadde kontakt. Hovedinnholdet i Oslo-avtalen var gjensidig anerkjennelse av Israel og PLO samt et utgangspunkt for innføring av palestinsk selvstyre i Gaza og deler av Vestbredden (Jeriko-området). Avtalen inneholdt også en tempoplan for israelsk tilbaketrekning fra områdene. En del ømtålige emner, som Jerusalem framtidig og det palestinske flyktingeproblemet, ble utsatt. Oslo-avtalen ble formelt undertegnet av Yasir Arafat og Yitzhak Rabin i Washington 13. september 1993, der de to møttes for første gang. Avtalen innbrakte dem også, sammen med utenriksminister Shimon Peres, Nobels fredspris for 1994. Etter nye forhandlinger ble det i september 1995 inngått en ny avtale, Oslo 2-avtalen, som utvidet de palestinske selvstyremyndighetenes ansvarsområde. Bl.a. inneholdt avtalen bestemmelser om frie palestinske valg i selvstyreområdene, valg som ble avholdt 1996. Oslo-avtalen ble betegnet som en stor seier for norsk diplomati. Sentralt fra norsk side deltok Terje Rød-Larsen og hans kone, Mona Juul, som arbeidet i Utenriksdepartementet. Utenriksminister Johan Jørgen Holst fikk mye av æren for at avtalen kom i havn) Aftenposten (2003) *Oslo-avtale*. 30. september. <https://www.aftenposten.no/norge/i/zAXO5/oslo-avtalen>.

⁵⁹ Egeland, Jan (1994)

Egypt: «Avtale om Gaza og Jeriko-området». Dette var en endelig avtale, som inkluderte overføring av kontroll over Gaza og Jeriko, som markerte begynnelsen på den israelske tilbaketrekningen og den palestinske overtakelsen. Avtalen la også grunnlaget for at PLO-ledelsen som var i eksil kunne returnere til Palestina, først til Gaza og deretter til Ramallah på Vestbredden⁶⁰. Oslo-avtalen inkluderte en femårig overgangsperiode med gradvis overføring av kontroll til den nye palestinske selvstyremyndigheten. Forhandlingene om en permanent løsning skulle begynne etter tre år⁶¹.

1.12 Valg av teori og metode

I oppgaven skal jeg benytte et teoretiske rammeverk som er relevant og består av klassisk teoridebatt om realpolitikk og idealpolitikk. Matlary (2001) har hevdet at det er et motsetningsforhold mellom det å velge realpolitikk og å drive idealpolitikk i en komplisert konflikt slik som den i Midtøsten⁶². Norges fredsengasjement i Midtøsten undersøkes i lys av motsetningene i denne påstanden om realpolitikk og idealpolitikk når jeg skal se nærmere på den norske rollen. Gjennom flere hypoteser som skal tas fra en rekke avisartikler, skal jeg se om at dette engasjementet kan forstås i lys av realpolitikk eller idealpolitikk. Dessuten skal oppgaven legge vekt på noen tekster som har blitt trukket frem i noen aviser. Tekstene analyseres med utgangspunkt i Michel Foucault sin diskursteori og diskursanalyse⁶³. Jeg fremhever tre perioder, den første fra 1993 til 2000, den andre fra 2001 til 2007 og 2008 til 2018.

I oppgaven bruker jeg eksisterende data, men samler også inn mine egne. De tilgjengelige dataene er en kombinasjon av primære og sekundære kilder. Hovedkildene vil være offisielle dokumenter, artikler, publikasjoner og taler skrevet av ulike aktører. De sekundære kildene består av bøker, magasinartikler og rapporter som på forskjellige måter belyser temaet og oppgavens problemstilling⁶⁴.

Å analysere primærlitteratur og sekundærlitteratur gir en god tilnærming til empiri og de valgte fenomenet jeg undersøker. Det er mye litteratur knyttet til oppgavens problemstilling som må studeres. Det er ikke tvil om at brede, mangfoldige kilder kan gi dyp kunnskap og

---

⁶⁰ Ibid

⁶¹ Ibid

⁶² Matlary, Janne Haaland (2001) *Utenrikspolitikk mellom realpolitikk og idealpolitikk: Må vi velge?* s. 22-30.

⁶³ Foucault, M. (1981) 'The Order of Discourse', s. 48-78 in R. Young (ed.) *Uniting the Text: A Post-Structuralist Reader*. London: Routledge & Kegan Paul.

⁶⁴ Matlary, Janne Haaland (2001)

mange ulike perspektiver som kan berike oppgaven. Kildebasen jeg har brukt som grunnlag for denne studien mener jeg er tilstrekkelig for å svare på oppgavens problemstilling.

Problemstillingen er basert på flere kilder som hovedsakelig kommer fra et utvalg avisartikler og rapporter. Her er vi foran en type historisk studie relevant i vår tid, det er ikke et tema som er veldig gammelt og som det ikke finnes opprinnelige kilder til. Jeg valgte et tema som kan undersøkes gjennom flere forskjellige kilder, og ikke et tema som er basert på statistiske kilder.

1.13 Oppgavens struktur

I Kapitlet 1 har jeg redegjort kort for historien bak Palestina og Israel-konflikten, i tillegg til den metodiske og teoretiske tilnærmingen i oppgaven. Kapittel 1 legger hovedsakelig vekt på problemstillingen og hvordan denne deles opp i flere små spørsmål. For å svare på problemstillingen og foreta analysen, følger jeg de fem viktigste temaer som kan trekkes frem gjennom ulike avisartikler og i forskjellige medier. I første kapittel går jeg dypt inn i historiografien gjennom å presentere forskning som har omhandlet dette temaet.

I Kapittel 2 er viet en teoretisk presentasjon av realpolitikk og idealpolitikk. Jeg kommer til å drøfte flere begreper, blant annet diskursbegrepet. Jeg kommer også til å redegjøre for makt som et begrep og hvordan Norge har brukt myk makt for å påvirke konflikten.

I Kapittel 3 oppgaven presenterer hvordan ulike norske dagsaviser har fremstilt inngåelsen av Oslo-avtalen i begynnelsen av 1993 til 2018-tallet gjennom å dele det til tre perioder. Jeg vil redegjøre for diskursen som dominerte norske aviser i denne periodene.

I Kapittel 4 Avisartiklene vil analyseres med fokus på hvordan avisene har presentert disse fem temaene jeg har presentert i første kapitel, og hvordan synet på fredsprosessen og Oslo-avtale har utviklet seg. kommer jeg til å presentere hvordan ulike norske aviser har fremstilt sine syn, perspektiver og meninger rundt Oslo-avtalen og Norges rolle.

I Kapittel 5 skal jeg legge vekt på noen avisartikler som er klassifisert som pro-Israel, funnet i *Dagen* og *Vårt Land*. I tillegg skal jeg legge vekt på pro-palestinske aviser, slik som *Klassekampen* og *Ny Tid*, men også noen andre aviser som ikke har en helt tydelig orientering. Jeg kommer til å ha en strukturell tilnærming til den norske forståelsen av Oslo-avtalen og hvordan denne fremstilles i flere norske aviser fra 1993 til 2018.

I Kapittel 6 legger jeg vekt på avisene sitt syn på konsekvensene av Oslo-avtalen. I tillegg svarer jeg på et sentralt spørsmål: «Hvorfor Norge?» Forventninger knyttet til Oslo-avtalens skjebne er også en viktig søyle i kapittelet. Til sist oppsummerer jeg de viktigste poengene som har bidratt til å analysere og besvare problemstillingen. Med dette trekker jeg den viktigste konklusjonen for oppgaven, hvor jeg sammenfatter de empiriske funnene med de teoretisk definerte betingelsene som ligger i de ulike synene i forskjellige medie- og avisartikler.

2. Kapittel 2

2.1 Innledning

I dette kapittelet benytter jeg det teoretiske rammeverket som knyttes til begreper realpolitikk og idealpolitikk for å belyse den norske rollen i Oslo-avtalen og fredsengasjementet i Midtøsten. Jeg tar utgangspunkt i to begreper for å få dyp forståelse av hva som ligger til grunn for Norges rolle i forhandlingene. Først skal jeg gi en kortfattet redegjørelse av hva som forstås med disse begrepene og hvordan Norge har spilt rollen som den tredje parten i forhandlinger først og i avtaleformulering til sist. Deretter kommer jeg til å fremstille en kort forklaring av grunnlaget for teorien. Oppgaven skal diskutere noen viktige begreper som kan bidra til å berike min analyse. Ved en grundig redegjørelse for begrepene diskurs/diskursanalyse, fred, konfliktløsning, meklere, nasjonal interesse og makt, skal jeg belyse Norges rolle og hvordan rollen har blitt fremstilt i ulike medier. Jeg skal analysere avisartikler i senere kapitler og utforske hvorvidt disse begrepene var drivkraften for Norge i Oslo-avtalen. Jeg vil også benytte andre avisartikler som kan tilby en klarere forståelse av andre begreper som skal tas inn i oppgaven. I diskusjonen og analysen av avisartikler fra siste del av 1990-tallet prøver jeg å fremstille flere perspektiver fra flere ulike aviser og analysere dette i lys av begrepet diskursanalyse, som jeg skal definere senere i dette kapittelet. Å fremstille meninger fra forskjellige aviser med ulike politiske orienteringer, vil bli anvendt som et utgangspunkt for å analysere og svare på oppgavens problemstilling. Et teoretisk rammeverk er derfor viktig for å identifisere oppgavens mål.

2.2 Teoretisk rammeverk

2.3 Realpolitikk

Parallelt med idealismen, som tok stor plass i politisk mentalitet, har realismen vist seg som en reaksjon på idealismens dominans. Det tok ikke lang tid før realismen ble den retningen som dominerte innenfor studiet av internasjonal politikk fra begynnelsen av 1940-tallet. Thomas Hobbes og Niccolò Machiavelli omtales som de to mest sentrale realpolitikere⁶⁵. Kort sagt er realisme verdens kamp for alle stater, hvor alle kjemper mot alle. Verdenssamfunnet er med andre ord et anarki.

Realpolitikk har ingen klar definisjon, men essensen av begrepet må være noe slikt: En realpolitiker ser etter en motivasjon bak alle hendelser og handlinger som kan tilbakeføres til maktsøken. En politisk aktør har bare ett mål: søken etter makt til å sikre egne grenser og egen suverenitet, og eventuelt kunne

---

⁶⁵ Griffiths, Martin og O'Callaghan, Terry (2002): *International Relations. The Key Concepts*. London: Routledge.s.261

ekspandere disse grenser og den generelle makt. Ting i politikken skjer ikke tilfeldig, men er resultatet av et strategisk spill⁶⁶.

Realpolitikk som et helt selvstendig politisk begrep, kan forklares ut fra begrepet nasjonal interesse. Realpolitikk tilsier at en politisk aktør kun har ett mål, nemlig jakten på makt for å sikre sine egne grenser og interesser. I realpolitikken verden henger mål og midler tett sammen: Du streber etter makt, og du må ha makt for å nå dine mål⁶⁷.

Realpolitikere argumenterer høylytt for at internasjonal politikk, som all annen politikk, er en kamp om makten. Alle stater ønsker å dominere eller påvirke andre stater, men bare de største kan ha hegemoniske funksjoner. Små stater må nøye seg med å stå i skyggen av hegemoniet og alliere seg med det. Statenes utenrikspolitikk kan beskrives som realpolitikk hvis den er begrunnet og motivert i nasjonalstatens nasjonale interesser. Denne ensidige jakten på makt og interesser er realpolitikken sentrale kjennetegn⁶⁸. Realistene mener det er mulig å bruke etiske prinsipper for å begrunne hvorfor det er moralsk riktig å la den nasjonale interessen styre, og de anser det som umoralsk og galt å la utenrikspolitikk styres av moralske normer⁶⁹.

2.4 Idealpolitikk

Idealisme var den dominerende skoleretningen innen idealpolitikk, hvor den spredte seg til internasjonal politikk etter den første verdenskrig frem til slutten av 1930-tallet. Viktige bidragsyttere var Immanuel Kant og spesielt den tidligere amerikanske presidenten Thomas Woodrow Wilson⁷⁰.

Idealistene sitt hovedmål var å stanse krig som et kontrollerende virkemiddel mellom folk og stat. Den tydeligste og viktigste idealistiske formuleringen, bestående av 14 punkter, tok Wilson med seg til fredskonferansen i Versailles i desember 1918. Positive syn som idealistene la vekt på var å utvikle og spre demokrati og rettsprinsipper. De mente at det skulle føre til en utvikling mot en bedre og mer fredelig verden⁷¹.

Med begynnelsen av andre verdenskrig i 1939, fikk idealismen som skoleretning et dødelig slag etter at Folkeforbundet kollapset, og krigen spredte seg som ild i tørt gress.

Folkeforbundet var siste håp for idealistene, fordi det ble forsøkt flere ganger å bruke

---

⁶⁶ Matlary, Janne Haaland. (2000) *Utenrikspolitikk mellom relapolitikk og idealpolitikk*. Dagbladet. 04. Februar.

⁶⁷ Matlary, Janne Haaland (2001) s. 22

⁶⁸ Ibid

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ Griffiths, Martin og O'Callaghan, Terry (2002): s.148.

⁷¹ Ibid s.149.

Folkeforbundet til å kompensere for supermaktenes realpolitikk. Folkeforbundet ble dermed bare nok et verdiløst politisk forum for de motstridende nasjonale interessene. Interessen for fred var ikke den samme for alle stater, argumenterte realistene, og de kritiserte idealistene for at de ikke ville innse fakta⁷².

God etikk og gode moralske normer er hovedgrunnlaget som idealpolitikk bygger på når det gjelder utenrikspolitikk. Å fremme fred er den viktigste målsetningen i idealpolitikken, der de ideelle normene er demokrati, menneskerettigheter, global rettferdighet og utjevning.

Nasjonal egeninteresse anses som motsatsen til idealpolitikkens mål. Nasjonal egeninteresse er imidlertid realpolitikens målsetning. Å skille mellom de to skoleretningene er problematisk, og ifølge Matlary er det ikke lenger mulig⁷³.

Idealpolitikk defineres i motsetning til realpolitikken. Presumptivt dreier det seg om å ha andre, ideelle målsetninger: fremme av fred, demokrati, menneskerettigheter, global rettferdighet og utjevning - altså mål som ikke direkte tilbakeføres til den egne statens maktmotiver. Man stiller da gjerne opp 'nasjonale interesser' mot idealpolitikens mål, og skiller derved mellom 'reelle' og 'ideelle' interesser. Våre 'egentlige' interesser det som kalles 'nasjonale' interesser - typisk sikkerhetspolitikk, nærområdepolitikk, eksportinteresser, forholdet til EU - mens våre 'ideelle' interesser fremstilles som en slags luksus vi koster på oss, enten fordi vi er naive, eller rike, eller en kombinasjon av begge deler⁷⁴.

Ifølge Griffiths og Callaghan kan vi definere utenrikspolitikk som en idealpolitisk tilnærming om den baserer seg på noen moralske forpliktelser og fredsengasjement. I tillegg kan politikere oppleve idealpolitikk gjennom å planlegge og forbedre humanitært arbeid og finne løsninger for verdenspolitiske problemer. I internasjonal politikk er det enkelt å peke på kjernen til den idealistiske skoleretningen gjennom å legge vekt på moralske normer og ideelle interesser, som jeg nevner ovenfor. Etter at den andre verdenskrig brøt ut, var idealismen preget av naivitet og en upraktisk politisk retning. Det ser imidlertid ut til at verden etter den kalde krigen har endret seg, og idealpolitikk og realpolitikk har blitt avhengige av hverandre. Med andre ord kan de to retningene lede verden under realpolitiske premisser⁷⁵.

---

⁷² Griffiths, Martin og O'Callaghan, Terry (2002) s.149.

⁷³ Matlary, Janne Haaland (2001) s. 23

⁷⁴ Matlary, Janne Haaland (2000). Dagbladet. 04. Februar.

⁷⁵ Griffiths, Martin og O'Callaghan, Terry (2002) s.150.

2.5 Viktige begreper

Det er sju sentrale begreper som er svært viktige i min oppgave. Begrepene vil være som et veikart for dette kapittelet og resten av oppgaven. Disse er fred, makt, nasjonal interesse, Norges engasjement, mekler og Midtøsten. I tillegg skal jeg legge vekt på diskurs- og diskursanalysebegrepet og prøve å presentere en divinasjon som kan hjelpe til med å gjennomføre oppgaven.

2.6 Diskurs

Diskurs er den sosiale prosessen bak å skape og reprodusere mening(er). Begrepet er mye brukt på en rekke ulike fagområder, ofte med ulikt formål. Hall (1980) foreslår at diskurs kan ses på som en spesifikk konfigurasjon av sosial kunnskap brukt i et språklig (diskursivt) fellesskap som diskursen har sitt utspring i. Diskurs «omhandler et grunnleggende arrangement av kunnskap om vesener for å gjøre det mulig å representere dem i et system av navn»⁷⁶.

I motsetning til språk er begrepet «diskurs» både et substantiv og et verb. Derfor er det lettere å beholde følelsen av diskurs som en handling. I vanlig bruk refererer «diskurs både til den interaktive prosessen og sluttresultatet av tanke og kommunikasjon»⁷⁷. Oxford English Dictionary (1988) definerer diskurs som et substantiv: «En tale, tale og/eller som verb: å holde en alvorlig eller formell tale». Van Dijk (1985) hevder at det er mange likheter mellom måtene folk snakker og skriver på når de bruker språk for å formidle ideene sine, og det samme gjelder for å lytte eller lese til muntlig og skriftlig diskurs⁷⁸.

2.7 Diskursanalyse

Begrepene «diskurs» og «diskursanalyse» (DA) er sterkt omstridte begreper når det kommer til definisjon. Metodisk, teoretisk og analytisk er DA-feltet ekstremt mangfoldig. Diskurs er et trendy ord som refererer til et trendy konsept. Det er et av de mest velbrukte (noen vil si over- eller misbrukte) ordene i akademia i dag. Ved å lese om emnet, møter studenter (som resten av oss) ofte forfattere som noen ganger bruker radikalt forskjellige forklaringer på hva diskurs

---

⁷⁶ Foucault, M. (1970) *The Order of Things: An Archeology of the Human Sciences*. London: Tavistock. S.157.

⁷⁷ O'Sullivan, T., Hartley, J., Saunders, D., Montgomery, M. and Fiske, J. (1994) *Key Concepts in Communication and Cultural Studies*. London: Routledge.

⁷⁸ Van Dijk, T.A. (1985) *Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlin: Walter de Gruyter.

er, og måten begrepet bør brukes på. Lesere bør derfor være klar over at følgende forståelse av «diskurs» – spesifikt hva det er, hvordan begrepet har blitt brukt og hvordan det brukes i dag, og hva dette betyr for studiet av journalistikk – bare er en liten del av historien⁷⁹.

Schiffrin (1994) hevder at det, i motsetning til de omfattende (og noen ganger ganske ugjennomtrengelige) debattene om DA, er to generelle tilnærminger til definisjonen av diskurs. For det første er det de som definerer diskurs som en bestemt språkenhet, spesifikt som en språkenhet «over» (større eller mer utvidet enn) setningen. Siden denne tilnærmingen til diskurs fokuserer på formen som språket tar, og spesifikt hvordan diskurs oppnår kvaliteten av å være enhetlig og meningsfull, kalles for den formalistiske eller strukturalistiske definisjonen av diskurs. Foucault sier at: «Lingvister behandler språk som et «system av systemer», der hvert system har sine egne karakteristiske former for struktur eller organisasjon. Hvis diskursanalyse omhandler «språk over setningen», betyr dette at den ser etter mønstre (struktur, organisering) i enheter som er større, mer utvidet enn én setning». Teoretikere som tar i bruk den første definisjonen av diskurs har en tendens til å se på funksjonene som knytter setninger sammen: de formelle trekkene som gjør to setninger til «en diskurs» i stedet for bare to usammenhengende fraser⁸⁰.

Van Dijk (1988) forklarer at diskursanalyse gir de teoretiske og metodiske virkemidlene for en kritisk tilnærming til den tverrfaglige studien av nye sosiale problemer, makt og ulikhet. Den dukket opp i flere andre disipliner innen humaniora og samfunnsvitenskap på begynnelsen av 1970-tallet da utviklingen av fransk poststrukturalisme ble påvirket av psykoanalyse, marxisme og historie⁸¹. Mange fagfelt engasjerte seg i den diskursanalytiske virksomheten og ble interessert i modeller for diskursproduksjon og forståelse av språkbrukere. Likevel mangler det i en del fagfelt fortsatt forståelse av de teoretiske instrumentene om mediediskursens presise strukturer og prosesser⁸².

Diskursanalytiske studier skiller mellom ulike nivåer, enheter eller konstruksjoner innenfor hver av disse dimensjonene, og formulerer regler og strategier for deres normative eller faktiske bruk. De fungerer ved å koble diskursstrukturer med strukturer av sosiale og kulturelle kontekster og erkjennelsesstrategier. Diskursanalyse beveger seg dermed fra makro-

---

⁷⁹ Schiffrin, D. (1994) *Approaches to discourse*. Cambridge, Oxford. Blackwell. S. 45.

⁸⁰ Ibid

⁸¹ Van Dijk, T.A. (1998) 'Opinion and Ideologies in the Press', s. 21-63 in A. Bell and P. Garrett (eds.) *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell.

⁸² Van Dijk, T.A. (1997) *The Study of Discourse*. s. 1-34 in T.A. Van Dijk (ed.) *Discourses as Structure and Process*, London: Sage.

til mikronivåer av tekst, kontekst og samfunn, og omvendt. Begrepet diskursanalyse ligger til grunn for studiet av innhold, som innebærer budskap og betydninger i tekster. Det skal bemerkes at det er vanskelig å skille skarpt mellom diskurs og tekst⁸³.

Det tradisjonelle synet på tekst som trykte ord utviklet seg til en langt bredere definisjon med å inkludere «talt tekst og gruppering av elementer, markering av grenser, indikering av historiske perioder, og så videre⁸⁴». I tillegg produseres tekst som mening ved forhandling mellom lesere og tekst. Denne handlingen tar på seg de interaktive kvalitetene til diskursbegrepet. Tekstens mening produseres imidlertid først ved forhandling mellom forfatterne og teksten, og først deretter produseres mening av leserne⁸⁵.

Videre er det viktig å identifisere målene for diskursanalyse. Teorier peker på hovedmålet med diskursanalyse som produksjon av eksplisitte og systematiske beskrivelser av tekstuelle og kontekstuelle dimensjoner, for eksempel kognitive prosesser og representasjoner av sosiokulturelle faktorer. Diskurs hører vanligvis til et tema eller emne, hvorfra beskrivelsen og betydningene også kan utledes fra hele teksten i kontekst til en bestemt kultur.

Fowler (1991) hevder at nyhetsdiskurser kan betraktes i form av historier, emner eller paradigmer. En diskursanalytiker kan fokusere på ett aspekt ved tekst eller tale, eller til og med på en generell diskursklasse, for eksempel mediediskurs. Det er også viktig at tekst eller diskurs kan ha generelle, abstrakte eller kontekstfrie egenskaper, som kan forklares av noen diskursgrammatikker og egenskaper som varierer på tvers av ulike kontekster (situasjoner, foredragsholdere, etc.⁸⁶).

I sum kan diskursanalyse forstås som et forsøk på å vise systematiske koblinger mellom tekster, diskurspraksiser og sosiokulturelle praksiser. Etter å ha gjennomgått de filosofiske ideene som utgjør begrepet diskurs og diskursanalyseteorier, generelt, undersøker de følgende avsnittene teorier som omhandler mediediskurs og nyheter som diskurs.

2.8 Fred

Man kan definere fred ved både en positiv og en negativ definisjon. Fred er fraværet av krig. Spørsmålet er da om det blir i betydningen fravær av krig mellom stater? Eller fravær av

---

⁸³ Foucault, M. (1981)

⁸⁴ Garrett, P. and Bell, A. (1998) *Media and Discourse: A Critical Overview*. s. 1-20 in A. Bell and P. Garrett (eds.) *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell.

⁸⁵ *ibid*

⁸⁶ Fowler, R. (1991) *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.

krig/vold i det hele tatt, borgerkriger, for eksempel. Fred er politiske og andre sosiale forhold som forhindrer krig. Det kan være en slags universell harmoni der vi har fravær av sosial og politisk konflikt, selv om man senere går over til en negativ definisjon. Spørsmålet er da om fred er «frihet» for alle. «Siden det samme ikke er definert politisk og historisk, har det vært forskjellige definisjoner til forskjellige tider. En vedvarende egenskap er at man vil redusere/eliminere potensialet for konflikt og krig. Fredskonseptet skal forstås historisk, det er ikke et uttrykk for spesifikke teorier, men er knyttet til et mangfold av forskjellige alternativer, tilpasset spesifikke sosiale sammenhenger, påvirket av konkrete historiske erfaringer⁸⁷».

2.9 Konflikt

Konfliktbegrepet er både et enkelt og komplisert begrep samtidig, og derfor kan vi finne flere definisjoner. Konflikt har blitt definert som krig, strid, sammenstøt eller en tilstand hvor to eller flere motstridende ønsker er til stede samtidig hos et menneske. Dette kan bety direkte konfrontasjoner mellom partene, eller en mer indirekte konkurranse mellom dem.

Handlingene behøver dessuten ikke nødvendigvis å være voldelige, og trusler har ofte en innvirkning⁸⁸.

Begrepet konflikt stammer fra det latinske ordet "conflictio", som betyr sammenstøt. En konflikt er dermed et sammenstøt mellom motstridende meninger, interesser, verdier eller mål. Knudsen og Unstad (2015) definerer derfor en konflikt som «når en part blir hindret i å nå sine mål, interesser, verdier eller ønsker av en annen part⁸⁹».

2.10 Midtøsten

«Midtøsten» er et begrep som har vært relevant for vestmaktene siden 1800-tallet, og baserer seg på området mellom de vestlige og østlige britiske imperiene. Geografisk identifiseres «den arabiske verden» uten å inkludere Egypt, og derfor er begrepet problematisk⁹⁰. Når man snakker om «Midtøsten-konflikten» og «fredsprosessen i Midtøsten» i norsk sammenheng, refererer begrepet «Midtøsten» til konflikten mellom israelere og palestinere. Siden 1993 har Midtøsten vært et uavhengig område av norsk utenrikspolitikk, knyttet til implementeringen

---

⁸⁷ Galtung, Johan (1996) *Peace by Peaceful Means – Peace and Conflict, Development and Civilization*, International Peace Research Institute, Oslo (PRIO), SAGE Publications, London, 1996

⁸⁸ Lystad, Anne. (1995). *Håndbok i konflikthåndtering*. Forlag, sykepleien. Oslo, 1995.

⁸⁹ Estudie.no 15.08. <https://estudie.no/konflikt/>

⁹⁰ Butenschøn, Nila. A(1997). *Norges utenrikspolitikk*. Torbjørn L. Knutsen, Gunnar M. Sørbo og Svein Gjerdåker (red) Cappelen Akademisk forlag as, Oslo

av Oslo-avtalen mellom Israel og PLO⁹¹. I min forståelse refererer «Midtøsten-konflikten» til konflikten mellom israelere og palestinere.

2.11 Mekler

Begrepet mekler betyr i enkel forstand en tredjepart som mekler mellom to stridende parter ved å fremlegge skisser og forslag til løsninger mellom de to stridende. Mekleren skal helst innta en rolle som forutsetter en maktposisjon som gir mulighet til både å bruke pisk og gulrot overfor motvillige parter. Denne meklerrollen har Norge spilt, men bare overfor palestinsk side, da Norge ikke har hatt innflytelse på Israel. Norges rolle som tilretteleggeren består av å finne de beste måtene som fører til dialog, forståelse, tillitsskapende tiltak samt praktisk og økonomisk bistand. Det betyr at det ikke er Norges rolle å finne løsningene for partene. I andre tilfeller der Norge har fått erfaring som fredsmekler, viser Norge at de har mest å bidra med i konflikter ved å skape balanse. Det er ingen stormaktsinteresser som står på spill, og de ønsker å hindre det som kan true internasjonal fred⁹².

2.12 Nasjonal interesse

Begrepet «nasjonal interesse» er relativt nytt begrep slik det dukket opp i begynnelsen av moderne tid i 1990-tallet. Vanligvis henviser begrepet til den realistiske skoleretningen som er interessant innen internasjonal politikk som har utvikles seg raskt og har tillagt det størst vekt. Nasjonal interesse betraktes rett og slett som kjernen av drivkraft for staters atferd. Nasjonal interesse som begrep har hos enkelte politikere en enorm betydning for å bygge effektiv og unik utenrikspolitikk. Dermed har begrepet gjennom tiden blitt omgjort til noe som har verdi i form av å være en ledestjerne i utenrikspolitikken. Kjernen i dette begrepet er statens sikkerhet og økonomi. Med nasjonal interesse siktes det her til statene som i mest mulig grad ønsker å bevare en nasjonal identitet og sikre flere nye ressurser som kan tilby innbyggerne en stabil materiell velferd. Jo mindre man forstår begrepets kjerne, som er den nasjonale overlevelse, jo lenger bort beveger vi oss fra forståelsen av konseptet «nasjonal interesse»⁹³.

---

⁹¹ Butenschøn, Nila. A (1997).

⁹² Harbo, Hilde (2005c). Aftenposten 3.februar.

⁹³ Østerud, Øyvind (1996): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

2.13 Oslo: bak-kanalen (Norges engasjement)

Oslo-kanalen er et svært spesielt begrep, og kan i oppgaven forstås på flere forskjellige nivåer. Jeg vektlegger hovedsakelig den offisielle betydningen som omhandler det norske diplomati, representert ved Utenriksdepartementet, og det andre nivået som er det uoffisielle og mindre diplomati, representert ved forskningsinstitutter og organisasjoner, slik som FAFO-instituttet som foreslo å bruke en bak-kanal. Ofte kan organisasjoner være mer fleksible, og de kan lettere etablere forhandlinger på hemmelige måter. De kan også vise større engasjement og fleksibilitet enn offisielle statlige organer, og derfor har disse organisasjonene til en viss grad mindre politisk risiko enn regjeringen når det kommer til å ta initiativ til hemmelige fredskanaler og skjulte forhandlinger⁹⁴. Den tette koblingen mellom utenriksdepartementet og frivillige organisasjoner og forskningsinstitutter betegnes ofte som den norske modellen, og har i flere tilfeller åpnet opp nye dører for Utenriksdepartementet⁹⁵. Begrepet bak-kanalen er synonymt for Norges engasjement i Midtøsten, og jeg bruker begge betegnelsene i oppgaven. «Det var mandag 30. august 1993 at sensasjonen var et faktum: Israel og PLO hadde fremforhandlet en avtale. Erkefiendene skulle bli fredspartnere. Det USA og andre store ikke hatt fått til, lyktes for lille Norge. Lynraskt ble Oslo-avtalen et internasjonalt begrep⁹⁶».

2.14 Makt

Makt er et vidt og løst begrep, og det betraktes som et av de mest omstridte begrepene i samfunnsvitenskapen. Det finnes derfor ikke en enkel definisjon for konseptet og begrepet makt. Forskerne har definert makt som evnen til å oppnå sine behov og interesser, kontroll over andre aktører, beslutningskraft, kollektiv handlingsevne, informasjonsovertak og tilgang på ressurser. Forholdet som bygges mellom to aktører kan ses som en fruktbar relasjon i internasjonal politikk om det er i rammen av balansert makt.⁹⁷ Makt kan forstås som A sin evne til å få B til å gjøre noe han/hun ellers ikke ville gjort⁹⁸. Noen sosiale studier har påpekt og definert makt som et produkt av sosiale relasjoner og kommunikasjon. Barnett og Duvall mener at makt har ulike effekter som igjen bestemmer en aktørs kapasitet til å påvirke egen

---

⁹⁴ Tvedt, Terje (1997): *Norsk utenrikspolitikk og de frivillige organisasjonene*”, side 260-279 i Knutsen, T.L., et al. (red): *Norges utenrikspolitikk*. Oslo: Cappelen.

⁹⁵ Ibid

⁹⁶ Harald Stanghelle (2018). *Det tapte mirakelet*. Aftenposten 30.august. s.3

⁹⁷ Østerud, Øyvind, Goldmann, Kjell og Pedersen, Mogens N.(red) (1997): *Statsvitenskaplig leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget

⁹⁸ Østerud, Øyvind (1996)

situasjon og skjebne. Makt har ikke bare én uttrykksform, og kommer til uttrykk på ulike vis i dagens internasjonale politikk⁹⁹.

2.15 Norges myke makt

Konseptene hard og myk makt er relativt nye, hvor vi også kan lage et klart skille mellom de forskjellige makttypene. Når det gjelder den harde makten, forstås det rett og slett som den militære makten. I tillegg har vi også i noen grad den økonomiske makten. Samtidig kan myk makt forklares som den makten som interessene kan skape. Myk makt representerer da en form for attraksjonsmakt eller overtalelsesmakt, en makt til å forandre andres preferanser og ønsker gjennom å sette dagsorden og forme internasjonal opinion¹⁰⁰. Vi kan betrakte myk makt som en type påvirkningsmakt. Myk makt er opptatt av fredelige medier og attraktive tanker. Norge som nasjon har myk makt gjennom den store og kreative økonomien som landet har. Samtidig har Norge det gode ryktet som en av de mest generøse donorene i verden, der staten har gitt enormt mye i økonomisk støtte til flere land. Det er ikke hemmelig at Norge har brukt myk makt til å bidra i en rekke fredsprosesser i forskjellige land i verden, slik som Sudan, Libya og Eritrea, der det viktigste var i den mest kjente konflikten i Midtøsten, mellom palestinere og israelere.

Ifølge Nye (2004) finnes det tre kilder til en stats myke makt i verdenspolitikken. For det første er det viktig at kulturen til en stat må være så attraktiv som mulig for andre. Ofte har attraktive kulturer noen interesser og verdier som andre deler og prøver å tilpasse i sin egen kultur. «Nye advarer mot å tolke dette til å bare omfatte populærkultur som Coca Cola og McDonalds, men fremhever at filmindustrien og musikkbransjen er viktige formidlere av kultur på en måte som virker attraktiv for noen land»¹⁰¹. Derfor blir det av og til veldig vanskelig for noen stater å vite hvilken type myk makt de har, og dermed hvordan den myke makten som kulturen etablerer skal styres.

Den andre kilden til myk makt omhandler statens politiske verdier, sier Nye. Disse verdiene er varierte og forskjellige og handler om blant annet markedsøkonomi, fred, demokrati og

---

⁹⁹ Barnett, Michael og Duvall, Raymond (2005) *Power in International Politics, International Organization*. s. 39-75. Norge er ikke et av supermaktlandene, og har derfor ikke en politisk innflytelse på aktørene i Midtøsten. Men den myke kraften i en stor, sterk og mangfoldig økonomi som Norge har, bidro i en viss grad til å påvirke den svake aktøren i fredsprosessen. Harbo Hilde. (2005d) *Redder Norge fra et grådig image*. Aftenposten 4. februar. S.18

¹⁰⁰ Nye, Joseph S. (2004): *Soft Power*. New York: Public Affairs. s. 5.

¹⁰¹ Ibid s.12-14.

menneskerettigheter. Ofte er supermaktene avhengige av å reklamere for disse verdiene, men det er ikke nok, understreker Nye. Statene må også jobbe hardt for å vise alle verdiene i praksis på hjemmebane. Det kan selvsagt reflekteres rundt hvor mye disse verdiene er av verdi for befolkningen og om landet selv klarer å leve opp til idealene. Dette kan vi finne tydelig i Norges politikk, både i befolkningens hjemme-praksis og i utenrikspolitikken gjennom arbeid for fred og menneskerettigheter¹⁰². Globale samfunn blir tett koblet sammen med hverandre gjennom sosiale medier, derfor blir det lett synlig hvis et land er svært opptatt av menneskerettigheter i internasjonale områder og hele tiden kjemper for det, men samtidig bryter dem i eget hjemland. Man kan finne flere eksempler på dette i hele verden, og ikke minst kan vi nevne USA som har brutt menneskerettighetene i Guantánamo-fangeleiren. Organisasjonen Amnesty Internasjonal har beskrevet dette som en humanitær katastrofe¹⁰³.

Den tredje kilden til myk makt er statens utenrikspolitikk, og det er fokuset i denne oppgaven. Nye hevder at alle stater i hovedsak forfølger sine egne nasjonale interesser. Det eneste som betyr noe er hvor disse interessene er definert. Hvis den nasjonale interessen inkluderer spredning av verdier som er høyt verdsatt og kan etterleves i eget hjemlandet, er det mulig at disse verdiene virker attraktive på andre land og dermed blir til en eksport av verdifulle verdier. Fred, menneskerettigheter og demokrati kan ikke være de eneste tingene som utenrikspolitikken bygger på, men disse verdiene må inkluderes som en helhet i en stats deltakelse på internasjonale områder¹⁰⁴. For å oppnå dette er det viktig at staten ikke praktiserer dette gjennom to forskjellige internasjonale normer. Det er interessant at Nye spesifikt fremhever Norge som et godt eksempel på en stat som godt klarer å bruke sin myke makt i møte med verdenspolitikken, der Norge har relativt begrenset makt¹⁰⁵. Nye mener Norge har klart å fokusere sitt budskap rundt verdensfred, og dermed får de sin stemme hørt av verdens ledere.

---

¹⁰² Nye, Joseph S. (2004) s.55.

¹⁰³ Ibid s.51.

¹⁰⁴ Ibid s.31.

¹⁰⁵ Ibid s.112.

3. Kapittel 3

3.1 Innledning

Det har vært et tydelig paradoks i det norske kollektive tankesettet når det kommer til holdninger til Israel, i forbindelse med at det har vært en paragraf i den norske grunnloven av 1814 som forbød jødene å komme til Norge. Men fra 1948, da Israel ble etablert, virker det som om Norge var Israels beste venn¹⁰⁶. Det reflekterer hvorvidt Norge klarer å endre sin politikk. Samtidig er det en indikator på fleksibiliteten i norsk utenrikspolitikk i det 20. århundre. Dermed kan den store endringen være en forklaring på norske mediers sin fremstilling av fredsprosessen i 1993. «– Når det kommer til Palestina og Israel-konflikten, er det i vårt kulturelle DNA at det er synd på Israel, skriver den danske avisen Politiken. Norske medieforskere kjenner seg ikke igjen¹⁰⁷». I dette kapittelet kommer jeg til å presentere meninger og perspektiver rundt Oslo-avtale fra 1993 til 2018 gjennom å analysere ulike avis tekster.

På 1970- og 1980-tallet grenset norsk journalistikk om Israel mot det naive, hvor sammenbruddet av Oslo-avtalen og fredsprosessen i Midtøsten i stor grad markerer et historisk skille i norsk offentlighet. Oslo-avtalen bidro til å endre befolkningens politiske bevissthet omkring den kompliserte situasjonen i Midtøsten. Mange fikk øynene opp for sakens mange sider. Samtidig så man en rekke politikere som engasjerte seg i det realpolitiske spillet andre steder i verden og forstillingen om Norge som en viktig aktør og medhjelper fikk kanskje et skudd for baugen. En kan kanskje se det som et paradoks at befolkningens politiske bevissthet og tro på Norges muligheter som fredsmekler og budbringer av fred og demokrati ikke alltid harmonerte med den politiske realitet. Etersom Oslo-avtalen ble signert og forslaget om en tostatsløsning ble mer og mer urealistisk, har norske journalister blitt mer Palestina-vennlige. I dag finner man to klare motstemmer og ikke bare én stemme som før 1980-tallet¹⁰⁸.

3.2 Avisdekning for Norges rolle i Oslo-avtalen fra 1993 til 2000?

Tidligere avisdekning av Midtøsten-konflikter påvirkes av vår nærhet til dem den angår, samt den politiske orienteringen som dominerer i den norske politiske eliten. Etter Oslo-avtalen har

---

¹⁰⁶ Waage, Hilde Henriksen (1996): *Norge – Israels beste venn. Norsk Midtøsten-politikk 1949- 1956*. Oslo: Universitetsforlaget

¹⁰⁷ Ragnhild Aarø Njå. (2014) Aftenposten. <https://www.aftenposten.no/kultur/i/11mwe/professor-norske-medier-har-mer-sympati-for-palestina-enn-foer> 07. aug.

¹⁰⁸ Ibid

begge deler imidlertid endret seg. «Vi er blitt mer oppmerksomme overfor palestinernes lidelser og problemer, og den politiske orienteringen i norsk Midtøsten-politikk er både blitt mer realpolitisk og mer opptatt av de humanitære sidene av konflikten¹⁰⁹».

Frem til Oslo-avtalen var det en ubevisst ulempe at journalister var mer tilbøyelige til å akseptere en tolkning gjort av det israelske forsvarsdepartementet, fordi det var en vane å tenke at de var pålitelige. I det kollektive minnet hos norske medier ligger det også en skyldfølelse forankret i Norges kulturelle DNA om at det er synd på Israel. De tyske traumene fra andre verdenskrig er fortsatt med på å forme oppfatningen av situasjonen i Midtøsten og skape dyp sympati med Israel¹¹⁰.

I andre del av 1990-tallet ble det dannet to forskjellige medier i Norge. Her er det et tydelig skille mellom kommentarjournalistikk og den løpende nyhetsjournalistikken.

«Kommentarjournalistikken heller ofte i retning av å prøve å forstå Israel. Mens korrespondenter og journalister som rapporterer fra eller skriver om den pågående konflikten gjør dette med utgangspunkt i menneskerettighetene, folkeretten¹¹¹».

Norske avisenes dekning av konflikten viser at det er snakk om en okkupasjonsmakt og et folk som lever under okkupasjon. Men det inkluderer ikke alle norske aviser, da flere aviser med religiøs orientering følger den israelske regjeringens ønsker. Et eksempel på dette er israelske krav om at nyhetsrapporteringer først og fremst skal starte med å henvise til voldsepisoder fra palestinsk side. Det hindrer imidlertid ikke de faglige korrespondentene som er påpasselige med å påpeke forskjellene mellom de okkuperte og okkupasjonsmakten samtidig som de observerer¹¹².

13. september 1993 dekket flere aviser seremonien i Washington der Oslo-avtalen mellom Israel og PLO ble signert. Avisenes deknings var ulike, men det som var felles var at ikke alle presenterte kjernen i avtalen, men la bare vekt på noen forskjellige temaer. Det er helt naturlig at avisene har ulike deknings av en hendelse og at de prøver å anvende hendelsen for å fremme sin egen orientering.

---

¹⁰⁹ Ibid

¹¹⁰ Ibid

¹¹¹ Ibid

¹¹² Ibid

3.2.1 Avisenes ulike politiske orienteringer

Jeg skal her presentere to eksempler på hvordan avisenes orienteringer kan bidra til å skape en skjev dekning av en militær, humanitær, økonomisk eller politisk hendelse, slik som Oslo-avtalen. Jeg kommer til å legge vekt på *Klassekampen* og *Vårt land* sine artikler datert 13.09.1993, altså da Oslo-avtalen ble undertegnet. Jeg begynner med *Klassekampen* sin dekning, hvor avisens tittel så slik ut: «Fredsprisen til Yassir Arafat?». Selv om avtalen mellom palestinere og israelere knapt var signert, og ingen kunne forutse hva som ville skje eller hvordan fredsprosessen skulle bli eller hva den ville føre til, foreslo og lurte avisen på om fredsprisen skulle gå til Arafat. I tillegg nevnte avisen i samme artikkel at de ikke brydde seg om hvordan situasjonen i Midtøsten skulle bli senere, men at de var fullstendig tilfredsstilt, og hadde bestemt seg på forhånd hvem som måtte få fredsprisen. Samtidig sto det aldri noe i artikkelen om Norges rolle i avtalen, om Norge sin utenrikspolitikk i Midtøsten eller om hva som var drivkraften bak det norske engasjementet i dette området som ligger relativt langt borte fra Norges geografiske beliggenhet. Fra artikkelen: «En annen av mine kandidater er Arafat. Uansett hvordan det utvikler seg i Midtøsten, er denne gubben med ni liv en som aldri vil bli glemt for sin kamp i dette århundre¹¹³».

I det andre eksempelet ser jeg på *Vårt land* sin dekning av da Oslo-avtalen ble signert. Artikkelens tittel kan antyde at det fremdeles var umulig å signere avtalen, selv om seremonien i Washington var fullført. Tittelen er «Blir det Arafat og Rabin som undertegner?» Senere formidlet avisen i et radiointervju med den israelske utenriksministeren Shimon Peres at artikkelen understreket et israelsk perspektiv på avtalen og hvordan Israel hadde avslått PLO sine krav om å etablere en fullstendig stat. Selv om begge partene, og Norge som mellommenn, gikk inn for å signere fredsavtalen, la avisen kun vekt på israelske rettigheter og hvordan man kunne oppnå fred på deres premisser. Avisen hadde ikke en balansert dekning av begge parter og ignorerte fullstendig det palestinske perspektivet. Fra artikkelen:

palestinske stat umulig: Peres, som er tilhenger av en jordansk-palestinsk konføderasjon som en endelig løsning, fortsatte: - Skal jeg være objektiv, tror jeg det blir umulig å etablere en palestinsk stat. - Palestinerne ønsker det ikke, og heller ikke jordanerne. De vil bli tvunget til å finne fram til en form for fellesskap, ellers vil de fortsette å bekjempe hverandre i generasjoner. Ifølge Peres har israelerne under Oslo-forhandlingene sagt nei til et palestinsk krav om full stans i den jødiske nybyggingen i de okkuperte områdene. - Dette var et krav palestinerne ønsket å få gjennom. Men vi avslø kategorisk. Vi fortalte dem at endringer i bosettingspolitikken ikke er opptil dem. Den beslutningen er vår. Avtalen om palestinsk selvstyre og gjensidig godkjenning mellom PLO og Israel skal opp for den israelske nasjonalforsamlingen 20. september. Den arbeiderpartiledede koalisjonsregjeringen i Jerusalem er parallelt med fredsavtalen blitt kastet ut i en indre korrupsjonskrise, og kan ikke være sikre på mer enn

---

¹¹³ Kvam Ragnar (1993).. Klassekamp *Fredsprisen til Yassir Arafat?* 13. September. S. 11.

en stemmes flertall når fredsavtalen skal opp til avstemning. - Jeg ville nok ha foretrukket et større flertall, innrømmer Peres, som på israelsk hold har vært arkitekten bak fredsavtalen¹¹⁴.

I min oppgave har jeg valgt de største avisene i Norge som dekket hendelsen, og det er *Aftenposten*, *Stavanger Aftenblad*, *Klassekampen*, *Dagbladet*, *Ny Tid*, *Dagen*, *Vårt Land* og *VG*, i tillegg til NRK. Jeg nevnte ovenfor at jeg ikke vil bruke en statistisk analyse i min oppgave, og oppgavens mål er å presentere ulike meninger og perspektiver rundt Norges rolle i Oslo-avtalen, men det er mulig å bruke noen statikker for å klare å vurdere noen av avisenes dekning og få en dyp forståelse om hvorvidt dekningen var skjev eller nøytral.

Fred har lenge vært et begrep med en spesiell resonans i norsk utenrikspolitisk tenkning. I flere historiske studier har det blitt fastslått at Norge har hatt en fredsretorikk og «fredstradisjon», i hvert fall siden 1890-årene. Bruken av «fred» som et sentralt begrep i den politisk mobilisering for norsk uavhengighet og selvstendighet, i tillegg til den årlige presentasjonen av Nobels fredspris i Oslo, var viktig for å knytte norsk nasjonal identitet til fred. Fredsorientering kom følgelig til å dominere utenrikspolitikken i den norske staten. Dette ble svekket under den kalde krigen, men fred har forblitt et viktig organiseringskonsept i Norges utenrikspolitiske kjerne gjennom det 20. århundre. Fredsskaping er et eksepsjonelt tilfelle i den norske mentaliteten, som understreker Norges spesielle evner for å fremme fred, internasjonal rettferdighet og humanitære verdier. Dette ser ut til å være en viktig del av Norges identitet og selvbylde¹¹⁵.

Før datoene 29–30. august 1993 visste ikke norske medier noe om, og ga heller ikke noe oppmerksomhet til, den norske rollen i fredsprosessen i Midtøsten. Dermed ble ikke Norges rolle i de hemmelige fredsforhandlingene mellom palestinere og israelere kjent før det norske utenriksdepartementet bestemte seg for å offentliggjøre det. Etter offentliggjøringen var medieoppmerksomheten rundt fredsprosessen enorm, særlig fra avisene som hadde en tydelig orientering omkring Midtøsten-konflikten. Når jeg analyserer avisenes dekning, utkrystalliserer det seg enkelte dype og ulike perspektiver og meninger som jeg skal presentere.

Først og fremst skal jeg peke på den sentrale meningen og perspektivet om avisdekningen av Oslo-kanalen og hvordan dette ble grundig etablert, hvor jeg kan oppsummere med at Norge

---

¹¹⁴ Vårt Land (1993) *Blir det Arafat og Rabin som undertegnet*. 13. September. S. 9.

¹¹⁵ Leira, H. (2004) ‘*Hele vort Folk er naturlige og fødte Fredsvenner*’. *Norsk fredstenkning fram til 1906*, Historisk Tidsskrift 83: 153–80.

har bidratt til fred, og kan gjøre det igjen. VG skrøt for eksempel om at nordmennene hadde klart det som USA ikke hadde klart: «Holst & Co. klarte det Kissinger aldri oppnådde: Å skape fred i kruttønnen Midtøsten¹¹⁶».

De norske avisenes dekning la stor vekt på at Norge fremsto som et forbilde, en ettertraktet fredsmekler og en «diplomatisk supermakt». Overskrifter som «Norge berømmet fra alle hold» og «Clinton roser norsk innsats» dukket stadig opp. Henvisningene til Norges rolle i Oslo-avtalen kom ikke bare fra den amerikanske presidenten og partene i Midtøsten, men også fra flere verdensaktører som så frem til å benytte Norges innsats. Dette ga også avisene et signal om å tilby egne vurderinger og legitimitet, og understreket inntrykket av at Norge hadde spilt en viktig fredsfrøende rolle¹¹⁷.

Generelt konstruerte norske medier det norske bidraget som avgjørende for det positive resultatet av fredsprosessen. Norge hadde blitt benyttet, på bakgrunn av å være et nøytralt land, til å skape en passende og riktig stemning for partene i forhandlingene. De hadde betydelig handlefrihet, makt og evne til å fremme fred. Denne positive stemningen skapte forbindelser mellom ordene «Norge», «fredsfrøende» og «suksess». På bakgrunn av dette begynte spekulasjonene om norsk engasjement og hemmelige «Oslo-kanaler» i andre pågående fredsprosesser å dukke opp, og regjeringen gjorde lite for å motbevise ryktene: «Utenriksminister Johan Jørgen Holst og hans medarbeidere har understreket at små nasjoner i likhet med Norge kan spille en viktig rolle også i andre konfliktområder¹¹⁸.» Denne tilnærmingen er en del av Norges myke makt, som jeg nevnte ovenfor

Oslo-avtalen, og Guatemala-avtalene, og vår innsats i Sør-Afrika, vår innsats på Balkan, viser jo at lille Norge kan spille en rolle som supermakter ikke kan spille i en rekke ulike situasjoner, og det [sic] har vi spilt, klarere enn noen annen liten nasjon noensinne, tror jeg, i verdenshistorien de siste fire–fem år¹¹⁹.

Det vi ser her er faktisk svært betydningsfullt for fredsarbeid og Norges innsats for å oppnå målet sitt med prosessen. Fredsengasjement arbeid ble konstruert som det viktigste målet i utenrikspolitisk praksis generelt, og etter Oslo-avtalen i 1993 spesifiserte Norge sitt fredsprodukt, og Norges rolle i Midtøsten ble relevant andre steder i verden. Virkningene og suksessen var tydelige og synlige. Den norske fredsinnnsatsen i Guatemala, Sri Lanka og Colombia ble også i stor grad sammenlignet med engasjementet i Midtøsten. Denne innsatsen

---

¹¹⁶ VG (1993) *Men den største hyllesten får statssekretær Jan Egeland* 02. September. s. 28.

¹¹⁷ Aftenposten (1993) «Clinton roser norsk innsats», 11. November.

¹¹⁸ Aftenposten, (1993) 13. september

¹¹⁹ Liland, Frode & Kirsten Alsaker Kjerland (2003) *Norsk utviklingshjelps historie 3: 1989–2002: På bred front*. Bergen: Fagbokforlaget. S.84

styrket legitimiteten og oppmerksomheten til Norges rolle i denne perioden. Konstruksjonen Norges som fredsskaper ble kontinuerlig gjengitt i mediene¹²⁰.

Statssekretær Jan Egeland har sagt at den unike modellen som Norge har, bidro til Norges særegne tilnærming til fredsframming¹²¹. Avisene har understreket særegenheten i den norske tilnærmingen som en forutsetning for suksessen i Midtøsten. Taushetsplikt, nære personlige kontakter, tillit fra og tilgang til partene og fravær av norske interesser var de vanligste forklaringene¹²². Egeland forklarte Norges aksept som tredjepart på denne måten «Vi ble, i motsetning til stormaktene, ikke sett på som en stat med andre formål enn å skape fred. Ingen tilskrev oss økonomiske eller strategiske motiver¹²³». Senere ble disse forklaringene gjengitt, utdypet og kombinert med konstruksjonen av Norges spesielle kvalifikasjoner innen fredsframme arbeid. Resultatet ble konseptet «den norske modellen», som konstruerte Norges bidrag som unik og styrket legitimiteten til norsk innsats¹²⁴.

Flere aviser dekket UD's offisielle rapport fra 1995 om norsk utviklingsbistand, og som aktivt behandlet fredsframme arbeid som ett av tre mål for norsk politikk i Midtøsten¹²⁵.

Rapporten påpekte at Norge måtte være forberedt på å bevilge flere ressurser til konfliktløsningstiltak¹²⁶. Fredsframme arbeid ble dermed oppgradert fra et potensielt nyttig verktøy i bistand til en viktig del av utenrikspolitikken i seg selv. Utviklingshjelp ble til og med i noen tilfeller betraktet som et nyttig verktøy i fredsframme arbeid. Utvikling og bistand var dermed ikke lenger de privilegerte tegnene som diskursen om norsk sørpolitikk ble organisert rundt: Fred og fredsframme arbeid «dukket opp som like fremtredende begreper»¹²⁷.

I 1994 understreket VG at Norges vellykkede innsats tjente som god PR og hjalp til med å plassere Norge på verdenskartet. Avisen hevdet også at utenriksminister Johan Jørgen Holst og FAFO-leder Terje Rød Larsen ga Norge en slags positiv PR som vi bare kunne drømme om. Den positive internasjonale oppmerksomheten Norge fikk ble også anvendt for å forsterke Norge som forbilde for å skape fred. Den eksplisitte koblingen mellom suksess i fredsframme arbeid og internasjonal sympati kunne utnyttes til Norges fordel. Den globale

---

¹²⁰ Stavanger Aftenblad, (1995) *Fredsnaasjon og bistanter*. 06. september

¹²¹ Aftenposten Morgen (1993) *Statssekretær Jan Egeland: Ikke overvurder norsk rolle*. 29. September

¹²² Aftenposten Morgen (1993) og Stavanger Aftenblad, (1995) og Aftenposten (1993) «Clinton roser norsk innsats» VG (1994) *fredsbygging er ikke lett*. 17. september

¹²³ Aftenposten Morgen (1993)

¹²⁴ Ibid

¹²⁵ VG (1995) *Freds-suksess som bytte-middel* (30.Januar), S. 22

¹²⁶ UD rapport (1995) *En verden i endring. Hovedtrekk i norsk politikk overfor utviklingslandene*. Oslo: utenriksdepartement.

¹²⁷ Ibid

suksessen har også forpliktet Norge til å ikke akseptere noen fredsoppdrag som kan påvirke Norge som et forbilde¹²⁸.

De to norske observatørene Audun Holm og Johan Gabrielsen fortsatte i helgen overvåkingen av våpenhvilen i Sri Lanka, mens Terje Rød Larsen fikk enda en pris for sin fredsinnsettelse i Midtøsten. Norsk fredsmeistring har vært en suksess. Og Norge drar nytte av suksessen når «utenfor-landet» skal bli hørt internasjonalt. Norges erfaringer er et viktig «byttmiddel» på den internasjonale arenaen.¹²⁹

VG har også omtalt den norske modellen og hvordan den er bygd i samarbeid med utenriksministeren som orkesterleder og andre aktører, slik som humanitære organisasjoner, fylkeskommune, ekspertmiljøer og forskningsinstitusjoner. Den norske modellen har blitt videreutviklet ved at Utenriksdepartementet har samarbeidet med et nettverk av organisasjoner, forskningsinstitusjoner og frivillige¹³⁰.

I et intervju med VG, sa Egeland at «Norge stadig vil bygge videre på den norske modellen når det gjelder demokratibyggning, menneskerettigheter og fredsarbeid. Sri Lanka er det siste vellykkede eksempelet, sier han¹³¹». «Resultatet er oppmuntrende: Norge er i en særstilling ved at vi på samme tid er svært aktive medspillere i freds- og demokratiseringsprosessen i fire konfliktområder: Guatemala, Balkan, Midtøsten og Sri Lanka¹³²». I Guatemala har Norge i en årrekke vært engasjert i fredsforhandlinger og demokratisering og Petter Skauen i Kirkens Nødhjelp og Gunnar Stålsett i Det Lutherske Verdensforbund har vært sentrale medspillere¹³³. På Balkan forhandlet de norske meistrerne Thorvald Stoltenberg, Knut Vollebæk og Kai Eide frem en avtale mellom kroater og bosniske serbere i Krajina¹³⁴. Ifølge Egeland var Oslo-avtalen mellom PLO og Israel den mest oppsiktsvekkende suksessen og den sentrale norske rollen i den videre fredsprosessen. Videre sa han at Norges rolle som fredsskaper medførte et økonomisk og politisk ansvar for at prosessen også skulle lykkes på sikt. Han stilte spørsmål ved om Norge var store nok, og tilstrekkelig profesjonelle, til å bære dette ansvaret, eller overvurderte man rollen som lite land?¹³⁵

I tillegg til å nevne Norges betydelige ekspertise, kommer Egeland også inn på den største feilen som ble gjort, helt frem til på 80-tallet, ved at Norges rolle ble undervurdert. Ifølge han «nøyde vi oss med å betale penger til internasjonale organisasjoner og mottakerland. Vi var passive og undervurderte vårt eget potensial, men likevel var det en av de største opplevelsene

---

¹²⁸VG (1995) *Freds-suksess som bytte-middel* (30.Januar), S. 22

¹²⁹ Ibid

¹³⁰ Ibid

¹³¹ Ibid

¹³² Ibid

¹³³ Ibid

¹³⁴ Ibid

¹³⁵ Ibid

som Norge har tatt lærdom av¹³⁶». Norge har imidlertid betydelig ekspertise i UD og i samfunnet for øvrig til å bygge demokrati, menneskerettigheter og fred. Ifølge Egeland «er det ingen ting som er så viktig for utvikling som det å skape fred. Utfordringen ligger i å bruke penger på en bedre måte enn før. Når det gjelder personell og ekspertise, har vi tidligere undervurdert våre ressurser, sier han¹³⁷».

Etter Oslo-avtalen, og fra nesten hele siste halvdel av 1990-tallet, har avisene utkrystallisert en fasitdekning av utviklingen av fredsprosessen i Midtøsten. Ofte la avisene vekt på global oppmerksomhet rundt Norges rolle. Samtidig henviste de til regjeringens utenrikspolitikk og hvordan bistandspolitikk, nestekjærlighet og etiske prinsipper fungerte som de eneste beveggrunnene for å oppnå fred i Midtøsten. Avisene prøvde bare å reklamere for Norges prestisje og synlighet som helt, med fravær av en faglig og akademiske vurdering av Norges rolle. Avisene understreket at fredsengasjementet ble fremstilt som «Norges viktigste utenrikspolitiske nisjeprodukt», og at Norge fikk status og betydelig «politisk kapital».

Utenriksminister Knut Vollebæk sa rett ut at det kunne fremme Norges handelsinteresser:

Vårt Midtøsten-engasjement har gjort at vi er blitt interessante. Når jeg snakker med Kinkel, med van den Broek og Axworthy og Talbott, så er de meget interessert i hva som skjedde i Midtøsten. Hva fikk jeg ut av mitt besøk der? Hva er mitt syn på dette? Og da kan jeg legge inn litt om laks og gassmarkedsdirektiv og slikt, fordi jeg allerede har gitt dem noe¹³⁸.

Dagbladet publiserte en artikkel i 1996 etter at det skjedde en stor politisk forandring i Israel. Det hadde vært valg, og det israelske Arbeiderpartiet tapte. Den nye regjeringen, ledet av Likud-partiet som var svært ekstreme, trodde ikke på fredsprosessen. Den nye israelske regjeringen bremsset fredsprosessen og vedtok å gjenoppta byggingen av nye jødiske boliger på den okkuperte Vestbredden, stikk i strid med intensjonene og ånden i Oslo-avtalen. Dette bekymret også norske myndigheter¹³⁹.

Men Jan Egeland kan neppe opptre i kritikerens rolle når han i formiddag møter Dore Gold, den nærmeste rådgiveren til statsminister Benjamin Netanyahu. For Egeland har en hovedoppgave hos israelerne, og det er å skape et så godt forhold som mulig til den nye konservative regjeringen. Det var et slag for norske myndigheter at det israelske Arbeiderpartiet tapte valget i slutten av mai¹⁴⁰.

Dagbladet har pekt på at det var tegn på at også Netanyahu, den israelske statsministeren, så positivt på Norges rolle i Midtøsten. Avisen refererte til et møte med norske pressefolk, der utenriksminister Bjørn Tore Godal formidlet at Norge fremdeles var på banen i Midtøsten, ikke minst i forbindelse med giverlandsgruppa som skaffet internasjonal bistand til

---

¹³⁶ VG (1995)

¹³⁷ Ibid

¹³⁸ Aftenposten (1998) «Vil favne verden fra norsk tue», 22. januar.

¹³⁹ Dagbladet (1996) *Norge og Midtøsten*. 15. august.

¹⁴⁰ Dagbladet (1996)

palestinerne. Spørsmålet var om norske myndigheter burde satset så mange utenrikspolitiske ressurser og så mye prestisje på dette området. UD skal ha all ære for sin innsats for å få til Oslo-avtalen, men det kom så mange andre aktører inn i bildet at Norge neppe trengte å spille en hovedrolle mer¹⁴¹.

Egeland var veldig bekymret etter valgresultatet i Israel, men han mente fortsatt at Norge kunne spille en rolle i fredsprosessen i Midtøsten. *Dagbladet* formidlet at UD var dystre, og at UD trodde på Shimon Peres, noe de ikke var alene om. *Dagbladet* la vekt på at stemningen var dystre i Utenriksdepartementet i Oslo, og stilte spørsmål ved om det ville påvirke fredsprosessen. I over tre år hadde norske myndigheter samarbeidet tett med statsminister Shimon Peres og hans fredsteam. Med valget av Benjamin Netanyahu som ny israelsk regjeringssjef ble situasjonen en ganske annen, selv om Egeland ikke trodde at Norge ville bli skjøvet ut på sidelinjen når det gjaldt fredsprosessen i Midtøsten¹⁴².

I 1997 hentydet *VG* at fredsnasjonen Norge nektet å slippe taket som fredsmekler. Siden den israelske høyre-regjeringen ikke ville delta i fredsprosessen lenger, mente avisen at det spilte liten rolle om regjeringen i Norge var sosialdemokratisk eller borgerlig fundert. Dette var en rolle som favnet alle, uansett politisk ståsted. Med store mengder bistand til de palestinske områdene og energisk fredsretorikk på hjemmebane søkte samtlige norske regjeringer å opprettholde illusjonen om fredsnasjonens betydning i Midtøsten. Fredsretorikken fløy høyt, stadig fjernere fra den virkelige verden og politikkenes realiteter. Om og om igjen slo norske ministre og statssekretærer fast at Norge spilte en «nøkkelrolle», at Norge fortsatt var «inne i varmen» og ville «spille en viktig rolle», og at den norske ambisjonen var å «få til en direkte dialog med partene». Norge var en «fredsnasjon, en aktør for konfliktløsning og fredsskapende virksomhet»¹⁴³.

I 1998 intervjuet *Aftenposten* Egeland, hvor han forsvarte Oslo-avtalen og viste stor takknemlighet overfor Norges innsats i fredsprosessen. Egeland sa at det var bedre med ufullkommen fred enn en fullkommen krig. Dessuten forklarte han sitt perspektiv på at Oslo-avtalen var det beste for palestinere ved at de skulle få kontroll over fem områder: utdanning, helse, velferd, skattlegging og turisme. Palestinere skulle også opprette en rådsforsamling og en politistyrke. Sett i et optimistisk lys, slik de norske fredsmeklerne valgte å gjøre, ville Israel fortsette prosessen med å trekke seg ut, og den palestinske økonomien ville bli styrket

---

¹⁴¹ *Dagbladet* (1996)

¹⁴² *Dagbladet* (1996) *Dystert i DU*. 31. mai.

¹⁴³ *VG* (1997) *vil også være fredsmekler*. 28.november.

på grunn av de enorme internasjonale overføringene, ingen nye bosetninger ville bli bygd, og forhandlinger om en endelig avtale ville begynne etter to år¹⁴⁴.

I nyttårstalen til statsminister Bondevik i 1999/2000 ble det fokusert på fredsengasjementet (Oslo- avtalen) og hvordan Norge hadde strevd for å skape fred i Midtøsten. Bondevik etablerte Norges fredsengasjementet som et av Norges viktigste kjennetegn. Arbeidet for fred har vært en av basene som Norge har bygd på i århundrer. Det er kanskje landets mest kjente kjennetegn internasjonalt og er en betydelig utenrikspolitisk praksis. Fredsengasjementet til Norge kan knyttes til kristne verdier, Fridtjof Nansen og den historiske arven fra humanisme og fred. Norsk aktivisme for å skape fred i Midtøsten økte i legitimitet ved å antyde at det hadde å gjøre med selve den norske nasjonens natur. Derfor var fred avgjørende som en del av Norges kjerneidentitet og selvbilde, og tradisjon og kontinuitet ble diskursivt konstruert. Ifølge Bondevik fremstår fredsskapende innsats som en nødvendig praksis for gjengivelse av norsk identitet¹⁴⁵.

Norge må være en nasjon av veldedighet og solidaritet. La oss gå i Fridtjof Nansens fotspor gjennom trofast innsats for flyktninger og lidende mennesker i andre land. Norge må være en fredsnasjon – en aktør for konfliktløsning og fredsskapende innsats. Jeg skulle ønske at hovedstaden vår fremstår som en internasjonal fredsby. Hvis vi blir husket som en fredsnasjon, har nordmenn grunn til å være stolte¹⁴⁶.

De ulike avisene som jeg har valgt å analysere, har en felles mening om at Norge har et idealpolitisk fredsengasjement. Dette etablerte synet om at fredsfremmende politikk har gitt positive resultater. Det utstyrte Norge med betydelig handlefrihet og evne til å bidra til fred, og konstruerte den norske tilnærmingen som unik. Det slo også fast at fredsengasjementet gjorde at Norge kunne gjøre verden bedre, og det ble fordelaktig i et egeninteressespektiv. På den måten har Norge naturalisert den omfattende fredsfremmende innsatsen og legitimert betydningen av sin posisjon som fredsmekler som ble tillagt dem.

Til tross for stemningen av nasjonalsuksess som avisene reflekterte, var det også noen få mediers dekning som ikke stemte overens og som artikulerte kritikk av fredsengasjementet. Kritikken utgjorde en alternativ representasjon som konstruerte fredsengasjementet på en radikalt annerledes måte enn den dominerende. Den trakk sterkt på forestillinger om nasjonale interesser knyttet til den realpolitiske tradisjonen. Norges virkelige interesser, nærområder, konsentrasjon og prioritering var de mest fremtredende organiseringskonseptene. Ved flere

---

¹⁴⁴ Aftenposten (1998) Egeland, Jan. *Lærdommer fra praktisk fredsarbeid.*, 14. mai.

¹⁴⁵ Aftenposten Morgen (2000) *Bondeviks nyttårstale Norge må være en fredsnasjon*. 2. januar. s. 3 Bondevik, K. M. (2000) 'Statsministerens nyttårstale årsskiftet 1999/2000' (1 January).

¹⁴⁶ Ibid

anledninger uttalte den realpolitiske representasjonen (først og fremst Høyre-parlamentsmedlemmer og Aftenpostens utenrikspolitiske redaktør Nils Morten Udgaard) at norsk utenrikspolitikk led av mangel på prioritering og konsentrasjon. Norges fredsengasjement var for diffust, relativt kostbart og det trakk dermed ressurser og oppmerksomhet fra andre utenrikspolitiske oppgaver. Norges nærområder, som ble konstruert som mye viktigere for Norge enn konflikter i fjerne stater, ble sett på som neglisjert. Det virker som om den norske rollen i Midtøsten og Guatemala er gitt like mye eller mer oppmerksomhet som politikken overfor Baltikum. Resultatet blir mangel på fokus på det som er viktigst for nasjonen: Det som direkte angår Norge¹⁴⁷.

Å legge vekt på fredsengasjement fra norsk side, ble tilskrevet uklarhet i forbindelse med spørsmålet om hva utenrikspolitikk egentlig skulle være. Resultatet ble at norske interesser havnet i bakgrunnen. På grunnlag av disse konseptene, tankegangene og koblingene utfordret den realpolitiske representasjonen eksplisitt den dominerende representasjonens understreking av viktigheten av fredsengasjementet i Norges utenrikspolitikk. Jeg var også implisitt kritisk til forestillingen om at fredsengasjementet forbedret Norges sikkerhet og internasjonale status. Selv om at det ikke er helt mot fredsengasjementet direkte, foreslo realpolitikens representanter at Norge ikke skulle gjøre fredsfremmende arbeid til en avgjørende del av utenrikspolitikken. Ikke overraskende ble den realpolitiske representasjonen møtt med motkritikk¹⁴⁸.

En meningskamp mellom representasjonene manifesterte seg i norske aviser, men den forble ujevn. Mot slutten av 1990-tallet fremsto den realpolitiske representasjonen som mer marginalisert enn før, den ble sjelden uttrykt, og Høyre, en av dens mest fremtredende bærere så langt, begynte å artikulere den dominerende representasjonen etter å ha blitt en del av en koalisjonsregjering i 2001. Deretter var Fremskrittspartiet det eneste politiske partiet som sto for denne holdningen¹⁴⁹.

Fredsengasjementsdiskursen som utviklet seg innen norsk avisdekning etter signeringen av Oslo-avtalen høsten 1993 kom ikke ut av ingenting. Eksistensen av en historisk fredsdiskurs og fredstradisjon, og den positive koblingen mellom fred og norsk utenrikspolitikk er sentral

---

¹⁴⁷ Aftenposten (1997) *Utenrikspolitikk uten klar profil*. 11. Februar.

¹⁴⁸ Udgaard, N. M. (1995) *'En politisk kastrert stat i Europa'*, Aftenposten Morgen 28 mars. S.18.

¹⁴⁹ Skånland, Øystein Haga. (2010) *'Norway is a peace nation': A discourse analytic reading of the Norwegian peace engagement*. <http://www.sagepub.co.uk/journalsPermission.nav> . 12. desember. se også Aftenposten Morgen (1995) Udgaard, N. M. (1995) «Det finnes neppe mange som er uenig i at det er positivt å forsøke å bidra til fred på jorden. De fleste vil vel også si seg enige i at arbeidet med å forsone to eller flere stridende parter tar tid, og at det ofte kreves en hårfin balansegang får å få fiender til å snakke sammen» Ny Tid (2001)

for den utenrikspolitisk diskursen på 1990-tallet i dagsavisene. Både den historiske fredsdiskursen, utenrikspolitikken og bistandsdiskursene på slutten av 1980-tallet og begynnelsen av 1990-tallet, ga diskursive ressurser (nøkkelord, konsepter, koblinger og betydninger) som fredsengasjementsdiskursen senere ville trekke tungt på. Norge ble fremstilt som eksepsjonelt godt egnet til å koble alturisme og sikkerhet. Og norsk presse bidro i høyeste grad til å forankre Norge som et forbilde for fred¹⁵⁰. Dette kan ses på som en indikasjon på et begynnende fredsengasjement. Men pressens dekning av Norges rolle etter Oslo-avtalen og frem til 2000 har vært betydelig mindre¹⁵¹.

Fredsengasjement blir faktisk behandlet som et verktøy i utviklingshjelp. Det eksisterer ingen faglig fredsengasjementsdiskurs og en kritisk avisdekning i perioden som er undersøkt her fra 1993 til 2000, det vil si etter Norges rolle i fredsprosessen i Midtøsten mellom Israel og Palestina ble offentlig kjent.

Siden tidlig på 1990-tallet har «Norge» blitt bygget opp som et internasjonalt merkenavn, noe som innebærer å være et spesielt fredselkende land, ivrig på å donere ressurser og med spesifikke oppgaver i verdenspolitikken. Merkevarerbyggingen skjer gjennom «engasjementspolitikken» – arbeidet for konfliktløsning, fred, demokrati og menneskerettigheter – rundt om i verden. Bildet av Norge som en moralsk og humanitær stormakt har blitt et nytt nasjonalt symbol på linje med andre symboler som former nordmenns nasjonale identitet¹⁵².

3.3 Avisdekning for Norges rolle fra 2001 til 2007

Den diskursive konstruksjonen av Norges rolle i Oslo-avtalen, som en viktig fredsfremmende rolle i en rekke konfliktområder, blir kontinuerlig reartikulert og reproduert i offisielle tekster fra 2000 til 2007, samt i tekster som vises i norske dagsaviser og nyhetsmedier¹⁵³. Den klareste «offisielle» artikulasjonen av denne konstruksjonen er å finne i norsk aviser som ofte formidler regjeringens perspektiver. I Utenriksdepartementets rapport om Norges generelle fredsengasjement, «Norge i fredens tjeneste. Norske bidrag til fred og forsoning», taler for seg selv. Det er også bemerkelsesverdig at Norges viktigste rolle og evne til å bidra var tungt¹⁵⁴.

---

¹⁵⁰ Skånland, Øystein Haga. (2010)

¹⁵¹ Aftenposten (1993) «Statssekretær Jan Egeland: Ikke overvurder norsk rolle», 29. September.

¹⁵² Klassekampen (2003) *Der svenskene har IKEA og finnene Nokia, har Norge fredsskaping*. 20. August.

¹⁵³ VG (2000) *Gerilja-diplomati i narkojungelen*. 02. September. Se også Aftenposten Morgen (2002) 06. Desember.

Dagsavisen Morgen (2002) 22. September. Dagsavisen Morgen (2003) 05. desember. Aftenposten Morgen (2002) 02. Mai

¹⁵⁴ VG (2000) 02. september

Avisene har omtalt denne rapporten og understreket i presserapporten om diplomatisk innsats. Overskrifter som «Partene i Midtøsten krangler, USA og Norge vil slutte fred» og «Norge i ny nøkkelrolle i Midtøsten» er talende i denne forbindelse. Det innskriver Norge med betydelig handlefrihet og evne til å skape en fredelig løsning, og det fastslår utvilsomt at innsatsen er verdt. Resultatet er at Norges engasjement blir naturalisert¹⁵⁵.

Som i perioden 2000-2007 er motivasjonen bak det norske fredsengasjementet et stort diskursivt tema. Det er klare diskursive kontinuiteter her; Konstruksjonen av fredsengasjementet som motivert både av idealisme og egeninteresse, og av de to motivasjonene som kompatible, blir kontinuerlig gjengitt i tekster som kommer fra regjeringen, parlamentet og den bredere mediescenen¹⁵⁶.

Egeninteressedimensjonen i diskursen kan brytes ned i to hoveddeler. For det første er forestillingen om at fredsengasjementet bidrar til Norges sikkerhet i et langsiktig perspektiv. Vi har derfor en interesse i å fremme fred, stabilitet og internasjonal orden. Dette perspektivet var vanlig i perioden 1993 til 2000, og det fortsetter å være det nå, spesielt i offisiell diskurs¹⁵⁷.

For det andre er forestillingen om at aktivistisk fredsfremme forbedrer Norges internasjonale status og prestisje, og dermed gjør Norge interessant og gir landet tilgang til viktige informasjon og beslutningstakere. Det kan kalles et instrumentalistisk perspektiv, som understreker fredsengasjementets evne til å fremme allmenne norske egeninteresser. Det nye er at dette perspektivet kommer mye sterkere frem i denne perioden. Autoritative offisielle tekster¹⁵⁸, andre tekster som kommer fra regjeringen og parlamentet¹⁵⁹, avisartikler og kronikker skrevet av forskere¹⁶⁰.

På et mer konseptuelt nivå er statssekretær Janne Haaland Matlarys behandling av det hun kaller «verdibasert» utenrikspolitikk bemerkelsesverdig. Matlary slår fast at denne typen politikk, med fokus på fredsfremme, demokratibyggning, utviklingshjelp og menneskerettighetsdialoger, gir Norge en «sterk internasjonal status» og gir land «betydelig

---

¹⁵⁵ VG (2002) *En beskjeden megler*. 20. September.

¹⁵⁶ Matlary, Janne Haaland (2000) *Dagbladet*. Larsen, Torgeir (2002) *Fred som nisje* *Dagbladet* 3. desember. s.7. Adresseavisen Morgen (2000) *Vi vil så gjerne være stor*. 14. Oktober. S. 22.

¹⁵⁷ Ibid

¹⁵⁸ Ibid

¹⁵⁹ Ibid

¹⁶⁰ Ibid og Larsen, Torgeir (2002) og Lundestad, Geir (2003) *Norge som fredsmegler og brobygger*. Aftenposten Morgen. 29. september. S. 8

politisk kapital»¹⁶¹.283 hvor På lignende måte er fredsengasjementet er «Norges beste utenrikspolitiske nisjeprodukt»¹⁶².

Etter 2000 kan man se at norske dagligavisers meninger har endret fokuset i diskursen. Meningen med fredsengasjementet er i økende grad knyttet til fremme av norske interesser uten tilknytning til fred. Det er imidlertid en spenning i det instrumentalistiske perspektivet: det antydes gjentatte ganger at fredsengasjementet gir oss politisk kapital og innflytelse fordi og bare i den grad det er basert på idealisme eller verdier¹⁶³. Den særegne blandingen av idealisme og egeninteresse i de dominerende. representasjon av fredsengasjementet er derfor gjengitt.

Resultatet av denne utviklingen i norsk aviser er ny diskurs etter 2004. Kritikken var veldig tydelig og har en faglig metode. Den dominerende representasjonen som er avhengig av komplimenter er mindre tydelig, og svakere enn noen gang før¹⁶⁴.

Retningen til den praktiske politikken er likevel ikke endret; Fredsarbeidet er faktisk styrket, og flere ressurser blir brukt. Den dominerende representasjonens kobling mellom, «Norge» og «fred» er videre institusjonalisert. I 2006 etableres Oslo-senteret for fred og menneskerettighet, og regjeringens finansiering for fredsforskning øker også jevnt¹⁶⁵.

I 2005 ble det etter hvert dokumentert at fredsnasjonens selvilde beholder en meget sterk posisjon i Norge. Selskapet som står for Norges hundreårsfeiring, gjennomførte en større undersøkelse for å kartlegge nordmenns nasjonale selvbilder. Resultatene viste at så mange som 92 prosent av de spurte mente at Norge er en humanitær «fredsfyrste» i verdenssamfunnet¹⁶⁶. Det ble også gjennomført en undersøkelse i åtte europeiske land om synet på Norge. Resultatene var klare; svært få assosierte Norge med humanitær bistand og fredsfremme. Den åpenbare diskrepansen mellom nordmenns egne selvbilder og andres bilder av oss, og den sterke posisjonen til «fredsnasjonens» selvilde, ble behørig bemerket i norsk presse. *Dagbladet* leverte denne uttalelsen: «Fredsnasjonen. Verdens største giver. Slik er selvbildet vårt. Men verden er ikke enig.» Selv om ikke Når man sier det eksplisitt, antyder fokuset på dette avviket at nordmenns selvilde kanskje ikke er helt «realistisk». Det antydes

---

¹⁶¹ Matlary, Janne Haaland (2000)

¹⁶² Larsen, Torgeir (2002)

¹⁶³ Matlary, Janne Haaland (2000). *Dagbladet*. Larsen, Torgeir (2002) «Fred som nisje» *Dagbladet* 3. desember. s.7. Adresseavisen Morgen (2000) *Vi vil så gjerne være stor*. 14. Oktober. S. 22.

¹⁶⁴ Ny Tid 2004: "Fredspolitikken makt og avmakt. Glansbildet av Norge som en. humanitær stormakt. 22. Mai. <http://www.nytid.no/?sk=9&id=1898>

¹⁶⁵ Stavanger Aftenblad *Aftenbladet* (2007) "Norsk utenrikspolitikk: Språk mellom idealer og interesser" 26 April,

¹⁶⁶ *Dagbladet* (2005) *Fred være med oss*. 5. februar.

imidlertid også at selvbildet «fredsnasjonen» har vært en viktig og vellykket del av norsk nasjonsbygging¹⁶⁷.

En VG-artikkel med den talende tittelen «Er Norge en fredsnasjon?» beskriver Norges fredspåstand slik: «Vi hører det hele tiden; at Norge er en fredsnasjon, om landets lange fredstradisjon. Eller politikerne – og andre – snakker om «arven fra Nansen¹⁶⁸».

Forskningsprosjektet tar utgangspunkt i den vanlige og utbredte forestillingen om Norge som en fredsnasjon. Lignende utsagn, som understreker at «Norge er en fredsnasjon» er en vanlig og utbredt oppfatning, finnes også i innledningen til vitenskapelige artikler som fokuserer på den historiske norske fredstradisjonen¹⁶⁹. Spørsmålet er om opprettingen av en bakkanal burde ta høyde for at de to stridende aktører har ikke samme posisjon og status.

Mellom 2005 og 2008, i lys av den undersøkelsen som ble lagt ut av *Dagbladet* 2005 og reaksjonen dens resultater utløste, har det betydd at artikulasjoner av selvbildeforestillingen ble presentert for allmennheten i Norge. Den refleksive diskursive kritiske vendingen ble godt etablert som en del av den bredere fredsengasjementsdiskursen¹⁷⁰. I perioden fra 2005 til 2018 ble selvbildeforestillingen fortsatt hovedsakelig båret av forskere, men deres synspunkter ble i økende grad artikulert i offentligheten gjennom avisartikler. Innenfor den resulterende tekstmassen kan vi skille mellom to hoved meninger av artikulasjoner. Den første konstruerer selvbildet som urealistisk, og at det påvirker norsk utenrikspolitikk for sterkt. Det underliggende utgangspunktet er at vi kan holde selvbilder opp mot (en objektiv) virkelighet, og dermed vurdere i hvilken grad de samsvarer med sannheten¹⁷¹. Janne Haaland Matlary, statsviter og tidligere statssekretær, sier det slik: «Min konklusjon er at de dosene fredsengasjement som UD forbød de senere årene er OK og nyttige, men at bildet skapt av «Norge som fredsnasjon» av politikere, ikke minst av KrF og SV. Venstrepartiet [SV] er misvisende og uskarp. Man erstatter realiteter med normative utsagn med resonans i folket, dyrket gjennom fredsretorikken vi finner tilbake hos Løvland og Bjørnson. problemet i dag er at det er altfor lett å tjene «fred» som hovedinnhold i norsk utenrikspolitikk, ingen spørsmål¹⁷².»

---

¹⁶⁷ Dagbladet (2005) og Dagbladet (2006) «Fredsmekling er blitt sportsgren» 06. desember.

¹⁶⁸ VG (2005) *Er Norge en fredsnasjon?* 20 juni.

¹⁶⁹ VG (2005)

¹⁷⁰ Aftenposten Morgen (2007) *Norge har urealistisk selvbilde*. 22. mars.

¹⁷¹ Ibid

¹⁷² Aftenposten Morgen (2005) og Matlary, Janne Haaland (2005) *Fred er ej det beste*. in *Fædrelandsvennen* 26. august.

Aftenposten Morgen i en artikkel med det talende navnet «Narcissus Norsk» følger historikeren Olav Riste opp: «Fredsnasjon og «humanitær stormakt». Norges selvbilde er blitt et av områdene høyest på Utenriksdepartementets prioriteringsliste.» Han fortsetter med å karakterisere den norske fredsnasjonens selvbilde som «narsissistisk¹⁷³.» Både Matlarys og Ristes uttalelser konstruerer fredsnasjonens selvbilde som å avlede oppmerksomheten fra realiteter, og som resulterer i en utenrikspolitikk som legger overdreven vekt på fredsfremme¹⁷⁴. Den dominerende representasjonens konstruksjon av Norge som en viktig fredsfremmer internasjonalt utfordres også¹⁷⁵. Terje Tvedt artikulere dette spesielt tydelig, og sier at han ønsker å «knuse myten om Norges store posisjon som nasjonal fredsfremmer i utlandet», og at «Norge verken har nok kompetanse eller nok makt til å bli betegnet som en vesentlig fredsfaktor»¹⁷⁶. Som vi allerede har sett, kan begrepet «myte» oppfattes som forskjellige ting, men i de aktuelle tekstene ser det ut til at det er brukt i den forstand at selvbildet er falskt (uten kontakt med virkeligheten)¹⁷⁷. Artikulasjonene innebærer altså en avvisning av fredsnasjonens selvbilde. Den andre delen av artikulasjoner er ikke kritisk for selvbildet i seg selv. «Å artikulere» kan bli sett på som å prøve å denaturalisere fredsnasjonens selvbilde ved å vise at det ikke er gitt, åpenbart eller naturlig¹⁷⁸.

3.4 Avisenes dekning av Norges rolle fra 2008 til 2018

Fra 2008 er situasjonen i Midtøsten svært vanskelig, det gjelder både i de palestinske selvstyreområdene og i den israelske stat. Fredsprosessen er lammet, særlig etter militær opptrapping fra 2008 til 2018. Norge har fortsatt ønsket å spille rollen som fredsmekler. Men det har ikke vært politiske vilje til det i Israel. Dermed ble det kunngjort at Norge ikke kunne skape gjennombrudd i konflikten igjen¹⁷⁹.

I denne konteksten tar avisdekning i Norge en ny vending. En kan ofte lese skarp kritikk av den overdrevne volden mot palestinere. I tillegg ser vi en ny vurdering av Norges rolle i fredsprosessen, med tanke på at landet ikke klarte å hente partnerne til forhandlingsbordet

---

¹⁷³ *Aftenposten Morgen* (2007) *Narcissus Norvegicus*. 01. juli.

¹⁷⁴ Matlary, Janne Haaland (2005). *Fred er ej det beste*. Fædrelandsvennen 26.august.

¹⁷⁵ *Aftenposten Morgen* (2007)

¹⁷⁶ *Bergens Tidende* (2005) *Myte at Norge er humanitær stormakt*. 26. August.

¹⁷⁷ *Ibid*

¹⁷⁸ *Ibid*

¹⁷⁹ *Aftenposten* (2014) Søndag var det blodigste døgnet så langt på Gaza. 20. juli.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Sondag-er-det-blodigste-dognet-sa-langt-pa-Gaza-7643296.html>

igjen. Retorikken i flere aviser, som Dagbladet og Aftenposten. De har visere en ny diskurs basert i å kritikk både av de stridende partene og Norge¹⁸⁰.

I 2008 startet Israel den blodige krigen mot Gaza, og det har påvirket norske media. Norske daglige aviser viste en helt annen tone i dekning av fredsprosessen i Midtøsten, særlig når de omtaler Israel. Avisene har brukt stadig sterkere ord for å karakterisere den brutale krigen og hvordan den bidro til å stoppe utviklingen av fredsprosessen. De skriver også om at avtalevilkårene i Oslo-avtalen som ble undertegnet i 1993, brytes i de palestinske selvstyreområdene¹⁸¹.

Aftenposten publiserte en artikkel i 2009 som skapte storm i norske medier. Der ble det Israels handlinger sammenlignet med aksjoner nazistene utført i andre verdenskrig. Forfatteren Jostein Gaarder skrev en artikkel med tittelen "*Gods utvalgte folk*" og der sier han at vi ikke lenger kan anerkjenne staten Israel «fordi Israel har voldtatt verdens anerkjennelse med sine våpen¹⁸²». Artikkelen fikk mange reaksjoner, faktisk skapte den flest tilbakemeldinger og reaksjoner i avisens 150-år lange historie¹⁸³.

Den daværende israelske ambassadøren Miriam Shomrat sa i et intervju at hun aldri hadde opplevd en så ekstrem holdning mot Israel som i Norge¹⁸⁴. Dette inntrykket spredte seg også til Israel. Norske avisers gamle vennskap med Israel ble erstattet med en ny fiendtlig holdning til Israel. Staten Israel ble nå betraktet både som ansvarlig, både for krigen, men også fredsprosessens død. Det ble også skapt et inntrykk at Israel var ansvarlig for å forstyrre Norges rolle som fredsmekler¹⁸⁵. Tidligere kritiserte *VG* og *Aftenposten* begge parter i Midtøsten-konflikten på lik linje, men fra 2009 og fremover rettet de tyngden mest mot Israel når det gjaldt fredsprosessen og gjennomføring av Oslo-avtale¹⁸⁶.

Dagbladet satte seg også i båten med *VG* og *Aftenposten* når det gjelder kritikk for sammenbruddet av fredsprosessen i Midtøsten. *Dagbladet* brukte svært sterke ord, sterkere enn i andre nevnte avisene. Men det var ikke bare de tre avisene som jeg har nevnt ovenfor, kritikken preget også andre norske aviser på samme måte¹⁸⁷. Avisene reflekterte sterke

---

¹⁸⁰ Waage, Hilde Henriksen (2013)

¹⁸¹ Forskning.no (2009) *Kronikk: Frå offer til skurk*. Staten Israel i norsk presse. <https://forskning.no/kronikk-media-historie/kronikk-fra-offer-til-skurk-staten-israel-i-norsk-presse/1183072> 27. januar. Og Johansen, Karl Egil (2008) "Jødefolket inntar en særstilling". Norske haldningar til jødane og staten Israel. Portal forlag, Kristiansand.

¹⁸² Aftenposten (2009) *Gods utvalgte folk*. 05. august.

¹⁸³ Ibid

¹⁸⁴ Selbekk, Vebjørn. (2013) *Korset & davidsstjernen: Norge, jødene og Israel – fra 1814 til i dag*. S. 256. Genesis, Kjeller.

¹⁸⁵ Ibid

¹⁸⁶ Ibid

¹⁸⁷ Forskning.no (2009)

meninger, særlig om Israel sitt ansvar for å lamme hele fredsprosessen og å prioritere krig fremfor fred¹⁸⁸.

Det var en stor forandring i norske medier, og særlig i daglige aviser dekning av Midtøsten-konflikten. Hovedfokus var at fredsprosessen var blitt erstattet med krig. Det ser ut til at flere aviser har endret sine holdninger til konflikten.

En undersøkelse gjort av analysebyrået Retriever på oppdrag av NRK i måneden 09.12.08-09.01.09 tok for seg 1958 nyhetsoppslag i følgende aviser og kanaler: VG, Aftenposten, Dagbladet, Dagsavisen, Vårt Land, NRK og TV2. Resultatet viste at 80% av den samlede medieomtalen var nøytral. 15 prosent var tendensiøs i palestineres favør, mens 5 prosent var tendensiøs i israelernes favør. TV2 trekkes frem som det mest nøytrale mediet, mens Dagbladet hadde det mest pro-palestinske synet, og Vårt Land det mest pro-israelske synet¹⁸⁹.

3.4.1 Norge kan ikke være fredsmekler lenger

Retorikken i avisene i perioden fra 2012 til 2018 ble mer og mer fokusert på å vise hvordan Israel hadde behandlet Norge som fredsmekler i konflikten mellom Israel og Palestina. Det kom frem at Israel mente at Norge ikke var i stand til å fortsette som fredsmekler på en tilfredsstillende måte. Etter avstemningen i FN om å gi palestinske områder status som observatørstat i FN i 2012, sa Israel at Norge ikke lenger har noen rolle i fredsprosessen i Midtøsten. Den aggressive israelske endrede holdningen mot Norge kom bare på grunn av at Norge hadde støttet Palestina i FN i avstemningen. I flere artikler i *VG*, *Aftenposten*, *Ny Tid* kommer det frem at Israel aldri lot nordmennene være en genuine og selvstendige fredsmeklere. I følge Israels syn ble det mer og mer tydelig hvordan Norge hadde sviktet sin rolle og ikke lenger kunne betraktes som en nøytral aktør. I mange avisers kunne man lese analyser av forholdet mellom Israel og Norge, og ikke minst hvordan rollen ble tegnet og hvilke grenser Norge hadde hatt ifølge israelske betingelser.

- Norge har nå stilt seg i et svært dårlig lys, både på grunn av stemmegivningen i FN og gjennom sitt misforståtte forsøk på dialog med Hamas. Det er svært vanskelig å se at Norge kan spille en politisk rolle i Midtøsten etter dette, sier Palmor til VG¹⁹⁰.

«*Mener Norge svikter Oslo-avtalen*»; det var en hovedtittel i *Aftenposten* i samme periode. Avisen intervjuet den israelske ambassadøren i Norge, og han sa at det er «*Norge synes det er*

¹⁸⁸ Johansen, Karl Egil. (2008) S. 147- 150. Og Forskning. no (2009) 22.januar. «Som andre aviser har Dagbladet opp gjennom åra gjort eit utval av opplysningar og kjelder. Og dei har vinkla framstillinga på bestemte måtar – frå det begeistra, israelsvennlige fram til 1970-åra, til det motsette i dag. Det burde vere lett å innrømme noko så sjølvsgatt»

¹⁸⁹ NRK.no (2009) "Mediene favoriserer palestinerne" <https://www.nrk.no/kultur/mediene-favoriserer-palstinerne-1.6432691> 14. januar.

¹⁹⁰ VG (2012) *Israel: Slutt for Norges rolle som fredsmekler*. 30. november. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/oXJ7j/israel-slutt-for-norges-rolle-som-fredsmekler>.

«beklagelig» at Norge «støtter brudd på avtalen vi selv bidro til». Den israelske diplomaten sier til *Aftenposten* at Norge har endret sitt kompass og bidrar nå til å ødelegge og undergrave den historiske Oslo-avtalen. Den skulle vært det første direkte forhandlingstrinn mellom israelske stat og palestinske selvstyremyndigheter. Osloavtalen har banet vei for en fredelig løsning i Midtøsten¹⁹¹.

Aftenposten fortsatte artikkelen å presentere det israelske syn på Oslo-avtalen og om hvordan denne avtalen ikke har kommet i mål. Den har aldri vært lengre unna målet sitt, og dette skyldes i hovedsak Norges manglende evne til å holde seg til sitt mandat, ifølge Israel. Selv om flere av lederne som har bidratt til å skape fred fortsatt har mak, var de likevel maktesløse i denne sammenhengen. De kunne ikke gjøre noen forandringer så lenge fredsprosessen stadig vekk ble undergravet. I avisens redegjørelser kommer det frem at partier som Frp og KrF ikke har sett på Norges opptreden i FN med blide øye. De oppfatter støtten til palestinerne som prematur¹⁹².

Målet i Oslo-avtalen er fremdeles svært langt unna, og Israels tidligere statsminister Yitzhak Rabin og PLO-leder Yasser Arafat, som begge fikk Nobels fredspris for sin innsats for fredsarbeidet mellom Israel og palestinere, døde henholdsvis i 1995 og 2004. Israels sittende president og daværende utenriksminister Shimon Peres fikk også Nobels fredspris i 1994, men det israelske politiske systemet gjør at den 89 år gamle presidenten har en symbolsk rolle, og liten innvirkning på de politiske beslutningene i landet¹⁹³.

Aftenposten bekreftet at til tross for uenighetene, sto forholdet mellom Norge og Israel sterkt. Den israelske ambassadøren sa at selv om landene var uenige om statusen til de palestinske selvstyreområdene ville regjeringens standpunkt ikke få konsekvenser for forholdet mellom de to landene. Han fortsatte sin kommentar slik: "Vi respekterer beslutninger tatt i en demokratisk prosess. Det er ingen hemmelighet at vi ikke gjør det. Vi er enige i mange saker, men vennskapet mellom landene våre er sterkt og vi håper det vil vokse seg enda sterkere i fremtiden¹⁹⁴".

I 2013, 20 etter at Oslo-avtale ble undertegnet, skrev *Klassekampen* en artikkel som gir uttrykk for avisens orientering i saken. Artikkelen legger vekt på rollen Norge spilte i arbeidet med avtalen. Artikkelens tittel var "Avtalen som ikke gir noe" og det kommer til uttrykk at Israel krevde en høy grad av hemmelighet fra Norges side, samt at Norge hele tiden måtte innrette

---

¹⁹¹ Aftenposten (2012) *Norge sviker Oslo-avtale* <https://www.aftenposten.no/verden/i/jdm7b/mener-norge-sviker-oslo-avtalen> 28. november.

¹⁹² Aftenposten (2012)

¹⁹³ Ibid

¹⁹⁴ Ibid

seg etter de premisser som ble lagt av Israel. Et av premissene var nettopp krav om hemmeligholdelse i forhandlingene mellom Israel og PLO. Med andre ord tok de et bevisst valg om å holde USA, utenfor fordi Norge var en svakere forhandler enn USA. Israel oppnådde mer på den måten: Norge gjør det Israel vil, PLO var svakt, og Israel fikk det som de ville¹⁹⁵.

Oslo-avtalene. Norge hadde en gang en viktig rolle, da Oslo-avtalen ble utarbeidet – et forsøk på å få til en fredsavtale med hjelp fra utsiden. Avtalen er kritisert nedenom og hjem for å ha vært asymmetrisk, der den ene parten var altfor mektig – uten ekte politisk dialog – og slik sett ingen fri forhandling overhodet¹⁹⁶.

NRK gjengir i et intervju med FAFOs sjef Terje Rød-Larsen, gudfaren for norske arbeidet med Oslo-avtalen i 1993, en rekke tanker. Han sa i intervjuet at han er uenig i at avtalen er «død». Han innrømmet at avtalen var i en nødsituasjon, men det meste av avtalen lever fremdeles, tross alle fordringene. Rødt Larsen fortsetter til *Nrk* å si at "den palestinske selvstyremyndigheten som nettopp har blitt oppgradert i FN - det ville ikke vært mulig uten Oslo-avtalen" Han mente fortsatt at det er for tidlig å dømme Oslo-avtalen selv om at det har gått 20 år siden avtalen ble signert. Han forsvarer sitt arbeid og at resultatene kan komme lengre fram i tid¹⁹⁷. «Det letteste i en konflikt er å få til en fredsavtale. Det vanskeligste er å sette den ut i livet. Det kan ta årtier, mener han¹⁹⁸».

Generelt sett er fredsengasjementsdiskursen i perioden fra 1993 til 2004 bemerkelsesverdig stabil. Den dominerende diskursen var å henvise til den suksessen og gjennombruddet som

---

¹⁹⁵ Klassekampen (2013) *Avtalen som ikke gir noe*. <https://arkiv.klassekampen.no/61955/article/item/null/avtalen-som-ikke-ga-noe> 13.sptember.

¹⁹⁶ *Ny Tid* (2015) *20 år etter Oslo-avtale: å være israelske ambassadør i Norge* <https://www.nytid.no/20-ar-etter-oslo-avtalene-a-vaere-israelsk-ambassador-i-norge/> 17.sptember. og den tekste fra dagbladet «NAIVE: Den israelske historikeren Ilan Pappé mener de norske fredsmeğlerne var «naive og ignorante» under de hemmelige fredsforhandlingene i Norge, som endte med fredsavtale, men ingen fred. Her er hovedaktørene bak Oslo-avtalen, da den ble signert i Parkveien 45 i 1993». *Dagbladet* (2018) <https://www.dagbladet.no/nyheter/nordmennene-var-naive-og-ignorante/69592908> 12. mars.

¹⁹⁷ *Nrk.no* (2013) *Oslo-avtalen: 20 år uten fred*. https://www.nrk.no/dokumentar/oslo-avtalen_-20-ar-uten-fred-1.11229234 13. september.

¹⁹⁸ *Ibed*.

I motsatt Rødt Larsen sin forsvar for Oslo-avtalen, har *Stavanger Aftenbladet* skrevet en artikkel som sier Oslo er blitt et skjellsord i Midtøsten: Det er 25 år siden Oslo-avtalen ble underskrevet. Den norske hovedstaden er blitt et skjellsord. Tostatsløsningen for Israel og Palestina synes å være en død idé. Vi drikker kaffe med en palestiner og en israeler og snakker om hvordan en enstatsløsning kan være. *Stavanger Aftenposten* (2018) <https://www.aftenbladet.no/magasin/i/J1ejJ8/oslo-avtalen-er-25-aar-men-ingen-bryr-seg-om-den-15>, desember. og akkurat samme den tittelen har gjentatt i *Aftenposten* i 04. januar 2022. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/PoekpR/naar-oslo-er-et-skjellsord>

Aftenposten (2018) har skrevet også en artikkels tittel er «Det tapte mirakelet» Oslo-avtalen var et politisk mirakel. 25 år senere er det lett å se at den bygget på en illusjon. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/8wAnKW/det-tapte-mirakelet-harald-stanghelle> 30. august

Norge oppnådde, og dens diskursive elementer og konstruksjoner reproduseres kontinuerlig. Vektleggingen av egenarten til «den norske modellen», og den nylig introduserte forestillingen om at «Norge er en fredsnasjon», tjener til å styrke den dominerende diskurs og retorikk. Sistnevnte forestilling har også noen distinkte effekter: den essensialiserer fred som en sentral del av norsk identitet og gjør fredsfremme til en nødvendig og identitetsbærende praksis. Sammen med de andre diskursive konstruksjonene som utgjør den dominerende representasjonen, bidrar den til å naturalisere det betydelige fredsengasjementet Norge har vist.

Fra 2004 til 2018 viste det seg to tydelige linjer i diskursen omkring Norges fredsengasjement. Det ene var en idealisme linje, og den andre linjen var mer preget av realisme og kritisk holdning. Her ser man et tydelig skille mellom aviser som betegner seg som venstreorienterte og mer konservative aviser. De venstreorienterte har en klar tendens til å være mer kritiske til norsk utenrikspolitikk¹⁹⁹.

Førstnevnte idealistiske linje tar utgangspunkt i mangelen på prioriteringer og oppmerksomhet til «ekte» norske interesser, sistnevnte gjør akkurat det motsatte når de hevder at egeninteressen styrer politikken, at moral og idealisme bør stå høyere på agendaen. Dermed blir Norges utenrikspolitiske praksis ikke er i tråd med fredsnasjonsbildet. De realistiske orienterte aviser er forblitt stort sett uendret, mens konservative aviser omfavner den dominerende diskurs fra før 2004.

---

¹⁹⁹ Ny Tid (2018) «*Bloody Oslo*» 05.april <https://www.nytid.no/bloody-oslo/?uepost=mouazkn78%40gmail.com> (Etter drapet på Rabin uttalte Arafat: «De drepte fredsavtalen.» Men Yossi Beilin var ikke villig til å gi slipp og gikk til Shimon Peres, med håp om at han ville ta affære og implementere avtalen. Dette var en unik mulighet – folket ville ha fred. Men Peres ga ham et mutt nei til svar. «Jeg tilgir ikke meg selv for at jeg ikke presset hardere. Øye-blikket kommer aldri tilbake.» Norge hadde en lilleå inn i prosessen om opprettelse av staten Israel i 1947, med Trygve Lie – FN's første generalsekretær – som selverklært fødselshjelper. 45 år senere ble vi tildelt en lillefinger. Norge sviktet rettferdigheten ved begge anledninger, og bærer dermed et særskilt ansvar for å bidra til å gjenopprette denne. Vi kunne begynne med å avslutte våpenhandelen til Israel) og Ny Tid (2018) *slutt på freds prosessen*. 01.juni. <https://www.nytid.no/slutt-pa-fredsprosessen/?uepost=mouazkn78%40gmail.com> «Ny Tid har intervjuet flere palestinske ledere, responsen til utviklingen er entydig negativ. Ashraf Juma'a – parlamentsmedlem (PLC) for Fatah – forteller at hans parti fra første stund har avvist «Trump-erklæringen» og mener den er uriktig og urettferdig overfor palestinerne. «Den betyr slutten på hele den politiske prosessen om en tostatsløsning, slutten for fredsprosessen. Det kreves en fast diplomatisk hånd og en folkelig nasjonal og arabisk holdning for å få Trump til å gjøre om på sin beslutning.» Juma'a har bedt president Abbas om å samle et nasjonalråd for å legge en strategi med mål om å tvinge Trump til å ombestemme seg. Han ønsker å stoppe den palestinske sikkerhets-koordineringen med israelske styrker og å innføre full boikott av israelske produkter, og legger til at USA ikke lenger er en ærlig og upartisk megler i fredsprosessen». og Stanghelle, Harald (2019) *Sannheten om Oslo-prosessen er brutal* | Harald Stanghelle. Aftenposten. 11. januar. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/OnKEX3/sannheten-om-oslo-prosessen-er-brutal-harald-stanghelle>

4. Kapittel 4

4.1 Innledning

Fra tidlig på 1990-tallet har Norge spilt en sentral rolle som fredsmekler og tilrettelegger i en rekke freds- og forsoningsprosesser rundt om i verden. Norges positive omdømme kommer fra det moralske norske engasjementet som har vært bygd ut fra en egen norsk unik modell. Dette har gitt Norge pålitelighet som fredsmekler/fredstilrettelegger også i en rekke andre sammenhenger, slik som Midtøsten. Norske forhandlere, enten som diplomater i utenriksdepartementet eller som selvstendige fredsskapere, hevder at det har vært mulig å trekke veksler på det positive omdømmet også i andre fredsengasjement og forsoningsprosesser. Altså ble Norske tilretteleggere mer ønsket i en rekke fredsforhandlinger eller andre politiske sammenhenger²⁰⁰. Her skal jeg legge vekt på de sentrale avistemaene som kan belyse påstand om den gode Norges omdømme som fredsmekler/fredstilrettelegger.

4.2 Sentrale avistemaene

I dette kapittelet skal jeg trekke frem noen sentrale temaer angående Norges rolle i Oslo-avtalen fra 1993 til 2018. De første to avistema er hypotesene om hemmelig forhandlinger og forvunnede dokumenter som utgangspunkt. I min analyse for disse hypotesene skal jeg legge vekt på motivene bak det norske engasjementet, og lete etter Norges interesser i hemmelig fredsforhandling. Hva var den viktigste drivkraften bak Norges engasjement i Midtøstens fredsprosess, Selv om supermakt USA ledet et offentlig fredsspor på samme tid. Det var helt uforståelig å skjønne hva som var bak den norsk utenrikspolitiske handling, og samtidig var det umulig å bedømme hvorvidt den var motivert ut fra nasjonal interesse eller moralsk norm. Derfor skal vi se at de nye strategier den i norsk fredsmodellen har forandret seg. Dette begrenser det maktpolitiske spillerrommet i forholdet mellom partnerne. Med andre ord har Norge underordnet seg krav fra den sterke part. Det er derfor viktig å forstå at store og små stater alltid vil ha svært ulike ambisjoner og muligheter gitt den rolle de har. Den internasjonale maktposisjonen avgjør ofte den nasjonale interessepolitikens rammevilkår. Utgangspunkt fra bakgrunn av Norges posisjon som en småstat må forstås det norske nye engasjementet i den hemmelige forhandlinger og fredsprosessen i Midtøsten-konflikten.

---

²⁰⁰ UD – Fred og forsoning (2006) 29.september. <http://odin.dep.no/ud/norsk/tema/fred/bn.html>

4.3 Det første sentrale temaet: de hemmelige forhandlingene

Etter at fredsprosessen i Midtøsten hadde stått lenge i stampe var det frustrasjon blant både israelere og palestinere. Det var et resultat av rådende forhold og det måtte tas et initiativ for å bryte stagnasjonen. Fredsprosessen som ble ledet av USA etter 1991 i regi av fredskonferansen i Madrid oppnådd ingen framgang og ingen konkrete resultater. Det måtte derfor være en annen kanalen. Dette har skjedd våren 1992, nesten ett år før flyktninggruppens treff i Oslo. I tillegg til hemmeligholdelsen var det en annen grunnleggende forskjell mellom den amerikanske og den norske tilnæringsmåten. Egeland og Rød Larsen var bestemt på at Norge skulle spille rollen som tilrettelegger, ikke megler. Nordmennene skulle bringe partene sam men, skape tillit og forklare vanskelighetene som hver av sidene stod overfor, for den andre parten. Hvis møtene skulle utvikle seg til forhandlinger, ville de ikke ta stilling til selve innholdet i samtalene, eller foreslå hvilken vei man skulle ta. De ville derfor ikke egentlig forhandle eller ta aktiv del i forhandlinger, men de ville være der hele tiden for å jevne veien. For nordmennene var den viktigste forutsetningen for å bygge opp den hemmelige kanalen at begge parter, både palestinere og israelere, kom til forhandlingene med god vilje. De måtte være klar til å inngå en avtale, og nordmennene ville hjelpe dem med å komme fram til en overenskomst ved å bygge opp tillit og bruke sin upartiske stilting til å tolke og klargjøre holdninger når det begynte å bli vanskelig²⁰¹.

Det første møtet var som et grunnlag for Oslo-kanalen for å kunne etablere nye kommunikasjonsmidler og ikke fortsette de tradisjonelle. Det som var hovedgrunn for det gjennombruddet, er en rekke politiske variabler i både palestinske og israelske tilfellet. Ny regjeringen i Israel og ny tankegang for PLO-lederne hadde bidratt til å modne en ny stemning i Midtøsten. Begge partenes ønske om å unngå mediens søkelys, for å kunne involvere seg i reelle forhandlinger, førte til at Norge bidro til å bygge den hemmelige kanalen²⁰².

Slukt med agn, søkke og snøre. Disse tidlige høstdagene for et kvart århundre siden slukte vi den fantastiske fortellingen med agn, sokke og snøre. Historien om en liten gruppe nordmenn som dro med seg israelere og palestinere til praktfulle Borregaard hovedgård og andre eksotiske steder nær Oslo. Det var der i dypeste hemmelighet- fredsformelen var å finne. Vi fikk høre om Oslo-ånden og fiender som ble venner, med norsk natur som kulisse²⁰³.

---

²⁰¹ Corbin, Jane. (1994) *Den norske kanalen, de hemmelige Midtøsten-forhandlinger*. Tiden norsk forlag A/S Oslo

²⁰² Aftenposten Morgen (1993) *Ny diplomatisk kanal i Norge*. 3. November, s. 7

²⁰³ Aftenposten (2018) 30. august.

Norsk forsker Terje Rød-Larsen har spilt en sentral rolle til å utvikle forhandlinger med noen personer fra både Palestina og Israel for å etablere kontakts kjernen og til å opprette den hemmelige kanalen. Feltarbeid fra FAFO institutt som undersøkte levekår i Palestinske områder, hadde hjulpet Norge til å etablere en veldig nyttig database. Norges gode forhold med Israel parallelt med den databasen fra palestinske områder har Norge kunngjort å skape den Kanalen²⁰⁴.

Hilde Henriksen Waage har vist at den posisjonen Norge oppnådde som fødselshjelper for Oslo-avtalen var et resultat av en lang rekke faktorer. Blant de viktigste var Norges langvarige vennskap med Israel, Yassir Arafats ønske om å bruke Norge som et mellomledd for å komme i direkte dialog med Israel og USA, samt norske politikeres og diplomaters nettverksbygging i regionen gjennom mange år²⁰⁵.

Samarbeidet mellom UD og FAFO levekårsundersøkelsen var en ny metode i norsk utenrikspolitikk i Midtøsten. Hvor denne felles jobben bidro til å sementere tillitten mellom de norske aktørene og de multilaterale flyktningsgruppene. FAFO levekårsundersøkelsen hadde en sentral rolle i den hemmelige kanalen som ble etablert i Oslo²⁰⁶. Senere i kapitel fem skal jeg legge mer vekt på FAFO sin rolle i fredsprosessen i sin helhet. Her kommer jeg bare til å belyse den delen som omhandler deltakelsen i de hemmelige forhandlingene. Oslo-avtalen hadde dannet en ny tankegang hos norske politikere som førte til å støtte opptrapping av den norske innsatsen av FAFOs ekspansjon forsknings-virksomhet i andre land. Jobbe for å lage tette bånd mellom politiske handling og akademiske forskning.²⁰⁷

Det ser ut til at den hemmelige kanalen var et helnorsk forslag, men den opprinnelige ideen kom fra den palestinske siden akkurat da Arafat hadde spurte diplomaten Hans Wilhelm Longva om Norge er interessert i å være tilrettelegger eller tredjepart på møtet i Tunis i 1992²⁰⁸

---

²⁰⁴ Odde Kristen Tveit (2005) s.350-351

²⁰⁵ Waage, Hilde Henriks. (2000)

²⁰⁶Uio.no (2010) https://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapporter/rapp2003/rapport64/index-3_4.html 25.november.

²⁰⁷ Ibid

²⁰⁸ Ibid "En av dem som hadde spilt en viktig rolle i forhold til å bygge opp Norges kontakter på arabisk side var Midtøsten-eksperten og UD-diplomaten Hans Wilhelm Longva. Etter at Longva var blitt ekspedisjonssjef i UDs lovavdeling i september 1991, fortsatte han å følge fredsprosessen på nært hold og holde seg orientert gjennom sine kilder på palestinsk side. I november 1992 ble Longva sendt til Tunis av utenriksminister Thorvald Stoltenberg for å møte Yassir Arafat og ha samtaler om fredsprosessen og det kommende flyktningsmøtet i Oslo. De to møttes 27. november 1992 i PLOs hovedkvarter. De hadde en lang samtale der de utvekslet synspunkter på fredsprosessen og mangelen på framgang i denne. I løpet av samtalen reiste Arafat spørsmålet om hvorvidt Norge kunne tenke seg å påta seg en tredjepartsrolle i fredsforhandlingene for å få den stagnerte prosessen videre, "dersom situasjonen skulle tilsi det". Uten å svare direkte på spørsmålet, orienterte Longva Arafat om Fafos levekårs-undersøkelse og knyttet denne til det kommende møtet i flyktningsgruppen i Oslo. Longva understreket at det viktigste målet for Norge de nærmeste månedene var å gjennomføre et vellykket møte i flyktningsgruppen. Hvorvidt møtet ville bli en suksess eller ikke, var langt på vei avhengig av hvordan Fafos levekårsundersøkelse ble mottatt. Longva ga i den forbindelse uttrykk for håp om "en konstruktiv palestinsk deltakelse" i Oslo. Han understreket overfor Arafat at nordmennene ønsket å holde nær kontakt med alle parter i prosessen og annonserte i den forbindelse et nært forestående besøk av Terje Rød-Larsen i Tunis» Uio.no (2010)

Under forhandlingene i Washington i desember i 1992 fortsatte israelerne å snakke om midlertidige arrangementer, mens palestinerne febrilsk forsøkte å vri fokus over på selvstyre. For de amerikanske sponsorene så det ut som om det israelske konseptet for «midlertidig selvstyre» – og ikke en midlertidig stat var fundamentalt feilaktig, men ettersom Bush-administrasjonen nå bare hadde noen få uker igjen av presidentperioden, var ingen i stand til å overbevise israelerne. Med Bill Clinton som USAs nye president mente palestinerne at de ikke kunne regne med mer støtte fra den kanten. Fredsforhandlingene i Washington hadde vært republikanernes prestisjeprosjekt²⁰⁹. I Tunis begynte Yasir Arafat å snakke om at det ble umulig å komme frem til noen avtale i offisielle forhandlinger. Det var nødvendig med bakkanaler, og Arafat refererte til Vietnam, Algerie og Camp David. Han tok opp emnet med palestinerne som kom fra Israel²¹⁰, med utenlandske diplomater, særlig diplomater fra land som hadde gode forhold til Israel²¹¹. Arafat snakket høyt om at Israel trengte en reform i sin politikk og sterke ledere som tror på fred, slik som Charles de Gaulle gjorde²¹².

Under samtalen fikk Longva høre at PLO-formannen var pessimistisk. Fredsforhandlingene i Washington var inne i en krise, og Arafat følte seg truet av den økende oppslutningen om Hamas i de okkuperte områdene. Arafat hadde fått rapporter om at palestinerne på Gazastripen og Vestbredden var i ferd med å snu ryggen til PLOS største organisasjon, og at de palestinske forhandlerne i Washington truet med å trekke seg. Nok en gang appellerte Arafat til Norge om hjelp. Det kunne ikke bli noen fremgang uten hjelp utenfra²¹³.

I sin bok, *Krig og diplomati*, bekreftet Odd Karsten Tveit at palestinerne og særlig Yassir Arafat hadde hørt denne ideen første gang fra nøkkelmannen Terje-Rød Larsen. Etter dette hadde Arafat tatt forslaget på alvor og begynte å oppmuntre Norge til å spille en rolle slik som mellommann, tredjepart og tilrettelegger²¹⁴. Palestinerne og PLO-ledere hadde vært helt desperate etter de amerikanske fredsforhandlinger som gikk i Washington etter Madrid fredskonferansen. Samtidig var det en rekke variabler i Midtøsten som hadde bidratt til at PLO prøvde å revurdere deres politiske mål. Helt bevist gjorde de seg til den svake part og aksepterte forslaget om hemmelig kanal med Israel. PLO-lederne hadde en intensjon om at Norge kunne være den passende aktør for den oppgaven på grunn av troverdighet og nøytralitet som Norge har. Etter et møte mellom den norske utenriksminister Stoltenberg og en av PLO-ledere som heter Abo Sharif i 1992 kom dette forslaget direkte fra Abo Sharif hvor

---

²⁰⁹ Aftenposten Morgen (1992) *Midtøstendrøftelser til Oslo?* 28. juni s.6. og Odde Kristen Tveit (2005)

²¹⁰ Odde Kristen Tveit (2005) s.361

²¹¹ Ibid

²¹² Ibid

²¹³ Odde Kristen Tveit (2005)

²¹⁴ Ibid

han har ytret til slutt ønske om at Norge kunne være vertskap for kontakt mellom representanter for det regjerende israelske arbeiderpartiet og PLO²¹⁵.

Stoltenberg var veldig positiv til dette konkrete forslaget og han så at Norge fra sin side har kontakt med begge parter som kan bidra til å gjenskape fredsprosessen. Norge er åpen til forslaget om å arrangere samtaler i Oslo, men palestinske vilje var helt tydelig og Abo Sharif sa til statssekretær Jan Egeland bokstavelig at vi trenger en hemmelig bak-kanal. Vi vet at dere ikke kan press israelere, men bare innlever dette budskapet fra Arafat til israelere²¹⁶.

Statssekretær Jan Egeland var også helt positivt for dette forslaget og sa at vi ønsker å spille den rollen hvis partene ønsket det, men det trenger to til tango. Vi vet ikke ennå hva står i den nye valgunnet regjeringen²¹⁷. Den veldig tydelig entusiasme som Egeland har, var ingenting i sammenligner med den entusiasme som utenriksminister Stoltenberg hadde. Etter at han hørte om det palestinske initiativet fra Jan Egeland, hadde han innkalt noen viktige diplomater for å danne et lag kan planlegge til det. Utenriksministeren Stoltenberg ønsker å engasjere seg i alt som var spennende, og her så han en mulighet. Samtidige visste alle som kjente Stoltenberg, at han var kommet tilbake som utenriks- minister av to viktige grunner: Han skulle lede kampanjen for å få Norge med i EU, og han var sterkt interessert i konflikten på Balkan og hadde lyst å gjøre et gjennombrudd i Midtøsten-konflikt²¹⁸.

Egeland hadde fullmakt til å bekrefte at Norge gjerne sto som vert for hemmelige møter i Oslo, og at Utenriksdepartementet ville finansiere møtene gjennom Fafo. Dermed var de praktiske problemene ryddet av veien. Det var foreløpig ikke snakk om en bak-kanal, men om møter der partene kunne snakke sammen på alvor. Opplegget nordmennene lekte med var å få Beilin og Husseini samt en annen palestiner fra Jerusalem og en fra PLO i Tunis, til å møtes i Oslo²¹⁹.

Bort sett fra israelske holdning til dette budskapet, var Norge mer opptatt av å høre et positivt signal om den rollen som Norge skulle ta på seg fra amerikanere. Første kommentar kom fra den amerikanske ambassadør i Damaskus. Ambassadør Kurtzers sa til statssekretær Jan Egeland «Norge bør ikke påta seg en slik rolle. Det vil være opp til Israel å avgjøre om de vil ta imot et budskap fra PLO. Dersom det ikke er ønskelig fra israels side, bør Norge holde seg utenfor. Dette er også viktig å gi klar beskjed til PLO om at Norge ikke vil spille deres

---

²¹⁵ Ibid

²¹⁶ Ibid

²¹⁷ Ibid

²¹⁸ Odde Kristen Tveit (2005)

²¹⁹ Ibid s.359

spill²²⁰» dette ble bokstavelig talt sagt av den amerikanske diplomat til Jan Egeland²²¹. Norske diplomatene hadde tolket det som et veldig negative signal av USA, men de hadde bestemt seg for å kjøre verder i den fredseventyr etter at de hadde fått bekreftelse av Israel at de vil involvere seg i den hemmelig kanal²²².

4.3.1 Hvordan klarte Norge å skjule forhandlinger i 9 måneder?

Fredssamtaler i virkelighet høres et nødvendig behov ut, men i praksis er slike forsøk ikke bare veldig vanskelige, de kan også bli svært farlige. På 1980-tallet var det et norsk forsøk på å ha kontakt mellom palestinere og israelere, Det hadde skjedd i regi av Thorvald Stoltenberg som hadde forsøkt å skape et grunnlag for kontakt mellom Israel og Palestina. Den palestinske representanten ble skutt og drept av en palestinsk terrorgruppe. Etter den brutale kriminelle hendelsen, var det stor forsiktighet av fredsaktørene i Midtøsten²²³. «Etter seksdagerskrigen i 1967, kontrollerte Israel hele det palestinske området. PLO var en sammenslutning av flere palestinske frigjøringsgrupper, og deler av den sto bak terrorhandlinger. Det var derfor liten vilje til samarbeid med PLO og lederen Yassir Arafat fra israelsk side, men samtidig fantes det ingen alternative forhandlingspartnere²²⁴.» Norge var den gangen veldig forsiktig og tok dette svært alvorlig, siden de ønsket å ta på seg denne rollen.

Kravet om hemmeligholdelse ville by på problemer med transport for alle som var involvert. Nordmennene måtte frakte både israelere og palestinere inn og ut av landet uten å aktivisere diplomatiske kanaler. En forsamling av VIPer ville vekke interesse og nysgjerrighet, og det betydde risiko for lekkasje. Israelerne og palestinerne måtte ta seg ubemerket inn i landet ved hjelp av tilfeldig valgte ruter, fra Tel Aviv og Tunis til Oslo - neppe de vanligste rutene i europeisk luftfart. Når de så var i Norge, måtte de innlosjeres diskret, på steder som passet for møter, ikke for langt borte og med god telefonforbindelse til de respektive hovedstedene²²⁵.

I 1993 lå forholdene til rette, har journalist Solveig Husøy og Kirsti Falch Nilsen skrevet i en artikkel. I samme kontekst skrev de: i fredsprosessen som hadde skjedd i Oslo var det også et rykteforhold som gjorde at det kunne ha noe for seg. Først og fremst at det politiske klimaet hadde endret seg etter Berlins mur hadde blitt revet og den kalde krigen hadde vist at USA er den eneste supermakt i verden. Begge partnere, både palestinere eller israelere, hadde mer å vinne på å finne løsninger enn på lenge, «PLO var svekket etter at de valgte å støtte Saddam

---

²²⁰ Ibid

²²¹ Ibid

²²² Ibid

²²³ Husøy, Solveig, Nilsen, Kirsti Falch (2013) Nr.no. 13. september. <https://www.nrk.no/dokumentar/de-hemmelige-oslo-forhandlingene-1.11222613>

²²⁴ Husøy, Solveig, Nilsen, Kirsti Falch (2013) Nr.no 13. september.

²²⁵ Corbin, Jane. (1994) *den norske kanalen*.

Husseins invasjon av Kuwait. Det førte blant annet til økonomiske sanksjoner. Israel følte seg truet av radikal islam på palestinsk side. Mer moderate politikere ledet Israel etter valget i 1992. Norge hadde hatt et godt forhold til begge parter over tid²²⁶.»

De politiske modne forholdene som var i 1993, var ikke nok til at Norge involverte seg i denne prosessen uten å skape det passende sikkerhet logistiske vilkårene. Norge valgte den veldige hemmelige metoden og blackout strategi, og delegerte FAFO levevilkårs undersøkelsen institutt den oppgaven for å gjøre det til en helt privat situasjon. Politikerne som var involverte i saken, har utviklet flere kodeord og dekkoperasjoner for å opprettholde de hemmelige møter. I tillegg til de fysiske møtene i Oslo mellom representanter fra PLO og Israel, var de i FAFO veldig skeptiske og følte frykt for at telefonsamtalene ville bli avlyttet og at hele prosessen dermed kunne bli avslørt. FAFO`s medarbeidere hadde byttet ut navn og sentrale ord med koder. «Yitzhak Rabin var «bestefaren», Arafat «den andre bestefaren». Israel var «det lille landet», USA «det store landet» og PLO «de på den andre siden av havet²²⁷.»

Også deltakerne i de hemmelige møtene hadde gjort sin beste innsatser for ikke å bli oppdaget, selv om de ikke var helt profesjonelle og ingen av de sivile deltakerne hadde særlig erfaring med den slags høy sikkerhet og skjult²²⁸. Begge to delegasjonene, Israelere og palestinere, kom med to forskjellige flyselskapet og på forskjellige klokkeslett. FAFO medarbeidere hadde sørget for at delegasjonene ikke ble mottatt som offisielle gjester. Sikkerhet logistisk arbeide var på et veldig høyt nivå og godt gjennomtenkt, til og med bilene de ble kjørt i var leid i sivilarbeiderens navn for ikke å ta oppmerksomhet. Også FAFO medarbeidere tenkte på stedene som begge delegasjonene skulle bo på, de hadde reservert som FAFO-forelesninger og seminarer²²⁹. I et intervju med Even Aas som var FAFO logistisk sjef for de hemmelige forhandlingene, sa han «Vi måtte være forsiktige med å være på samme sted flere ganger, i frykt for at personalet der vi var skulle fatte mistanke og fortelle» Han sa

---

²²⁶ Husøy, Solveig. Nilsen, Kirsti Falch (2013) Nr.no 13. september.

²²⁷ Ibid. Vi kan se at israelere har vært veldig fornøyde med det norske diplomatiets rolle rett etter avtalen som ble undertegnet, hvor Shimon Peres roste Norge flere ganger i sin bok *Veien til fred*, som ble utgitt i 1994. Han sa at «en gruppe diplomater fra landets ledelse har spilt idealistiske roller når det gjelder formidling og rådighet mellom oss og PLO» Shimon Peres (1994).

²²⁸ Ibid

²²⁹ Ibid

også at det ikke oppstod noen mistanke hos mediene før først i forhandlingenes siste fase, da begynte det å lekke ut at det foregikk noe i Oslo²³⁰.»

VG hadde utgitt en artikkel, 30. august 1993 med tittel «Hemmelig fredsagent», hvor avisen hadde lagt vekt på Norges rolle i de hemmelige forhandlingene. Artikkelen hadde påpekt hvor komplisert dette arbeidet var, og hvordan det trengtes mange møter og utallige reiser før avtalen var et faktum. Artikkelen bekreftet at det var nesten litt mer enn tyvetalls møter som har vært holdt i Norge. Avisartikkelen i VG var veldig tydelig, der den hadde nevnt at den norske innsatsen i Midtøsten-forhandlingene har vært en av flere såkalte bakkanaler. Også avisen fortsatte i samme artikkelen at alt har foregått i full samforstand med amerikanerne²³¹. Og en gang til understreket avisen at Norges rollen var ikke helt selvstendig og rollen var helt avhengig av amerikanere og israelere²³².

4.3.2 Norges fersmeklere laget

Det er ikke tvil at et hva som helst hemmelig oppdrag trenger et veldig spesielt lag, og særlig om det var et politisk oppdrag i Midtøsten. På utenriksminister Holsts lag var Terje Rød-Larsen og Mona Juul, som foruten å være byråsjef i Holsts sekretariat i UD, er gift med Rød-Larsen. Samtidig var en av hovedspillerne på dette laget, statssekretær Jan Egeland som hadde hatt et tett forhold til ektepar Rød Larsen og Mona Juul²³³. Statssekretæren hadde reist flere ganger til Midtøsten for å konferere med PLO-ledelsen i Tunis, og med støttespillere for fredsprosessen i Jerusalem. I laget var også Marianne Heiberg som foruten å være prosjektleder for FAFOs levkårs undersøkelse på Vest bredden og Gaza, er Johan Jørgen Holsts kone og Thorvald Stoltenbergs svigerinne²³⁴.

---

²³⁰ Ibid «Daisraelere og palestinere i 1993 møttes i smug i Norge, var det avgjørende at ingen fikk vite om det. Ikke bare var møtene kontroversielle, i starten var de også forbudt etter israelsk lov. For at ingen skulle fatte mistanke, var det en helt ukjent sivilarbeider ved FAFO som bestilte flybillettene deres, hentet dem på flyplassen og kjørte dem til hemmelige adresser i biler han hadde leid under eget navn. En gang ble jeg til og med kledd ut som utenriksministeren, med hans frakk og solbriller, for å villedde pressen da han skulle forlate Plaza, forteller Even Aas, som i dag er konserndirektør for samfunnskontakt i Kongsberg Gruppen. Hans egen mor observerte sønnen komme og forlate hjemmet nattetid i dyre Saab-er, og var inne på tanken om at han kunne være involvert i narkohandel. I tillegg hadde jeg to mobiltelefoner, på en tid da det ikke var vanlig å ha mobil i det hele tatt. Som lavtlønnet sivilarbeider i FAFO var det jo litt merkelig, sier Aas. Heldigvis aksepterte moren at han ikke kunne si noe, og spurte ikke mer».

²³¹ Bjartnes, Anders. (1993) *Hemmelig fredsagent*. VG 30. August. s.8-9-10.

²³² Ibid

²³³ Ibid

²³⁴ Ibid .

De ekteskapelige forbindelsene har tydelig kommet til nytte i denne topphemmelige affæren. Og her vi ser hvordan dette nær forholdene hadde bidratt til å lykkes disse hemmelige forhandlingene²³⁵. «Og både ekteparene Rød-Larsen/Juul og Holst/- Heiberg har sluppet å lyve for hverandre når de har dratt ut på helge oppdrag som ikke kunne røpes for noen andre enn den aller innerstekrets²³⁶.» I denne perioden hadde alle i dette laget Holst/ Heiberg, Terje Rød-Larsen/Mona Juul og Jan Egeland drev skytteltrafikk mellom Israel og PLOs hovedkvarter i Tunis²³⁷.

Det ser ikke ut til at det var bare et helt kobbel av tilfeldigheter som gjør at Norge og nordmenn har kunnet spille denne rollen i forhandlingene mellom PLO og Israel, men flere ting slik som ekteparenes forhold og amerikanernes aksept av rollen, i tillegg til Norges forhold til begge partnerne bidro til å skape den mistenkte rollen. Særlig at ektepar Rød-Larsen og Juul fikk veldig stor pris fra Peres-senteret i Israel²³⁸.

4.3.3 Ny klimapolitikk i Midtøsten

Valgseieren som arbeiderpartiet hadde fått innebar et skifte i politisk klima i Israel. Israelske arbeiderpartiet har en annen politikk og samtidig hadde de en vilje til å gi sjansen til kontakt med PLO selv det ikke var lov om i israelske loven. Det politiske klima hadde gjort at Israelernes forhandlingsviljen ble større, samtidig som PLO var svekket etter Gulf-krigen, og ble mer medgjørlige ved forhandlingsbordet. Disse variabler danner det politiske bakteppet for denne utrolige diplomatiske operasjonen. For å lykkes i diplomatiet, trengs kontakter på det personlige plan, og det er her FAFO-sjefen Terje Rød-Larsen og forskeren Marianne Heiberg kommer inn i bildet. Rød-Larsen arbeidet i flere år med at FAFO skulle foreta en levekårsundersøkelse i de okkuperte områdene på Vestbredden og i Gaza, og fikk etter hvert

---

²³⁵ Ibid og se Al-Jazeera dokumentar «oslo pris» der det intervjuet Jan Egeland, Terje Rød Larsen, Mona Juul og Hilde Henriksen Waage. Der waage sa «Affairs often difficult for foreigners to understand that norway's I'm very very small country and the Labour Party has ruled #4 the most of the post war period so you have collections and you are almost published married together within the Labour Party like almost built sometimes called it a royal flavour party because they are like a dynasty» this dynasty was very tight knit foreign minister stoltenberg appointed young England as his deputy and Mona Juul as England secretary she was married to Terje Rød Larsen the director of Fafo. stoltenberg sister in law was Marianne highburgh who worked in Fafo, she was married to defence minister Johan Jørgen Holst this made Holst in the foreign minister stoltenberg brothers in law, Holst himself later became foreign minister this extended political family behave the Norwegian team in the secret Israeli PLO talks.

²³⁶ Ibid og VG (1993) *Men den største hyllesten får statssekretær Jan Egeland*. 2. September s. 28. og VG (1993) Andres Bjartnes (*Meglerbragden*) 1. september. S.6.

²³⁷ Ibid

²³⁸ Stavanger Aftenbladet (2002) *Skriftlig irettesettelse til Mona Juul* 23. mai.

<https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/Jv23j/skriftlig-irettesettelse-til-mona-juul> Skriftlig irettesettelse til Mona Juul. Utenriksdepartementet gir ambassadør Mona Juul en skriftlig irettesettelse fordi hun ikke informerte UD da hun mottok 50.000dollar fra Peres-senteret i Israel. Og Stavanger Aftenbladet (2002) Rød-Larsen taus om prispengene. 15. mai. <https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/kmlEk/roed-larsen-taus-om-prispengene> Terje Rød-Larsen ville onsdag ikke snakke om prispengene han og kona Mona Juul mottok fra Peres-senteret i Israel, og som nå er gjenstand for gransking i Utenriksdepartementet og Stortingets kontrollkomité.

dette til. Arbeidet med denne undersøkelsen gjorde at Rød-Larsen og hans medarbeidere med Marianne Heiberg i spissen etter hvert fikk tillit både hos PLOs ledelse og hos israelske myndigheter, og våren 1992 ble Rød-Larsen bedt om å sette opp hemmelige møter mellom partene. Her kan vi konkludere med at Rød-Larsen eier ideen som jeg navnet ovenfor²³⁹.

Daværende utenriksminister Thorvald Stoltenberg hadde selvsagt ingenting imot å bidra til litt mer fred i verden, og hyret Rød-Larsen som «spesial agent». Siden har det gått slag i slag, og Johan Jørgen Holst tok over stafettpinnen da Stoltenberg gikk i FNs tjeneste i vår. I UD har operasjonen vært behandlet med den største sekretesse. Bare noen få av toppbyråkratene i Holsts stab har vært fullt informert. Fortsatt er det ikke mulig å få særlig vidt gå ende informasjon fra offisielt norsk hold. Ingen kommentarer, sier statssekretær Jan Egeland i UD til VG. «Special agent» Terje Rød-Larsen var ikke tilgjengelig for kommentar for VG i går kveld²⁴⁰.

For utenriksminister Holst var den hemmelig forhandlings tilnærming den største norske diplomatiske seier noensinne. Hele grunnlaget for suksess har vært lagt etter at vi hadde fått tillit og innpass på begge sider i konflikten, i tillegg til den nye klimapolitikken som hadde vist i 1990-tallet for begge sider. De sterke forbindelser mellom Arbeiderpartiet i Israel og Norge har vært viktige for prosessen. Da Yitzhak Rabin overtok statsministerstolen etter Yitzhak Shamir, kunne daværende utenriksminister Thorvald Stoltenberg starte arbeidet med tilnærmings prosessen. På samme tid hadde svenske regjeringen, med utenriksminister Sten Anderson, også forsøkte å hjelpe til å dempe gemyttene mellom Israel og palestinerne. På grunn av holdningene som svensker har til konflikten i Midtøsten, med støtte til palestinerne, hadde ikke svenskene tillit hos Israel²⁴¹. Holst hadde hatt flere lange samtaler med Yasser Arafat og andre palestinske ledere, under et ukelangt opphold i Tunis. Tidligere var han i Israel for å legge frem de samme ideene. Etter besøkene i Midtøsten har partene nærmest valfartet til Norge på hemmelig fredssøkende møter²⁴².

4.4 Det andre sentrale tema: Forsvinnende dokumenter

Historiker Hilde Henriks Waage har skrevet en rekke forskninger og flere avisartikler om de forvunnede dokumentene fra Utenriksdepartementets arkiv. dokumentene er veldig relevant

---

²³⁹ VG (1993) *Men den største hyllesten får statssekretær Jan Egeland*. 2. September s. 28. og VG (1993) Andres Bjartnes (*Meglerbragden*) 1. september. S.6. Bjartnes, Anders. (1993) *Hemmelig fredsagent*. VG 30. August. s.8-9-10.

²⁴⁰ Ibid

I det israelske perspektivet finnes mye ros og komplimenter for Norges rolle, og særlig for den norske utenriksministeren Holst, som ledet fredsprosessen. Den daværende utenriksminister Shimon Peres sa: «Det er vanskelig å tenke seg Oslo-avtalen uten Johan Jørgen Holst bidrag» Shimon Peres (1995) *Batting for peace, A memoir*. USA Random house. 1995.

²⁴¹ Ibid. «Slik at norsk utenriksdepartement hadde ekskludert noen politikere som har en holdning mot Israel» Waage, Hilde Henriksen (2004)

²⁴² VG (1993) *Men den største hyllesten får statssekretær Jan Egeland*. 2. September s. 28. VG (1993) Andres Bjartnes (*Meglerbragden*) 1. september. S.6.

til Norges rolle i Oslo-avtale og fredsprosessen i Midtøsten. Hun sier at det største mysteriet er tett knyttet til utenrikspolitikk fordi de forvunnede dokumentene kan gi oss en dypere innsikt i Norge sin rolle i denne fredsprosessen. Derfor er disse forvunnede dokumentene tatt med som en hypotese i oppgaven. Hvor skal jeg legge vekt på hvordan ulike medier har reagert på denne påstanden og i tillegg, hva kan jeg konkludere fra dette mysterium. Hvordan skal jeg anvende tekstinhold for noen avisartikler gjennom faglig kritikk og akademiske analysing. Forsvinnende dokumentenes tekst av Hilde Henriksen Waage hjelper meg som historiker til å stille dette spørsmålet om «for i politiske forhandlinger finnes som regel flere ulike dokumenter, som møtereferat, notater, brev, avtaleutkast og strategidokumenter, men hvorfor finnes ikke noen av de dokumentene i Riksarkivet, hvorfor og hvem som er ansvar om det?»²⁴³» oppgaven skulle ta de spørsmål som utfordring for å finne svar på. Fordi analysen for dette mysteriet kan hjelpe til å forstå hvordan Norges rolle i fredsprosessen og Oslo-avtalen er bygd. Samtidig, hva er motivasjon bak å skjule viktig dokumenter. Forsker Henriksen Waage i sin rapport «*Peacemaking is a risky business*» har peket på at en del av de forsvinnende dokumentene står i «*Krig og diplomati*» Odde Karsten Tveits sin bok²⁴⁴. Men når man går dypt i Tveits bok og prøver å forstå den metoden for han referanse skulle de ble veldig vanskelig å kople det med den riksarkiv som referansene henviser til²⁴⁵.

I bokens forord forklarer Tveit at han av hensyn til sine primærkilder har sett seg nødt til å «deponere» et «utfyllende fotnotemanus med henvisninger til kilder» i Riksarkivet. Det fullstendige fotnotemanuskriptet hadde en klausul på 25 år. I norske mediers dekning av saken fikk man inn trykk av at det eksisterte en boks med dokumenter arkivert i Riksarkivet. Det forholdt seg ikke slik. Riksarkivaren kunne fortelle at den etter hvert ganske så berømte «Tveit-boksen» slett ikke inneholdt noen dokumenter, kun en CD med bokens fullstendige fotnotemanuskript. Riksarkivet hadde ikke mottatt ett eneste dokument fra Tveits referanseliste. Riksarkivaren beordret en granskning for å komme til bunns i saken. Utenriksdepartementet innrømte at ingen av de relevante dokumentene fantes i deres arkiv og at de heller aldri hadde vært der. Noen forklaring på hvordan dette kunne skje, hadde ikke Utenriksdepartementet²⁴⁶.

Hovedargumentet i teksten «*Et norsk mysterium, forsvundne dokumenter*» er at forsvunnet dokumentene kunne muligjort bevis om Norge har spilt den nøytrale fredsmekleren eller ei.²⁴⁷ På den andre siden var det en del kritikk mot hvordan Norge behandlet de israelske og palestinske forhandlingsdelegasjoner. For eksempel om Norge hadde tilbydd begge

---

²⁴³ Waage, Hilde Henriksen. (2008) .

²⁴⁴ Waage, Hilde Henriksen. (2004)

²⁴⁵ Waage, Hilde Henriksen. (2008) og Ny Tid (2006) *Lurt av Tveit*, 3. februar.

²⁴⁶ Waage, Hilde Henriksen. (2008) I Tveits bok er det over 200 referanser til den klausulerte boksen i Riksarkivet. Tveit bruker følgende to formuleringer i sine referanser: «Referanser i fullstendig fotnotemanus deponert i Riksarkivet» og «Ytterligere referanser i fullstendig deponert fotnotemanus i Riksarkivet».

²⁴⁷ Dagsavisen (2006) *Norge fredsmekler – eller bare løpegutt?* 26. april.

delegasjoner samme mat, like hotellrom og like biler, betydde det ikke at Norge var en nøytral fredsmekler, Dermed forsvunnet dokumenter er sannsynligvis om Norge klarte å beholde freds kjerning arbeid for en fredsmekler som må ha sammen avstand til begge partnere. Norge som fredsmekler/tilrettelegger burde være å formidle opplysninger til begge parter på samme måte. Ikke minst det å formidle alle henvendelser uten å lure et av partiene. Vi har ikke oversikt over de forsvunnet dokumenter, og vet derfor ikke om Norge gjorde det på en nøytral måte som en selvstendig fredsmekler. Det som bekrefte den kritiske påstanden er at det ikke finnes dokumenter som kan illustrere hvordan Norge har ledet disse forhandlingene og hvilken plan Norge hadde for å formulere sin rolle²⁴⁸.

Hilde Henriksen Waage hadde utgitt sin rapporten «*Peacemaking is a Risky Business*» rapporten rystet de ulike norske mediene og særlig daglig avisene, hvor hun har blitt intervjuet flere ganger. Waage har bedt å få tildelt privilegert tilgang til Utenriksdepartementets arkiv²⁴⁹. Hun sier også at midt i oppstyret og debatten som fulgte rapportens lansering, var det viktigste det som omhandlet i norske medier er de forsvunne dokumenter. Slik som hun har fremhevet alt som er relevant på de forsvunne dokumentene som var relativt ubemerket før, for både folk og media, før rapporten lansert²⁵⁰. I riksarkivet som Waage har tildelt tilgang til, var det kjempemerkelig at hun ikke fant noen dokumenter fra de hemmelige forhandlingene i Oslo-kanalen. Hemmelige forhandlinger som har foregått fra januar til september 1993 i Oslo har ikke blitt arkivert verken notater, ingen møtereferat og ingen brev heller²⁵¹. Det som gjorde situasjonen enda mer merkelig var at det finnes ingen dokumenter om møte som norske utenriksministeren hadde med Israels, USAS utenriksministere og PLO-leder Yassir Arafat for å diskutere forhandlingene i Norge. Riksarkivet og utenriksdepartement sitt arkiv har tilsynelatende ikke ett eneste ord fra alle disse møtene skrevet ned. Man kan imidlertid finne enormt mye dokumenter om perioden før og etter de hemmelige forhandlingene²⁵².

Utenriksminister Johan Jørgen Holst var kjent som en av de mest aktive, detalj skrivende utenriksministrene i Norge noensinne, og det er derfor særlig påfallende at det mangler notater og dokumenter i hans sin periode. Holst var en av de som hadde veldig bred erfaring både i sin stilling i Forsvarsdepartementet og i Utenriksdepartementet, derfor har det blitt stilt et veldig stort spørsmålsteget om hvem som har interesser av å fjerne disse dokumentene. Alle

---

²⁴⁸ Waage, Hilde Henriksen. (2008)

²⁴⁹ Morgenbladet (2004) *Ikon-knuseren*. 30.april. s.3

²⁵⁰ Ibid

²⁵¹ Ibid

²⁵² Morgenbladet (2004)

de som har jobbet med Holst har bekreftet at han pleide å fylle arkivene med detaljerte, analytiske notater angående ulike utenriks sikkerhets og forsvarspolitiske spørsmål²⁵³.

Det var derfor merkelig, ja, rett og slett mistenkelig, at det fra den klart mest dominerende prosessen i Holst sin utenriksministerperiode, som han jobbet nærmest døgnet rundt med, ikke var blitt produsert noe skriftlig. Ikke ett eneste ord. Man kan, for argumentets skyld, se for seg et scenario hvor ingen ting fra arbeidet med Oslo-avtalen ble arkivert. Kanskje hadde det verken vært tid eller rom for å notere noe som helst underveis i denne altoppslukende forhandlingsprosessen. Kanskje ville verken nordmennene, israeleerne eller palestinerne at hendelsene og diskusjonene i den hemmelige kanalen skulle festes på papiret. Kanskje hadde det hele vært en muntlig øvelse. Norges viktigste aktør, Terje Rød-Larsen, var kjent for sin sterke tilbøyelighet til å snakke snarere enn å skrive²⁵⁴.

Men ingen av disse unnskyldningene kan forklare de manglende dokumenter. Man kan lure på hva som er skjebnen til alle de mange ideer, referater og samtalenotater var blitt festet til papiret av Holst sin penn. Han skrev en mengde dokumenter av ulik art som handlet om den hemmelige kanalen. Likevel finnes ingen av disse ulike dokumenter i Utenriksdepartementets arkiv²⁵⁵.

4.4.1 Hvor er dokumentene som forsvant?

«Hvordan den omstridte og historiske avtalen kom i stand, er det ikke mulig å finne ut av. Papirene fra forhandlingene er sporløst borte. Har Mona Juul og Terje Rød-Larsen privatisert et stykke norgeshistorie?²⁵⁶». Det var hoved tittelen for en artikkel i Ny Tid avisen. Artikkelen var slik som vitenskapelig resultat for en historisk undersøkelse mellom tre historikere; Helge Pharo, Hilde Henriksen Waage og Nils Butenschøn. Her skal jeg legge vekt på hvordan Ny Tid avisen har fremstilt den historiske undersøkelsen og prøver å analysere den for å fremheve norsk rollen i Oslo-avtale. Spørsmålet om det har Mona Juul og Terje Rød-Larsen privatisert et stykke norgeshistorie?²⁵⁷ Er en sentralisering spørsmålstegn i oppgaven, der vi skal se på hva den Norsk loven sier om arkivering av nasjonale dokumenter. (Norsk arkivlov begrunner sitt pålegg om arkivering av offentlige dokumenter med at det er viktig å ta vare på «nasjonens hukommelse»²⁵⁸). Og siden den hemmelige kanalen har blitt finansiert av UD bør

---

²⁵³ Dagbladet (2004) *Kamp om historien*. 27.april. s.3

²⁵⁴ Waage, Hilde, Henriksen. (2008)

²⁵⁵ Aftenposten (2004) *en utskjelt avtale*. 27.april. s.6 «De første sporene på at det fantes dokumenter fra Oslo-prosessen, dukket opp da litteraturinnsamlingen til Peacemaking is a Risky Business-rapporten ble gjort. Som historiker sjekker man naturligvis det de aktuelle fredsforhandlerne selv måtte ha skrevet. De norske aktørene hadde på dette tidspunktet ikke offentliggjort noe. Deltagerne fra den israelske delegasjonen ga derimot verden innblikk i sine personlige arkiver, gjennom egne beretninger fra Oslo-prosessen. I sine memoarer gjengir disse israeleerne innhold fra flere brev skrevet av Holst. I sin bok *Battling for Peace* siterer Israels daværende utenriksminister, Shimon Peres, lange utdrag fra brevtvekslinger mellom ham utenriksministeren. Også Yossi Beilin, Israels daværende viseutenriksminister, gir i sin bok *Touching Peace* flere eksempler på det samme. Det gjør også Israels sjefsforhandler Uri Savir i *The Process*, riktignok i noe. Waage, Hilde, Henriksen. (2008)

²⁵⁶ Ny Tid (2006) *Dokumentene som forsvant*. 27. januar https://www.nytid.no/dokumentene_som_forsvant/

²⁵⁷ Ny Tid (2006) *Rød Larsen og Juul lyver*. 3. februar.

²⁵⁸ Ibid

alle aktørene leverer alle dokumentene som de har til riksarkivet «UDs regler krever at alt som har betydning for en sak eller for beslutningsprosessen i en sak, skal arkiveres»²⁵⁹. Imidlertid er ingen dokumenter fra disse enestående hendelsene fra 1993 arkivert i «Memory of the Nation». Alle viktige forhandlings dokumenter slik som brev, notater, referater og andre kilder som kan gi omfattende forståelse av Norges rolle som mekler og tilrettelegger i perioden januar til august 1993 finnes ikke i UD's departementets arkiver²⁶⁰. I tillegg til prinsipperklæringen og det såkalte «Sarpsborg -dokumentet» som er kjernen for Oslo-avtalen som ble undertegnet i 1993 mellom israelere og palestinere er sporløst forsvunnet²⁶¹.

Mona Juul og Terje Rød-Larsen har hatt et annet syn på dette. Først svarer Juul på en annen måte, hvor hun sa at hun har ingen kommentar til dette. I tillegg sier hun at det ikke er behov for å svare på spørsmålet som er stilt av Ny Tid om hun har noen dokumenter knyttet til Oslo-hemmelig kanalen²⁶². Mens Rød-Larsen var enda mer direkte enn kona og sa at han har bare det som er private dokumenter fra hemmelig forhandlinger i Oslo²⁶³. Og her kommer dette spørsmål om hvordan en mann som jobber i regi av DU sier at han har private dokumenter selv om alt var finansiert, planlagt og gjennomført av UD. Derfor sier Helge Pharo, professor i internasjonal historie ved Universitetet i Oslo, at han gjennom et langt yrkesliv med graving i norsk utenrikspolitikk aldri har opplevd maken²⁶⁴. I henvisning til Rød-Larsen sitt svar, sier Butenschøn ved Norsk senter for menneskerettigheter at det er et viktig Signal fra en av de viktigste personene i nettverket i den Hemmelige prosessen om det finnes et skyggearkiv hos noen av aktørene²⁶⁵. Og derfor de i norske forsvant dokumenter nasjonale arkiver danner et stort gap i forhold til det mest viktigste utenrikspolitiske prosjektet i norsk historie²⁶⁶.

Avisen Ny Tid hadde ikke overtalt på det som ektepar Larsen og Juul har sagt om avisens henvendelser, men avisen hadde også bedt UD om en forklaring på de mangler dokumenter på arkivet. Departementets svar var helt uforståelig også, der de sa gjennom

---

²⁵⁹ Bergens tid (2006) *Vil ta arkivrotet opp med DU*. 31. januar.

²⁶⁰ Dagbladet (2006) *Hvor er dokumentene?* 03. februar

²⁶¹ Ny Tid (2006) *Dokumentene som forsvant*. 27. januar og Ny Tid (2006) *Rød Larsen og Juul lyver*. 3. februar.

²⁶² Ibid

²⁶³ Ibid

²⁶⁴ Ibid

²⁶⁵ Ibid

Jeg har forsøkt å ta kontakt med Rød-Larsen gjentatte ganger for å spørre om han har noe informasjon om Oslo-prosessen, skriftlig eller muntlig, som jeg kunne ha benyttet til min forskning. Da jeg jobbet med prosjekter på oppdrag for UD, henvendte også UD seg til Rød-Larsen. Rød-Larsen svarte ikke på noen av henvendelsene. Rød-Larsen ble også overlevert diverse utkast av mitt manuskript med samme forespørsel både fra UD og meg. Da mine to rapporter ble publisert, henholdsvis i 2001 og 2004, foretrakk Rød-Larsen å fremme en skarp kritikk av min forskning og påstått mangelfulle kildegrunnlag gjennom norske massemedier. Waage, Hilde Henriksen. (2008)

²⁶⁶ Ny Tid (2006) *Dokumentene som forsvant*. 27. januar https://www.nytid.no/dokumentene_som_forsvant/

informasjonsrådgiver Rune Bjåstad at UD først og fremst ikke fikk levert dokumentene i det hele tatt²⁶⁷.

Det som er veldig mistenkelig er at UD hevdet at Johan Jørgen Holst sitt privat arkiv ligger i riksarkivet, men det finnes ingen dokumenter fra Holst sin tid som utenriksminister som har blitt levert til riksarkivet²⁶⁸. Selv om at forskerne som har samarbeidet med *Ny Tid* har pekt på at flere dokumenter som er lett å finne fra Holst sin perioden i 1970-80 tallet slik som statssekretær og forsvarsminister, men ingen dokumenter av sin periode i UD og særlig i 1993 tidens som Holst var spydspiss i Oslo-kanalen²⁶⁹.

På Israels premisser. Mangelen på dokumenter i UD og Riksarkivet blir ikke mindre betenkelig av at Oslo-prosessen har gått fra å bli genierklært til å bli gjenstand for hard kritikk. Fra palestinsk hold var det mange som umiddelbart tok avstand fra Oslo-avtalen. Den kjente litteraturviteren og Palestina-forkjemperen Edward Said sammenlignet den med apartheid. I dag har Oslo-prosessen havnet på historiens skraphaug, mens volden og terroren fortsetter mellom partene²⁷⁰.

Spørsmålet som ble reiset av ekspertene som har blitt intervjuet av *Ny Tid*, var om det var noen av de norske aktørene i Oslo-hemmelig kanalen som kan ha hatt interesse eller andre hensikter av å holde dokumentene unna offentlighetens kritiske lys²⁷¹.

Ekspertene i den eksklusive «Oslo-klubben» var seks hovedpersoner: Thorvald Stoltenberg, Johan Jørgen Holst, Jan Egeland, Mona Juul, Terje Rød-Larsen og Marianne Heiberg. Bare de som visste om de hemmelige forhandlingene og ektepar Larsen/Juul er de som er deltatt i alle de 13 hemmelige forhandlinger runder. «Overraskende nok viser det seg at både Stoltenberg og Egeland tror at dokumentene fra Oslo-kanalen ligger arkivert hos UD»²⁷².

Det som er bekreftet er at Sarpsborg-dokumentet eksisterer et eller annet sted. Tidligere statssekretær Jan Egeland sa i flere anledninger at han er helt sikkert på at har lest disse dokumentene, men han er ikke helt sikkert på om han har det på sitt arkiv²⁷³. Jan Egeland har begrunnet det med at han har mange steder som han lagrer sine papirer enten de er halvoffisielt eller privat. Om han en gang hadde tenkt seg å skrive sine erindringer, skulle han sjekke nøye gjennom det hele, sier han. Egeland har også pekt på andre dokumenter som må finnes i UD's arkiv slik som brevet som ble skrevet av Holst til Shimon Peres etter at Holst

---

²⁶⁷ Ibid

²⁶⁸ *Ny Tid* (2007) *Har ikke tillit til riksarkiv*. 12. februar.

²⁶⁹ *Ny Tid* (2006) og *Ny Tid* (2007) *Har ikke tillit til riksarkiv*. 12. februar.

²⁷⁰ Ibid

²⁷¹ Waage, Hilde Henriksen (2008)

²⁷² *Ny Tid* (2006)

²⁷³ *Dagbladet* (2006) *Hvor er dokumentene?* 03. februar

møtte Arafat i Tunisia. Dette er ikke ekskludert at noen dokumenter er skjult i Egeland sine papirer på en uskyldig måte, men at både Stoltenberg og Egeland ikke visste at UDs arkiv mangler alle de dokumentene, tegner også et spørsmålstegn²⁷⁴.

Når det gjelder ektepar Holst/Heiberg er begge døde saken om de forvunnede dokumenter kom frem i media. Selv om Hilde Henriksen Waage har intervjuet Marianne Heiberg minst to ganger hvor hun bekreftet at det ikke finnes noen hemmelige dokumenter i hennes hus, og at Holst ikke har noe private arkiv hjemme. I tillegg har Ny Tid nevnt at de følge eksperter er er svært tvilsomt at de borte. UD-dokumentene kan ha havnet hos Holst og Heiberg privat²⁷⁵.

Nils Butenschøn, Midtøsten-ekspert ved Norsk senter for menneskerettigheter har hevdet at Heiberg foreslo at det er mulig at de sammen kan skrive om de hemmelige forhandlingene i Oslo-kanalen, uavhengig av de andre norske aktørene. Hvor nettopp mangelen på dokumenter i UD var et sentralt motiv for Heiberg, for å prøve å forsvare sin avdøde mann bilde som har blitt fullstendig forandret. På grunn av mangel på tid, ble det aldri gjennomførte noe av prosjektet. sier Butenschøn²⁷⁶. Hva er overraskende Ifølge Hilde Henriksen Waage var Heibergs teori om at ekteparet Juul/Rød-Larsen hadde overtatt dokumentene²⁷⁷.

Konklusjonen var etter at Hilde Henriksen Waage hadde intervjuet Marianne Heiberg at kun utenriksministerens sekretariat Mona Juul hadde ansvar for det. I sin jobb som sekretær i UD inngår det blant annet å holde orden og sende utenriksministerens papirer til arkiv. Som om at ekteparet Mona Juul og Rød-Larsen som var FAFO- toppledelse er bare de som vet hvilken vei dokumenter har tatt. Ektepar hadde ikke nok å kritisere alle sine Waage arbeider og rapporter om de forsvinnende dokumenter, men de var også veldig selektivt når det gjelder mediene og ofte de ikke svarer på alle henvendelser de fikk²⁷⁸.

---

²⁷⁴ Ny Tid (2006)

²⁷⁵ Waage, Hilde Henriksen (2008)

²⁷⁶ Ny Tid (2006)

²⁷⁷ Ibid «Må ha vært Juuls ansvar. Det har kommet fram at det var Mona Juul og Terje Rød-Larsen som sto nærmest partene i de hemmelige forhandlingene. Ekteparet var hele tiden til stede og bisto palestinerne og israelerne fra første hemmelige møte i Sarpsborg 20. januar til Oslo-avtalen ble undertegnet i hemmelighet i Oslo 19. august 1993. En av forhandlingsrundene foregikk sågar hjemme hos Rød-Larsen og Juul i deres private leilighet i Oslo. Juul og Rød-Larsen som reiste sammen med Holst både til Tunisia for å ha samtaler med Arafat, til Israel for å snakke med Rabin, til Stockholm for å legge siste hånd på forhandlingene med Peres, og til USA for å få amerikanernes velsignelse helt i sluttfasen. Holst skrev selv i et brev til Peres fra Tunisia at «Terje Rød-Larsen og Mona Juul, som tilhører mitt sekretariat, har begge spilt en nøkkelrolle i å administrere 'den norske kanalen' og er mine spesialutsendinger. De skal orientere dine folk direkte». Henriksen Waage poengterer at det i den viktigste fasen i forhandlingene fra juli til august 1993, kun var tre personer som fysisk var i nærheten av dokumentene; Holst, Rød-Larsen og Juul.» Ny Tid (2006).

²⁷⁸ Waage, Hilde Henriksen. (2008) «Også i forbindelse med Norges rolle under fredsforhandlingene i -Sudan oppsto det en diskusjon om dokumentene fra fredsprosessen. I denne sammenhengen gjaldt det daværende utviklingsminister Hilde Frafjord Johnsons såkalt «private arkiv» fra hennes engasjement i Sudan-prosessen. I oktober 2005 krevde Frafjord Johnson at Riksarkivet klausulerte hennes materiale i ti år, med unntak av søknader personlig godkjent av Frafjord Johnson selv. Riksarkivaren fant dette svært problematisk og ville ta saken videre til Kulturdepartementet fordi «det var som offentlig person, ikke som husmor fru Johnson, at hun [Frafjord Johnson] meklet i Sudan». Waage, Hilde Henriksen. (2008)

Det viste Mona Juul på intervju med *Ny Tid* at hun vil først ikke svare på noen spørsmål om de forvunnede dokumentene. Senere svarte hun på spørsmålet som handler om Holst sitt brev, hvor hun bekrefter at hun ikke har kopi av brevet Holst skrev til Peres fra Tunis. Om hun har de andre dokumentene, vil hun fremdeles ikke kommentere. Både ektepar Larsen og Juul har tydet på at det kanskje er FAFO som har noen dokumenter som er relevant for forskningsarbeid²⁷⁹.

Hilde Henriksen Waage tar ikke det som ble sagt av ekteparet på alvor og hun peker på at det ikke er mulig at noen av forskerne i FAFO kunne overtatt UD's dokumenter, derimot sier logikken at både Larsen og Juul har mulighet til å plassere UD's hemmelige dokumenter hos FAFO²⁸⁰.

Den andre rapporten «*Peacemaking Is a Risky Business*» er den mest kjente av Hilde Henriksen Waage sine verk. Der hadde hun bedt UD om full tilgang til UD's arkiv. Waage hadde spadd opp alle dokumenter i «bøtter og spann» og hensikten var for henne å finne noe om Norges rolle i fredsprosessen Oslo-kanalen. Hun fant ingenting som er relevant for månedene januar til august 1993 – tidsrommet for Oslo-kanalen. Selv om at Johan Jørgen Holst var den mest kjent skrivende diplomater i alle UD's historie, finnes ikke ett eneste dokument av han forklarte eller utdypet i Norges rolle fra disse hemmelige forhandlingene²⁸¹.

Alle kritikkene som Waage har fått fra Rød-Larsen som fikk støtte og et stort rom av dekning fra mediene og særlig NRK og en rekke aviser for å forklare sine anvendelser av Waage sitt rapport. Presse og mediene ga ikke samme rommet for Waage til å presentere sitt perspektiv om UD's-dokumenter forsvunnet²⁸².

Etter at mediene har omtalt Rød-Larsen sin kritikk, kom reporter Odd Karsten Tveit ut med ny bok som har snakket om en rekke detaljer om den hemmelige Oslo-kanalen. Tveit har i boken sin bekreftet Waage sine observasjoner om de forvunnede dokumenter. Boken som har over 200 henvisninger fra noen kilder som komme fra UD's arkiv førte til stor forbløffelse for Waage. Det betyr at Tveit fikk tak i alle de dokumentene som burde ha vært arkivert i UD. «*Ny Tid* har snakket med Tveit som sier at han ikke vil røpe sine kilder, slik han også har uttalt til andre medier tidligere»²⁸³.

---

²⁷⁹ *Ny Tid* (2006) og *Dagbladet* (2006) *Hvor er dokumentene?* 03. februar

²⁸⁰ *Ibid*

²⁸¹ Waage, Hilde Henriksen. (2004)

²⁸² *Ny Tid* (2006) og *Dagbladet* (2006)

²⁸³ Waage, Hilde Henriksen. (2008)

4.5 Det tredje sentrale temaet: FAFO levekårs undersøkelse

litt før 1990-tallet begynte Norge å spille en sentral rolle som fredsmekler/tilrettelegger i en rekke konflikter rundt i verden. Freds-prosesser og forsoningsprosesser ble bygd på en helt ny metode i norsk utenrikspolitikk²⁸⁴. Engasjementet ble bygd ut fra en spesiell egen norsk modell. Norges omdømme fikk stor oppmerksomhet og mye positive omtalt i en rekke andre sammenhenger og norske modellen har blitt satt under mediene søkelys.

Utenriksdepartementet hevder at den norske modellen består av et veldig tett samarbeider mellom noen private aktører og noen kompetente og nøyaktige offentlige diplomater²⁸⁵.

Oppgaven skal her legge vekt på den private levekårsundersøkelse FAFO gjennomførte. Med utgangspunkt i ulike avisartikler, skal jeg analysere og utdype den rollen fredsprosessen i Midtøsten FAFO hadde. De kan regnes som en «private aktør» i utenriksdepartement, involvert i hemmelig forhandlinger i Oslo-bakkanalen²⁸⁶. Jeg skal ta utgangspunkt i avisartikler om FAFO sitt engasjement og hvordan samarbeidet med UD har dannet en rekke muligheter for norsk utenrikspolitikk til å nå gjennombruddet i den fastlåste konflikten i Midtøsten²⁸⁷. Det positive omdømmet for Norges engasjementer tydelig, både som nødhjelp og FN-oppdrag. De har bidratt til å etablere levekårsundersøkelsen på instituttet i Palestina i 1982. Her ser vi at Norges forhold med andre aktører, dette fine omdømmet og private innsats er kjernen for utenrikspolitikken modell og fredsarbeidet²⁸⁸.

Egeland fortalte at bakgrunnen for UD-engasjementet for Fafø var at Norge gjennom lang tid hadde vært en viktig bidragsyter til palestinske flyktninger. Men for å komme fra nødhjelp til utvikling var det behov for både politisk stabilitet og kunnskaper om sosiale, økonomiske og politiske forhold. Det var her Fafø kom inn, for et av hovedproblemene i de pågående Midtøsten-forhandlingene var mangelen på troverdig dokumentasjon om levekårene for palestinerne i de okkuperte områdene²⁸⁹.

Flere avisartikler har omtalt den norske modellen og understreket at det er basert på nært samarbeid mellom norske myndigheter, frivillige organisasjoner og akademiske institusjoner, slik at myndighetene kan trekke på frivillige organisasjoners og akademiske institusjoners fleksibilitet, erfaring og kontakter i konfliktområder når de driver med fredsframme. Dette samarbeidet er ofte sett på som den norske tilnærmingens selve begrepet «den norske

---

²⁸⁴ Aftenposten Morgen (1992) *Midtøstendriftelser til Oslo?* 28. Juni.

²⁸⁵ Aftenposten Morgen (1998) *Norge i ny nøkkelrolle i Midtøsten.* 11. januar.

²⁸⁶ Aftenposten Morgen (1998) 11. januar.

²⁸⁷ Aftenposten Morgen (1992) VG (1995) *Freds-suksess som -bytte-middel.* 30. januar.

²⁸⁸ Dagsavisen Morgen (2002) *Fred – en jobb for nordmenn.* 22. September.

²⁸⁹ Odd Karsten Tveit (2005) s.350

modellen» sidestilles ofte med dette samarbeidet. FAFO har vært veldig aktivt på dette tilfellet og viste fleksibilitet for å skape den beste vilkår for fred i Midtøsten²⁹⁰.

Denne posisjonen er artikulert i et stort antall avistekster når det skal forklare tilsynelatende norske suksesser. Nære kontakter gjør at Norge kan spille en tilretteleggende rolle, formidle informasjon, arrangere møter og fremme forståelse mellom partene, fremfor å mekle. Det bør også bemerkes at nær kontakt og tillit ofte er diskursivt knyttet til og sett på som avhengig av frivillige organisasjoners og akademiske institusjoners kontaktnett. og det var akkurat FAFO sin rolle i fredsprosessen 1993.²⁹¹

FAFO levekår undersøkelsen og Norges forholdet til begge aktorene skulle utgjøre utgangspunktet for motivene bak det norske engasjementet og hvordan det private institutt har fremmet Norges forbildet slik som vellykket fredsmekler. Om det var Norges nettverk og internasjonale forhold eller private innsatser slik som levekår undersøkelsen forskninger som var den viktigste drivkraften bak Norges engasjement i Midtøsten-konflikten²⁹².

I FAFO tilfellet er det mulig at problemet ligger i hvilken grad vi er klare til å skille mellom det som var private forsknings organisasjon ambisjon og den offentlig engasjement. Etter at det ble avslørt om FAFO rolle i Oslo-avtale 1993 hadde det private instituttet fått en stor del av søkelys og oppmerksomhet.

FAFO fungerte som en stille, effektiv og kunnskapsrik aktør som organiserte dusinvis av møter, bestilte hundrevis av hotellrom og billetter og tok tusenvis av telefoner. Den norske regjering sørget for politisk støtte og ressursene og prestisjen som var nødvendig for å starte og gjennomføre dette unike vågestykket. Uten Fafø og direktør Terje Rød-Larsen kunne Norge aldri ha gitt den hjelpen som var nødvendig for partene i løpet av disse dagene, som var preget av mistillit framfor gjensidig anerkjennelse mellom Israel og PLO²⁹³.

I flere avisartikler har det blitt henvist til den norske modellen, at den er basert på fire søyler. For det første ble modellen fremstilt og understreket om at Norge som en småstat kan ha enorm fordeler. Fordelene som finnes for flere land pga Norge status, sikrer upartiskhet, nøytralitet og tillit til Norge som tredjepart. Fredsarbeid og fredsengasjement krever av og til at dette landet ikke hadde kolonifortid, stormaktsinteresser og egeninteresser, dermed har ikke Norge makten som kan påvirke partene på den negative måte. For det andre kommer det tette

---

²⁹⁰ Aftenposten (1998) *Tidsskille for "det blå folket*. 24. januar. VG (2000) *Jeg er ingen engel, absolutt ikke*. 26 februar.

Aftenposten Morgen (2008) *Realist eller idealist?* 17. januar.

²⁹¹ Aftenposten (1998) *Lærdommer fra praktisk fredsarbeid*. 14. mai. Aftenposten (1998) *Norge i ny nøkkelrolle i Midtøsten*. 11. januar. VG (1995) *Freds-suksess som -bytte-middel*. 30. januar.

²⁹² Bergens Tidende (1993) *Konfliktløseren fra Fana*. 30. oktober.

²⁹³ Uio.no (2010) https://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapporter/rapp2003/rapport64/index-3_4.html. 25. november.

samarbeidet mellom norske myndigheter, frivillige organisasjoner og forskningsinstitusjoner. FAFO er en av de veldig aktive frivillige organisasjonene og forskningsinstitusjonene som er kjempefleksible og har omfattende database, erfaring og kontakt nettverk som kvalifiserte FAFO til å spille viktig rolle i konfliktområder. De har derfor blitt en formidabel ressurs i fredsarbeidet og særlig fredsprosessen i Midtøsten (oslo- avtale). For det tredje er den spesielle norske tilnærming og Norges langsiktige perspektiv på fredsarbeid. I tillegg til norske unik praktiske kontakt med og tillit fra partene, førte til å muliggjøre en tilretteleggerrolle. Den fjerde søylen i den norske modellen kan oppsummeres på den tilliten som ble bygget mellom forsknings organisasjon og norsk myndighetene og hvordan de har bygget en fredsvei mellom de stridende aktører²⁹⁴.

Den mest markante endringen i forhold til tidligere diskurs rundt internasjonale engasjementer er vektleggingen av det vi kan kalle instrumentell egeninteresse. Omdømmeaspektet understrekes sterkt: «Utenriksminister Johan Jørgen Holst og Fafo-forsker Terje Rød Larsen har gitt Norge reklame man bare kunne drømme om». Den positive oppmerksomheten blir også fremstilt som et sterkt forhandlingskort i de pågående hvalfangstforhandlingene, der Norge var under internasjonalt press for å stoppe hvalfangsten²⁹⁵. Norsk fredssuksess og internasjonal sympati som kan utnyttes til Norges fordel, koples dermed eksplisitt. Statssekretær Jan Egeland²⁹⁶.

Den norske modellen som FAFO har tatt preges av realpolitikk som krever en tankegang om at det er best og dele konflikt til flere små konflikter som kan tas et skritt av gangen. De lette spørsmålene rundt små konflikter er slik en nøkkel for store sakene og det er lurt å starte med de. Deretter ble det veldig praktisk og mer realistisk å returnere til de mer komplekse og vanskeligste spørsmålene i konflikten²⁹⁷. Realpolitisk tilnærming som ble følget av FAFO livskårs undersøkelse understreket at «alternativet til en ufullkommen fred ofte er en full krig, kan en dårlig fredsavtale være å foretrekke fremfor fortsatt krig og vold». Å jobbe for å styrke fredsbygging og fremme fredsbroene krever ofte meget lang tid, og ikke minste å se resultat over tid. Etter at fredsavtalen er underskrevet og freden skal settes ut i live, kreves det mye arbeid og kreative innsatser. Norges modell som ble gjennomført i Midtøsten krever også samarbeider mellom FAFO og norske regjeringen for å realisere freden i virkeligheten. FAFO har overtatt den politiske hemmelig fredsprosessen og regjeringen har tatt for seg etter hvert å tilby langsiktig og fleksibel bistand, hjelp til å bygge skoler og veier. I tillegg er demokratiske institusjoner er helt sentrale elementer for å nå frem til en stabil og varig fred mellom to

---

²⁹⁴ Larsen, Torgeir (2002) «Fred som nisje», Dagbladet 3.12. s.7

²⁹⁵VG (1993). *Hval neste jobb*. 13. september. S.6

²⁹⁶VG (1995) *Freds-suksess som bytte-middel*. 30.Januar, S. 22

²⁹⁷ Aftenposten Morgen (2008) *Realist eller idealist?* 17. januar.

stridende parter. Engasjementet i Midtøsten er et praktisk eksempel for norske modell som tas senere for å praktisere den på flere andre konflikter²⁹⁸.

Gjennom et samarbeid mellom Utenriksdepartementet og FAFO var vi i en posisjon hvor vi kunne tilby israelske uoffisielle representanter og PLO en forhandlingsmodell som tilfredstilte behovet for å benekte at reelle forhandlinger hadde funnet sted ("deniability"). FAFOs UD-finansierte levekårsundersøkelse og UD's vertskap for det internasjonale møtet om palestinske flyktninger i mai 1993, hvor FAFO la frem sitt forskningsmateriale, gav oss i mer enn ett år en perfekt ramme for de femten hemmelige forhandlingsmøtene. Denne formen for samarbeid mellom statlige myndigheter og akademiske og humanitære miljøer er trolig mer utviklet i Norge enn i noe annet land. Det har ført til at Norge står sentralt i fredsforhandlinger også i Guatemala, har en ledende rolle i hjelpearbeidet på Balkan, og står bak en serie omfattende levekårsundersøkelser i Midtøsten, Russland og Afrika²⁹⁹.

4.6 Det fjerde sentrale temaet: Norges forhold til begge aktørene PLO og Israel

Retorikken som ble gjentatt under hele Oslo-prosessen var at en viktig forutsetning for at Oslo-kanalen lyktes var det nære og symmetriske tillitsforholdet man opplevde å ha til partene i konflikten. Alle kjente til det nære forholdet mellom Norge og Israel. For aktørene i Oslo-kanalen holdt det å vise til de nære forbindelsene som allerede eksisterte mellom arbeiderpartipolitikere i Norge og Israel³⁰⁰. Det som imidlertid ikke var så godt kjent, var hvor dypt og omfattende tillitsforholdet og støtten til Israel faktisk var. Disse faktorene har kommet tydeligere fram i nyere forskning og har blant annet avdekket hvordan ledende politikere fra arbeiderpartiet, personer knyttet til etterretningen, militæret, næringsliv, forskning og andre samfunnstopper hadde fungert som Israels hjelpere. Dette inkluderte til og med sentrale personer i det lille forskningsmiljøet for atomenergi på Kjeller. Både historikeren Hilde Henriksen Waage og NRK-reporteren Odd Karsten Tveit har dokumentert disse nære forbindelsene grundig³⁰¹. På begynnelsen av 1990-tallet kom det også fram i pressen at det var tette forbindelser mellom Norge og Israel. Det kom blant annet fram at israelske etterretningsfolk hadde blitt benyttet for å gjennomføre avhør av palestinske asylsøkere³⁰². Dette gjorde de tilsynelatende som norske politifolk. Det var også oppslag i media om at det var et nært samarbeid mellom militæret i Israel og Norge, blant annet gjennom forsvarets etterretningstjeneste³⁰³. Disse avsløringene ble kritisert av store deler av det politiske miljøet. Blant annet tidligere statsminister Kåre Willoch stilte seg undrende til hvilken interesse et

---

²⁹⁸ VG (1995) s.22

²⁹⁹ Egeland, Jan, Mona Juul og Terje Rød-Larsen (1994) *Den norske modellen*. side 7-8 i Corbin, Jane (1994)

³⁰⁰ Waage, Hilde Henriksen. (1989) da staten Israel ble til. Et stridsspørsmål i norsk politikk 1945-49, Oslo. Og Harald Stanghelle (1991). *(jeg tar hele ansvar)* Aftenposten 12. oktober. S.8.

³⁰¹ Ørum, Arne (2004) og Waage, Hilde Henriksen (2000) *How Norway became one of Israel's best friends*. I journal of peace research, vol. 37. Nr. 2.

³⁰² Harald Stanghelle (1992) (Nytt lyst på Mossad saken) Aftenposten 30. juli. S.2. Odde Karsten Tveit. (2005) s.308

³⁰³ Harald Stanghelle. (1992) (Ikke Mossad orientering) Aftenposten 25. Mars. S.2. Odde Karsten Tveit. (2005) s.309

slikt samarbeid kunne ha for Norge³⁰⁴. Kritikken ble imidlertid avvist av daværende forsvarsminister Johan Jørgen Holst³⁰⁵.

Norge påberopte seg å ha et godt tillitsforhold til begge parter i konflikten og bestrebet seg på å styrke forholdet til palestinerne, PLO og Yassir Arafat. På samme tid nedtonte man det nære forholdet til Israel. Jan Egeland sa i en tale ved Harvard-universitetet i mars 1995 at Norge gjennom «tidlige kontakter» med PLO og «jevnlige møter med PLO-ledelsen på høyt nivå hadde etablert et nært og fortrolig forhold til organisasjonen. Egeland hadde en omfattende redegjørelse for Oslo-kanalen og utdypet Norges rolle i prosessen³⁰⁶.

Det som i virkeligheten har karakterisert norske arbeiderpartiregjerings holdning til konflikten mellom Israel og palestinerne siden 1970-tallet, er at man i stedet for å gå inn på tilnærming mellom Norge og PLO, har forsøkt å justere det som klart fremsto som ubalanserte holdninger i internasjonal sammenheng. Arbeiderpartiet beveget seg for eksempel hele tiden etter EU i disse spørsmålene. Da utenriksminister Knut Frydenlund i 1974 instruerte Norges FN-delegasjon om å stemme for at Yassir Arafat skulle få tale i FN, var dette nok oppsiktsvekkende i norsk sammenheng, men årsaken til det var at norsk opinion overveiende var pro-israelsk. Internasjonalt, i FN, eller i europeisk sammenheng var ikke dette spesielt oppsiktsvekkende³⁰⁷.

Heller ikke ved senere avstemninger i FN ser man noen bekreftelse på at det skal ha funnet sted noen tilnærming til palestinerne fra norsk side, og man ser heller ikke at det var etablert et nært tillitsforhold til PLO eller palestinerne generelt. Norge inntok i årene 1970 til 1990-tallet en posisjon mellom Europa for øvrig og USA i stemmegivninger i FN. Også i tiden etter Oslo-avtalen har norsk diplomati vært preget av at de strevde med å finne den rette balansen og samtidig markere seg som den nøytrale tilretteleggeren³⁰⁸.

Det å forholde seg til internasjonal humanitær lov og på samme tid beholde en balansert og nøytral posisjon mellom okkupant og okkupert var åpenbart ikke lett. Enda vanskeligere var det å få til en balansegang på grunn av at Oslo-prosessen ikke bygde på forutsetningen om at

---

³⁰⁴ Ørum, Arne (2004)

³⁰⁵ Ibid

³⁰⁶ Ørum, Arne. (2004) og Waage, Hilde Henriksen. (2000)

³⁰⁷ Ibid

³⁰⁸ Ibid

det dreide seg om okkuperte områder, men bare omstridte områder³⁰⁹. «I 1997 gjennomførte israelerne det som i virkeligheten var en utvidelse av Jerusalem i sørøst, helt ut mot de palestinske byene Beit Sahur og Betlehem, ved å bygge ut Jebel Abu Ghneim som israelerne kaller Har Homa³¹⁰» Norge avsto fra å stemme sammen med de 131 andre statene i generalforsamlingen som fordømte denne utbyggingen. I denne sammenhengen er det ikke hensikten å avskrive betydningen av de signalene som hadde kommet om behovet for endringer i norsk Midt-Østenpolitikk. Siden 1970-tallet hadde det vært en viss bevegelse i opinionen og økende engasjement innenfor solidaritetsorganisasjoner, fagbevegelse, humanitære organisasjoner og i politiske miljøer. Også fra høyresiden i norsk politikk og fra kirkelige miljøer var det tegn til endring, men ikke noe av dette førte til vesentlige endringer i den offisielle politikken overfor Israel og palestinerne³¹¹.

Hadde man anerkjent PLO ved å komme med en formulering om at organisasjonen var palestinerne eneste rettmessige eller legitime representant, ville det ha representert en stor endring. PLO ble av det norske arbeiderpartiet omtalt som å være «den mest representative organisasjonen for palestinerne». Dette ble også gjengitt av Egeland, Juul og Rød-Larsen ti år senere³¹².

I en situasjon da PLO, til tross for økende press både ute og hjemme, hadde tilkjempet seg økt internasjonal anerkjennelse og støtte, var formuleringen «mest representative» ikke et signal om tilnærming, tillit og nært vennskap, men om tilbakeholdenhet³¹³. I realiteten var alle de viktigste norske arbeiderpartipolitikerne Israel-vennlige. Heller enn å nærme seg PLO og palestinerne nedtonet man sin Israel-vennlighet og sin retorikk i forhold til internasjonale konjunkturer. Oslo-retorikken avspeiler tydelig dette behovet for justering i ettertid i forhold til ubalansert Israel-vennlighet: Erklæringen om at Johan Jørgen Holst «kombinerte en levende interesse for Israels sikkerhet med solidaritet med palestinerne,» er et eksempel på dette³¹⁴. Angivelig hadde Johan Jørgen Holst utviklet en mer kritisk holdning til israelsk politikk etter Oslo-avtalen. Dette til tross for at han var kjent som en relativt aktiv støttespiller i det pro-israelske miljøet i Norge. Som forsvarsminister, med ansvar for UNIFIL-engasjementet, og som direktør ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt gjennom et Peacekeeping-

---

³⁰⁹ Ibid

³¹⁰ Ibid

³¹¹ Aftenposten (1992)

³¹² Ibid

³¹³ Ørum, Arne. (2004)

³¹⁴ Ibid

prosjekt, skulle han ha fått mer innsikt i flere sider ved Midtøsten-konflikten.

I ettertid er det imidlertid vanskelig å se det annerledes enn at den norske utenriksministerens «solidaritet med palestinerne» var av nyere dato³¹⁵.

Historikeren Hilde Henriksen Waage har i sine rapporter forsøkt å besvare spørsmålet om hvorfor Norge ble en så viktig aktør i Midtøsten-politikken. Hun hevder at fremstillingen om at det skal ha vært et tilnærmet symmetrisk tillitsforhold mellom norske myndigheter og partene i konflikten skal ha vært sterkt medvirkende. Hun hevder også at forestillingen om at ingen andre vestlige land skal ha etablert direkte kontakt med PLOs ledelse så tidlig som Norge ikke stemmer. Tvert imot skriver hun: «Da kontakt ble etablert med PLO i 1980-årene var Norge blant de siste, og mest tilbakeholdne blant vestlige stater.»³¹⁶.

Hilde Henriksen Waage karakteriserer forholdet til partene på en annen måte. På denne tiden var Norge fortsatt en av Israels mest trofaste venner, og var isolert når de gjaldt Midtøsten i Europa og i FN³¹⁷. Hun konkluderer også, i tråd med disse vurderingene, at det nettopp var det totalt ubalanserte i Norges forhold til parten som gjorde at PLO-lederen ønsket en hemmelig forhandlingskanal i Norge. I sin utlegning om den norske kanalen, understreket også hun at Jan Egeland har fått en beskjed som statssekretær fra Arafat om PLO ønskelig å etablere bakkanalen med Israel gjennom Norge³¹⁸, men i tråd med Oslo-retorikkens sentrale forestillinger om symmetri og gjensidig tillit, hevdet han, «på den andre siden, var vår direkte kontakt med Yassir Arafat som gjorde at Israel valgte oss som sin bakkanal»³¹⁹.

Det at Norge hadde et nærere og mer fortrolig forhold til USA enn de fleste andre europeiske land, var sannsynligvis av større betydning for at Norge fikk spille rollen som tilrettelegger og forhandlingspartner i Oslo-prosessen. Særlig under Clinton-administrasjonen, som har blitt ranket som den mest pro-israelske amerikanske administrasjonen kan dette ha hatt stor betydning. Denne administrasjonen brukte mye tid og ressurser og knyttet høy prestisje til fredsprosessen³²⁰.

---

³¹⁵ Ibid

³¹⁶ Waage, Hilde Henriksen. (2000)

³¹⁷ Ibid

³¹⁸ Ibid og Tveit, Odd Karsten (2005)

³¹⁹ Ibid

³²⁰ Ibid

4.7 De femte sentrale temaet: Er Norge ansvar for Oslo-avtale konsekvenser

Oslo-kanalens norske hovedaktører har i ettertid understreket gjentatte ganger at de bare var en tilrettelegger av forhandlinger³²¹. Slik fraskrev Norges aktører seg ansvaret som normalt blir lagt på såkalte tredjeparter i internasjonalt konfliktløsnings-diplomati. Norske forhandlere skulle ikke gripe inn i forhandlingene ved å for eksempel sikre at visse minimumskrav ble innfridd, at prinsipper i folkeretten måtte ivaretas eller på andre måter veie opp for asymmetrien mellom partene³²². Begrunnelsen for Norges svake tredjepartsrolle ble legitimert med argumentasjonen: «Partene (Israel og PLO) ønsket ingen tung tredjepart.» Johan Jørgen Holst skrev dette og forklarte videre at hensynet til «hvordan man kunne skape størst mulig legitimitet for, og støtte til avtalen man forhandlet om» var viktig. Han skrev også at: «En avtale de (partene) selv har skapt, er de i større grad forpliktet til å slåss for. En avtale som partene selv har skapt, har større legitimitet i eget folk.»³²³.

Spørsmålet var om de norske aktørene forsto hvorfor det ikke var rom for en tung tredje part? Hvorfor var det slik at PLO, som aldri hadde stått svakere, ikke ønsket en tredjepart som skulle ha veid opp noe av ubalansen i forholdet til Israel? Trodde de norske aktørene at dette dreide seg om et virkelig konsensusdiplomati og at Oslo-avtalen hadde størst mulig legitimitet fordi den var en avtale partene selv hadde skapt? Selv om det gjentatte ganger ble understreket at man kun hadde en tredjepartsrolle, ble det likevel aldri fremholdt at behovet for folkerettsjurister og Midtøsten eksperter i Oslo-kanalen var begrenset. Når det ble tatt beslutninger om at man skulle påta seg en ukonvensjonell og risikabel tredjepartsrolle, måtte det være stort behov for faglige konsultasjoner og oppfølging på høyt nivå. Fra de norske aktørene ble det aldri gitt noen forklaring på hvorfor slik fagekspertise ikke ble hentet inn³²⁴.

Da Oslo-kanalen var blitt etablert som en suksesshistorie, var det ikke mange som stilte spørsmål ved den rollen Norge hadde spilt. I hvert fall ikke mange i Norge. Til tross for at fredsprosessen etter hvert fikk sterk kritikk, ble det reist lite kritikk mot Norges engasjement i

---

³²¹ Norge var tilrettelegger for forhandlingene i forbindelse med Oslo-avtalen 1992-1993. Ledet Folk-til-folk programmet som det ble enighet om i Oslo II-avtalen i 1995 og som skulle bringe større folkelig inkludering i prosessen. Norge har siden oppstarten ledet giverlandsgruppen for Palestina (AHLC), som siden Oslo-avtalen i 1993 har finansiert store deler av de palestinske selvstyremyndighetenes budsjetter. [https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/fred-og-forsoning/innsiktsmappe/etter_1993/id732943/05.02.2022.VG\(2002\)enbeskjedenmekler.20.september.S.2](https://www.regjeringen.no/no/tema/utenrikssaker/fred-og-forsoning/innsiktsmappe/etter_1993/id732943/05.02.2022.VG(2002)enbeskjedenmekler.20.september.S.2)

³²² VG (2002)

³²³ VG (1993) Andres Bjartnes (Meglerbragden) 1. september. S.6.

³²⁴ Harald Stanghelle (1994) *Skarpt søkelys på Oslo-prosessen*. Aftenposten 29. januar. S.3.

prosessen. Norsk fredsidealisme var avhengig av den rådende maktpolitiske vindretningen og den brede støtten til fredsprosessen fra det internasjonale samfunnet³²⁵.

Lille Norge kunne bare skape den freden som Israel ville ha. Men dette har vært ekstremt upopulært å si. Fortatt lever eventyrfortellingen i beste velgående, sukker Hilde Henriksen Waage³²⁶.

Samtidig var det sannsynligvis slik at fredsprosessen, som ble drevet frem av maktpolitiske realiteter, og den fredsretorikken som fulgte i kjølvannet av denne, trengte et betydelig innslag av norsk fredsidealisme for nettopp å avdempe inntrykket av maktpolitikk³²⁷.

Ble det reist spørsmål om hvorfor Norge fikk denne rollen, ble de helt naturlig forklart med ideelle og troverdige forklaringer som hadde forankring i ulike norske kontaktpunkter i Midtøsten og i norsk politisk virkelighet. I tillegg var det avgjørende at disse forklaringene stemte overens med norsk selvforståelse og et norsk selvbilde man samtidig ønsket skulle være omverdenens bilde av Norge³²⁸.

Sammenbruddet i fredsprosessen ble kritisert av Rød Larsen som klandret partene. Denne kritikken kunne imidlertid lett svekke en fredsmeglers mulighet for å opprettholde kontakten på begge sider. Da han våren 2002 i tillegg kritiserte israelernes beskytning av hovedkvarteret til FN i Gaza og deres opptreden i Jenin, var det dramatisk og uklart hvorvidt israelerne ville tolerere kritikken. Da Rød Larsen ble intervjuet av BBC World den 29.09. 2002 var han imidlertid mer forsiktig og «balansert». Her ga han anerkjennelse til Israel for at de hadde trukket styrkene tilbake fra Arafats hovedkvarter i Ramallah. Ifølge Rød Larsen åpnet dette «et mulighetens vindu»³²⁹. Samme høst henvendte Rød Larsen seg direkte til den israelske og palestinske opinion da han i et leserbrev i avisen Ha'aretz ba de to nasjonene om å gå inn for en tostatsløsning før det var for sent³³⁰.

Etter at fredsprosessen kollapset har nyhetsbildet vært dominert av konfrontasjoner mellom israelere og palestinere, palestinske selvmordsbomber og israelske angrep. Det har i tillegg kommet beskrivelser av et krisediplomati bestående av tilsynelatende håpløse forsøk på å få partene til å unngå å bruke vold og heller komme tilbake til forhandlingsbordet³³¹.

---

³²⁵ Stavanger Aftenblad Aftenbladet (2007) *Norsk utenrikspolitikk: Sprik mellom idealer og interesser*. 26. April. s. 16

³²⁶ Stavanger Aftenbladet (20018)

³²⁷ Harald Stanghelle (1994) Aftenposten 29. januar.

³²⁸ Waage, Hilde Henriksen. (2000)

³²⁹ BBC (2002) 29.september. <https://www.bbc.co.uk/search?q=29.september.+2002&page=9>

³³⁰ Haaretz (2002) *Terje Rød-Larsen. Before it's too late*. 17. oktober

³³¹ Waage, Hilde Henriksen. (2000).

Etter Oslo-prosessens og Oslo-retorikkens sammenbrudd finnes det likevel eksempler på fremstillinger av krisediplomatiet som bygger på Oslo-retorikken til tross for at denne for lengst er innhentet av virkeligheten: I dokumentar programmet «Mekler i kryssild», som ble sendt i norsk TV2 i februar 2002, ble det tegnet et portrett av Terje Rød- Larsen og hans hverdag. TV2-dokumentaren var en av de siste versjonene av en gjennomført fredsretorisk fremstilling der det blir skapt et drama ved siden av det virkelige dramaet. Der handlet det først og fremst om en fredsmeplers enestående innflytelse, pågåenhet og nær sagt, magiske evner. Det virkelige dramaet, konflikten og årsakene til at denne konflikten etter 10 års fredsprosess er bitrere og mer fastlåst, var redusert til en kulisse i en fortelling der forventningene var knyttet til en enkeltpersons betydning³³².

Nå er det ikke gitt, at resultatet hadde blitt bedre med USA som tilrettelegger. De kunne enten stilt seg på israernes side, og tvunget PLO inn i en avtale som befolkningen ikke kunne godta. Eller de kunne lagt press på Israel for mer omfattende innrømmelser. Da var Israel i en posisjon til å si nei, selv til USA. Derfor er det god grunn til å tro at man nettopp var avhengige av en aktør som ikke påvirket maktbalansen mellom partene – Norge. Men i den forstand ble da også Norges rolle å forvalte en grunnleggende skjev fordeling av makt. Og dermed er det vanskelig å forestille seg annet enn at de norske forhandlerne i stor grad presenterte israelske krav for palestinerne, mer enn omvendt – uten at det nødvendigvis betyr at nordmennene ville favorisere Israel³³³.

Ny Tid avisen har skrevet en artikkel under tittelen “*Norsk fred kaper krig*” avisen har omtalt den slik «Norske myndigheter sier at de ikke må kritisere Israel for sterkt, slik at de kan beholde tilliten på begge sider av konflikten. Den kjøper jeg ikke. Hvis man balanserer mellom en sterk og svak part, forskyver tyngdepunktet seg hele tiden mot den sterke part, sier Ingdal, og mener at det er nettopp det som har skjedd i Midtøsten: Oslo-prosessen har vært med på å legitimere Israels overgrep, fordi den ikke klart har tatt utgangspunkt i urokkelige prinsipper som at Israel må ut av alle okkuperte områder og at alle de palestinske flyktingene må få vende tilbake til sine hjem³³⁴».

---

³³² Mekler i kryssild. (2002) TV2, dokument 2. 18. mars. <https://www.tv2.no/arkiv/dokumentar/>

³³³ *Ny Tid* (2004) *Den norske ære*. https://www.nytid.no/den_norske_ære/ 27. april.

³³⁴ *Ny Tid* (2018) *Norsk fred skaper krig* 14. juni. <https://www.nytid.no/blank-8/?uepost=mouazkn78%40gmail.com>
Det ble skapt en eventyrtelling om Norge som et brobyggerland. Men fortellingen er verken korrekt eller sannferdig. Sier historieprofessor Hilde Henriksen Waage. Stavanger Aftenbladet (2018) og se Aftenposten (2018) *Utenrikspolitisk handlesvare*. 30. juni. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/P14ER/utenrikspolitisk-handelsvare-harald-stanghelle> «Det er skadelindring Norges utenriksminister driver med. Selve såret er for dypt til å leges. Til høsten er det 25 år siden Norge opplevde et av sine stolteste utenrikspolitiske øyeblikk: Oslo-avtalen, som skulle gjøre slutt på den israelsk-palestinske konflikten. Onsdag leder utenriksminister Ine Marie Eriksen Søreide enda et nytt møte i den såkalte giverlandsgruppen for palestinerne, denne gang i Brussel. Ingen snakker lenger med overbevisning om mulighet for en fremforhandlet fredsløsning. Oslo-avtalen er forlengst erklært som en fiasko. Nå dreier det meste seg om å hindre at det palestinske samfunnet bryter sammen. Til det trengs det penger. Og der er Norge gode å ha».

5. Kapittel 5

5.1 Innledning

Etter at fredsprosessen begynte i 1993 hvor Oslo-avtalen ble undertegnet i USA, ble denne fredsavtalen nærmest et levebrød for flere aviser. I det følgende skal jeg vurdere en rekke avisartikler som omhandler fredsavtalen, samt vurdere deres uttrykk med bakgrunn i politisk orientering. Her skal jeg legge vekt på avisartikler som er klassifisert som pro-Israel orientert, fra avisene Dagen og Vårt Land. I tillegg skal jeg undersøke artikler fra pro-palestinske aviser, slik som Klasse kampen og Ny Tid. I tillegg til noen andre som ikke har en tydelig orientering. Selv om både PLO og Israel hadde kommet nærmere hverandre og må den måten skapet et inntrykk av fredsommelighet og samarbeid, behold en del aviser sitt fiendebilde til PLO. Dermed ser vi at noen aviser fremstår som tydelig pro-Israel og orientert mot å støtte staten Israel.

5.2 Hvordan ulike pro-Israelske aviser i Norge ser på Oslo-avtalen?

I en av *Dagens* artikler blir PLOs ledere omtalt som ikke pålitelige, samt at fredsavtalen umulig kunne være realistisk. Dette viser en dyp mistro til fredsløfter fra palestinerne. Problemet er ikke bare målsettingen om fred menner avisen, men på et dypere plan vises det til det sårt behov for fred Israel. Her omtales ikke bare Norges rolle som fredsmekler, men også problemet som ligger dypere i fredsfilosofien til de daværende israelske lederne. Det israelske arbeidspartiet som styrer landet kan etter at de vant siste valg, umulig gi tilbake eller gjøre innrømmelser. Det ville koste dem altfor dyrt. Innrømmelsene som israelske lederne tar nå, kan føre til store og katastrofale konsekvenser for Israels fremtid³³⁵.

Avisen *Dagen* har fokusert tydelig på fredsmålet, men deres retorikk om fred i Midtøsten er fremdeles i henhold til israelske premisser. Avisen forsetter å argumentere at det er Israel som har et sårt behov fred, og at de andre partene er ikke seriøse³³⁶. *Dagens* konfliktsyn er ikke endret i særlig grad, siden avisens perspektiv er at PLOs rolle i fredsprosessen er lite konstruktiv³³⁷. Avisen omtaler ofte Israel som helten som kjemper mot den PLO. Og PLO er den klare skurken som vil ikke ha fred³³⁸.

I en artikkel som ble skrevet i *Dagen* kommer det tydelig frem at der det var veldig frem at

---

³³⁵ Dagen (1993) *Fredsprosessens fiasko-kurs Arafats ekspanderende krav*. 27. desember. S.7.

³³⁶ Dagen (1993) "Fred i vår tid" 14. september.

³³⁷ Ibid

³³⁸ Ibid

Oslo- avtalen brukes av PLO som et springbrett eller det første skrittet før PLO overtar hele Israel. Avisen la vekt på det arabiske ønsket hos PLOs om at Israel må kastes i havet og dø. Dagens retorikk har et bredt utvalg av slike metaforer som skulle fremheve avisens syn og tankegang. Budskapet er at det kan være en skjult krig skjer i et sted i verden. Dagen tar ikke i særlig grad innover seg Norges rolle, men fokuserer i det hele mest på PLOs rolle ³³⁹.

Avisen henviste til en strategi som PLO tar gjennom å bruke den Oslo-avtalen for å vinne kontroll over hele landet. Dette baserer seg på en kjent tankegang om at hvis de tar A nå, vil de automatisk ta B senere. Videre vil det ligge til rette for at de til slutt at overtar hele landet. En tanke om grådighet og at mye vil ha mer.³⁴⁰ Og det krever at Israel må være på vakt, holde seg i beredskap og alltid være oppmerksomhet på dette ³⁴¹.

Dagen spiller på en gjentagende holdning om at Israel har et sårt behov for sikkerhet. Dette tankegangen var naturligvis sterk etter andre verdenskrig, og har på mange måter vedvart. Det ble viktig i alle anledninger å prioritere Israels sikkerhet først. Deres eksistens måtte tas på alvor i deres omgivelser og Norge har forpliktelser mot Israel som en venn for å skape fred. For avisen må dette settes i sammenheng med Israels interesser, men også mulighetene for en fremtidig fred. *Dagen* har omtalt ved flere anledninger også at Israel har «en dyp lengsel og et desperat ønske om fred»³⁴².

Dagen viser frem en stor respekt for idet israelske ønsket om fred, samtidig kommer det frem at avisen synes at Israel må streve svært hardt i fredsprosessen. Dette viser dermed også frem hvor påvirket den israelske posisjonen er i denne ustabile situasjonen. Dessuten mener avisen at Israel ga mye mer enn PLO i avtalen. Derfor er det PLO som vinner mest ved å akseptere en slik avtale³⁴³. De innrømmelser den israelske regjeringen gjør i fredsprosessen har gjort Israel til et offer, mens PLO og arabiske interesser har fått gevinsten³⁴⁴.

Derfor er fredsavtalen for Midtøsten i virkeligheten nok et eksempel på at det er Israel som må betale det meste av omkostningene, mens motpartens rolle først og fremst er å forsyne seg av ytelsene³⁴⁵.

---

³³⁹ Dagen (1993) *Ytingar utan motytingar*. 20. oktober.

³⁴⁰ Dagen (1993) *Bør man gi lillefingeren for en leskjerm?* 21. september.

³⁴¹ Dagen (1993) 14. september.

³⁴² Dagen (1993) *Når blir det rød løper for Rabin?* 09. desember.

³⁴³ Dagen (1993) *Arafats endelige løstning*. 25. september

³⁴⁴ Ibid

³⁴⁵ Dagen (1993) 21. september.

Det viser svært at Israel igjen har blitt tildelt helterollen. Israels ønske om fred førte til at landet ofrer alt det de kan, mens den andre parten PLO bare ønsker å bruke fredsprosessen og signeringen av avtalen som et fiktivt middel for å oppnå sitt mål om å utslette staten Israel³⁴⁶.

Avisen *Vårt Land* hadde et mer realistisk syn på Oslo-avtalen, noe som kommer frem i deres artikler hvor de hovedsakelig fokuserer på skyldfordeling mellom partene. Likevel kan det observeres at de har mest til overs for Israels syn på fredsprosessen. Avisen ga mer oppmerksomhet til mulighetene for å oppnå fred i Midtøsten. Når det gjelder løsning av konflikten mellom PLO og Israel, viste *Vårt Land* en moderat optimisme for Oslo-avtalen og fredsprosessen i sin helhet. Dette står i kontrast til avisens *Dagens* syn på saken imot. Å se på fredsprosessen i Midtøsten som en skjør prosess som «hviler på sandgrunn» betyr ikke at partene ikke er i stand til å realisere fred i virkelighet³⁴⁷. *Vårt land* viser et håp for fredsprosessen. Likevel hevder avisen at det må føre til grunnlag for endringer i begge partenes tankegang. Deretter må det forsvares mange hindringer for å produsere en fredsavtale³⁴⁸.

Veien fram til en fredsløsning er lang og kronglete. Derfor skal vi vente med den store jubelen «Vårt Land» mener at man ikke skal gi seg hen til ren naivitet. I forhold til fredsprosessen. Den kommer ikke til å bli en «dans på roser»³⁴⁹.

Selv om *Vårt Land* er en pro-Israel avis, kommer det svært tydelig frem at avisen mener at Israel bør samarbeide med PLO for en rettferdig løsning. Dette må til for å praktisere fred i Midtøsten. Og så lenge partene snakker sammen og kommer på forhandlingsbordet, er det nesten de halvveis mot fred. Det kommer også frem at Norge har gjort en betydelig innsats for å realisere disse forhandlingene mellom partene³⁵⁰. «vi kan ikke se at det er noe alternativ til den vegen Israel og PLO har lagt ut på. Noen må begynne veien mot fred. Selv om veien er usikker, er alternativet verre³⁵¹».

Vårt Land fortsetter å legge ut om at fred er essensielt for Israel, og det som skjer nå er et tydelig tegn på at det israelske ønsket om fred fra slutten av 1980-tallet strekker seg mot dette. «Men fred kan ikke skapes med bare en part. Det trengs to for å danse tango. Fred i Midtøsten-konflikten er ansett som et av de høyeste goder for begge Israel og PLO³⁵²». Her ser vi at *Vårt Lands* skiller seg fra *Dagens* vinkling når det gjelder retorikken om

---

³⁴⁶ Ibid

³⁴⁷ *Vårt Land* (1993) *Fred i Betlehem?* 24. desember

³⁴⁸ Ibid

³⁴⁹ *Vårt Land* (1993) *PLO med nytt mål*. 01. september

³⁵⁰ *Vårt Land* (1993) *Fiendebilder skakes*. 10. september

³⁵¹ Ibid

³⁵² *Vårt Land* (1993) *Fred i Betlehem?* 24. desember

fredsprosessen. Avisen bemærket at Israels sikkerhet må tas med i høyeste prioritering på kravlisten, men fred må også sikres med tanke på begge parter siden har det til felles at de har opplevd krig og voldelig konflikt. Dette standpunktet kommer tydelig frem i artiklene fra *Vårt land*. Til tross for at avisen tidligere hadde vært svært skeptisk til PLO og ikke trodde på deres ønske om å oppnå fred, mener de at fredsprosessen må støttes opp om uansett. Avisen mente at en slik fredsprosess i Midtøsten, ikke kan gi en full garanti for fred, men at tålmodig fredsbyggende arbeid forhindrer destruktivt hat³⁵³.

Vårt Land mener at mulighet for fred kan realiseres, om mangel på tillit og hat fra begge partene blir mindre. Gjensidig mistillit og avsky er den største trusselen mot Oslo-avtale og alt fredsarbeid som ble gjort av Norge som fredsmekler. Som vist kommer det frem at *Vårt land* til dels har et moderate og mer rasjonelt perspektiv enn *Dagen*. Likevel er det ingen tvil om avisen *Vårt land* støtter Israel og den israelske stat. Det er svært viktig å beskytte denne eneste demokratiske staten i et ellers ustabilt og diktatorisk område, mener avisen³⁵⁴. I motsetning til *Dagen*, mener *Vårt Land* at fredsprosessen kan være et viktig ledd for å sikre ro og stabilitet i Midtøsten med både palestinere og arabere³⁵⁵. «tent et berettiget håp om at Israels arabiske naboer skal anerkjenne at jødene har rett til et hjemland. Bare det gir grunn til glede»³⁵⁶.

Vårt Land har vist en sterkt håp om at Oslo-avtale vil lykkes og de er veldig stolte av Norges fredsarbeid. I tillegg har de høye forventninger om at det er mulig å utgjøre støtte til en stor endring i en fastlåst konflikt³⁵⁷. Avisen tror at om en slik prosess skal lykkes, er det viktig at gjenreisningen skjer effektivt og at befolkningen ser resultater av prosessen i palestinske områder. Det er verdt å nevne at det ikke blir uttalt hva som faktisk må gjøres av endringer israelske områder. Dermed har avisen fortsatt å fremstille hva må bygges opp i palestinske territorium, sånn som for eksempel å opprettholde lokale politiske strukturer i deres områder. Alt som avisen omtaler knyttes hovedsaklig til hva palasteniske side må gjøre, uten å i nevneverdig grad omtale hva Israel må gjøre. Dermed er det stillhet rundt hvilke forpliktelser har de mot å lykkes med fredsprosessen³⁵⁸.

---

³⁵³ *Vårt Land* (1993) 24. desember.

³⁵⁴ *Vårt Land* (1993) *Fredsseremoni*. 14. september.

³⁵⁵ *Ibid*

³⁵⁶ *Vårt Land* (1993) 14. september.

³⁵⁷ *Vårt Land* (1993) *De sivile betaler*. 02. august.

³⁵⁸ *Vårt Land* (1993) 02. august.

PLOs dilemma er å bevise for israelerne at sameksistens er trygt – og samtidig gi sine egne håp om at prosessen for dem bare er startet. Palestinerne trenger all mulig hjelp for å klare denne kompliserte oppgaven³⁵⁹.

5.3 Hvordan ulike pro-Palestina aviser i Norge ser på Oslo-avtalen?

Klassekampen postet en artikkel på deres nettside hvor det kommer til uttrykk at Oslo-avtalen var «avtalen som ikke ga noe» Avisen omtalte i denne artikkelen at avtalen var en katastrofe for palestinere, fordi Norge og Israel har gikk bak ryggen på palestinske krav³⁶⁰.

Oslo-avtalen ble hyllet som en historisk fredsavtale mellom palestinere og israelere. For det okkuperte palestinske folket var det likevel lite å hente. Tanken bak avtalen var at Israel gradvis skulle levere fra seg de palestinske områdene de hadde okkupert fra 1967. 20 år etterpå er likevel palestinere like okkupert. Israel trakk seg riktignok ut av Gaza i 2005, men de holder fortsatt kyststripa i et jerngrep og nekter gazaboerne fri ferdsel både over land og sjø³⁶¹.

Oslo-avtalen har slått fast at det må etableres en palestinsk selvstyremyndighet, som kalles PA. Det var palestinsk selvstyremyndighet som skulle ha ansvar for administrering av A-områdene, men de befant seg under okkupasjon og kontroll, og den palestinske lidelsen ble enda større. Avtalen la også opp til at Israel skulle trekke seg helt ut av Gaza, men det har skjedd på Israels strenge premisser. Det var tenkt som en preventiv handling. Ideen om at palestinere gradvis skulle ta over større deler av de palestinske områdene, fungerte som en «gulrot «for palestinere for å avslutte deres andre Intifada. Dermed ble «de vanskeligste stridsspørsmålene», som spørsmålet om Jerusalem, de palestinske flyktingenes rett til tilbakevending, bosettingene, de palestinske fangenes skjebne, sikkerhetsspørsmål og fastsetting av grenser ble utsatt til seinere forhandlinger. De har aldri kommet³⁶².»

Oslo-avtalen endte dessverre som en svært mangelfull avtale. Den utnyttet den svake stillingen til et okkupert folk og lot okkupanten slippe å stille garantier. De kjøpte seg tid. Selv om avtalen kunne ha ledet til en palestinsk stat, var den mer tilbøyelig til å lede til en katastrofe, mener Ashrawi³⁶³.

Klassekampen har omtalt en dokumentar produsert av *Al-Jazeera*, hvor det framgår det at Yassir Arafat selv tok initiativ overfor Norge for å få hjelp til å forhandle med Israel, som han oppfattet at Norge hadde tette bånd til. Men Norges rolle var ikke som Arafat og PLO ønsket til slutt³⁶⁴.

---

³⁵⁹ Vårt Land (1993) *Avtale på prøve*. 11. oktober.

³⁶⁰ *Klassekampen* (2013)

³⁶¹ *Ibid*

³⁶² *Ibid*

³⁶³ *Ibid*

³⁶⁴ *Ibid*

Hilde Henriksen Waage har dessuten ikke bare utfordret bildet som er skapt av enkeltpersonene, men også bildet av et Norge som sentral premissleverandør for fred i Midtøsten. At Oslo-prosessen forlenget er lagt død, at mange både nøytrale observatører og aktører på begge sider mener tilnærmingen var feil, burde berede grunnen for en mer nøktern debatt. Slik har det ikke blitt³⁶⁵.

Historiker Hilde Henriksen Waage har skrevet flere avisartikler om fredsprosessen i Midtøsten, hvor de forvunnede dokumentene fra Utenriksdepartementets arkiv var en av de mest omtalte artikler. Artikkelen ble skrevet i *Ny Tid* (2006) og den forklarte Norges rolle i Oslo-avtale og fredsprosessen i Midtøsten. Det blir redegjort for hvordan denne rollen hadde bygget på israelske premisser. Hun sier at Norges rolle var det største mysteriet. For å forstå denne rollen må man ha dyp kunnskap til israelske kilder. Disse er skrevet av israelske aktører i denne prosessen for å danne et syn på den norske rollen. Waage la vekt på hvilke konklusjoner som kan trekkes ut fra den rollen Norge spilte, og om de er i tråd med norske verdier³⁶⁶.

Med tanke på minnet etter den virkelige Johan Jørgen Holst er det vondt å se på. Men nettopp en slik karikatur av virkeligheten kan være nyttig for oss nordmenn. Mange av oss lever jo fortsatt i troen på at nettopp «vi» gjorde det rette den gang. Det er alle andres skyld at det gikk så forferdelig galt. Sannheten er en annen. Og den er brutal³⁶⁷.

Norges rolle har blitt revurdert gjennom faglig kritikk og akademiske analyse. *Ny Tid* har omtalt saken i artikkelen «Forsvinnende dokumentene». De stiller spørsmålet om at «for i politiske forhandlinger finnes som regel flere ulike dokumenter, som møtereferat, notater, brev, avtaleutkast og strategidokumenter, men dessverre finnes ikke noen av de dokumentene i Riksarkivet, hvorfor og hvem har ansvar for det?». Selv om vi ikke får tak i de konkrete bevis om Norges drivkraft i denne rollen, skal det fortsette å stilles spørsmål rundt Norges målsetting. Dette er for å vise hvordan vi kan forstå situasjonen som egentlig er uforståelig med tanke på de manglende dokumentene. Dette kan illustrere Norges rolle i fredsprosessen og Oslo-avtalen³⁶⁸.

---

³⁶⁵ Ny Tid (2004) *Den norske ære* https://www.nytid.no/den_norske_ære/ 27. april.

³⁶⁶ Ny Tid (2006) *Dokumentene som forsvant*. 27. januar.

³⁶⁷ Harald Stanghelle (2019) Oslo-avtalen skulte en stor bløff. Aftenposten 12. januar. S. 3.

³⁶⁸ Ny Tid (2006)

[oslo-kanalen] Tidligere statsminister Kåre Willoch synes det er påfallende at det ikke finnes dokumenter i UD's arkiver fra de hemmelige forhandlingene mellom Israel og PLO i 1993. - Det er en selvfølge at Utenriksdepartementet setter seg i bevegelse for å fylle opp hullene i arkivet. Jeg går ut fra at man tar kontakt med de involverte for å få tak i dokumentene, sier Willoch. Han har ikke sans for Terje Rød-Larsens og Mona Juuls antydninger i forrige ukes *Ny Tid* om at ekteparet bare sitter på private dokumenter. - Man bør ta en alvorlig prat med dem for å fortelle dem hva som er privat og ikke privat *Ny Tid* (2006) *Krever oppvask. UD må få tak i dokumentene, krever Kåre Willoch*. 03.februar. https://app.retrieverinfo.com/services/archive?languageCategory=lang_NO%2Clang_SE&searchString=%22Ny%20Tid%22

Hovedargumentet i artikkelen i *Ny Tid* og særlig i «*De forsvinnende dokumenter*» er at Norge ikke var en nøytral fredsmekler. Med andre ord sagt at Norge tok det israelske perspektivet rundt fred i Midtøsten, og adapterte det. På den andre siden var det en del kritikk mot hvordan Norge behandlet de israelske og palestinske forhandlingsdelegasjoner, som for eksempel at Norge hadde tilbydd begge delegasjoner samme mat, like hotellrom og like biler er ikke nok. Noe som viser at Norge ikke var en nøytral fredsmekler når det gjelder informasjon formidling, er at Norge var ikke likt tosidig veien i informasjons formidling³⁶⁹. Dermed klarte de ikke å beholde freds kjerning arbeid for en fredsmekler som må ha sammen avstand fra begge partnere, slik at Norge burde prøve å formidle opplysninger for både partner på samme måte. Og ikke minst det å formidle alle henvendelser uten å lure en av partene. Norge gjorde ikke det på en nøytral måte som en selvstendig fredsmekler³⁷⁰.

5.4 Har Norge spilt en nøytral rolle?

Journalist Harald Berg Sævereid har skrevet en svært viktig artikkel om Norges rolle i Oslo-avtalen i *VG* (2004), der han har nevnt en rekke betydningsfulle punkter. Først og fremst bekreftet han at det var en stor koordinering mellom Norge og Israel når det gjaldt forhandling med PLO og Norge, eller at mellommennene ikke var nøytrale formidlere eller ærlige fredsmeklere, særlig da han bekreftet at i den siste tiden for å signere avtalen var det noen innvendinger fra den palestinske delegasjonen som førte til at utenriksminister Holst tok en avgjørelse i en telefonsamtale med PLO-leder Yaser Arafat³⁷¹. Da satt israelerne på samme rom og fikk høre alt som Holst og Rød-Larsen snakket med PLO-leder Arafat og hans lag om³⁷².

Da NRK-journalisten Odd Karsten Tveit ga ut sine bøker *Krig & Diplomati* (2005) og *De skyldige* (2015) var noe av det mest avslørende den solide dokumentasjonen på hvor lettlurt og naiv Terje Rød-Larsen og hans medsamsvorne fremstår i det som den gang ble hyllet som en fredsbragd som beveget verden. Den norske begeistringen over å være med på noe stort overdøvet innsikten i Midtøstens kynisme og i det asymmetriske maktforholdet mellom et sterkt Israel og et nesten bankerott PLO³⁷³.

Den påstanden er viktig for å indentifisere hva slags rolle Norge har hatt i avtalen, i tillegg til at det kan være en tydelig indikator på den rollen som Norge hadde spilt. Her har avisen også

---

³⁶⁹ *Ny Tid* (2006) og Waage, Hilde Henriksen (2008)

³⁷⁰ *Ny Tid* (2006)

³⁷¹ *VG* (2004) 03. mai

³⁷² *Ibid*

³⁷³ *Aftenposten* (2019) 12. januar.

pekt på den ulike og ubalanserte forhandlingssituasjon gjennom å legge vekt på det ubalanserte forholdet mellom den sterke parten som Israel og den svake parten som PLO³⁷⁴.

Men ikke minst er det i PLO-forhandlernes interesse å benekte Henriksen Waages konklusjoner. Man kan ikke forvente at PLOs folk skal innrømme at de lot seg presse inn i en avtale mer eller mindre diktret av Israel. Det ville vært politisk selvmord, og derfor iler forhandlerne til for å benekte konklusjonene³⁷⁵.

Forhandlingssituasjonen var ulik og ikke tilsvarende, og burde kunne vurderes på en helt annerledes måte av nordmennene som fredsmekler³⁷⁶. VG sier at forhandlings modellen som Norge har hatt er slik utgangspunkt for å belyse den Norges sterke vilje til å danne hjørnesteiner for norsk fredsarbeid og bygge et globalt rykte som fredsmekler førte til en falsk godhet som slett ikke var i tråd med norske verdier³⁷⁷. Det som kan bekreftes i oppgaven om at den norske umodne og umoralske måten å skape fred på, var den som utenriksminister Holst har sagt rett etter at han tok den oppgaven. Johan Jørgen Holst skal ha stilt seg tvilende til at samtalene i Norge kunne føre fram da han overtok som utenriksminister etter Thorvald Stoltenberg i april 1993. Ifølge Terje Rød-Larsen trodde ikke Holst at Stoltenberg frivillig ville ha forlatt utenriksministerjobben dersom det forelå en mulighet for «den største politiske triumf i UDs historie». Men da Holst lot seg begeistre av Mona Juul og Rød-Larsen, overtok han og kjørte løpet inntil han døde ni måneder senere³⁷⁸.

VG har stilte flere spørsmål rundt Norges rolle i Oslo-avtale 1993. Og med dette har avisen omtalt at Israel hadde gitt den rollen til Norge, slik at Norge ikke var i stand til å fortsette på fredsprosessen uten fullstendig tilfredshet fra Israel om Norges innsats. Israel sa at Norge ikke lenger hadde noen rolle å spille som aktør i fredsprosessen i Midtøsten, etter avstemningen i FN i 2012 om å gi palestinske områder status som observatørstat i FN. Den aggressive israelske holdningen mot Norge kom bare på grunn av at Norge hadde støttet Palestina i FN i den avstemningen. Derfor kan man reflektere over i hvilken grad Israel lot nordmenn være en ekte selvstendig fredsmekler. Eller, med andre ord, oppgaven i kapittel 4 har analysert forholdet mellom Israel og Norge og hvordan rollen ble utformet, og hvilke grenser Norge hadde hatt ifølge israelske betingelser³⁷⁹.

---

³⁷⁴ VG (2004) 03. mai

³⁷⁵ Ny Tid (2004) *Den norske ære*. 27. april.

³⁷⁶ VG (2004) 03. mai

³⁷⁷ Ibid

³⁷⁸ Ibid

³⁷⁹ Erland Skevik (2012) VG 30. november. <https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/oXJ7j/israel-slutt-for-norges-rolle-som-fredsmekler>

Avisen *Ny Tid* satte spørsmålstegn ved Norges rolle i fredsprosessen i Midtøsten, og særlig Oslo-avtalen 1993, som først og fremst spiller rollen som tilrettelegger/fredsmekler og pådriver av fredsforhandlinger. «I sin iver etter å balansere på knivseggen, faller avtalen ned på én av sidene³⁸⁰». Dette spørsmålet er knyttet til Norges nøytralitet. En av forskerne ved Norsk utenrikspolitisk institutt, Henrik Thune, har utgitt en studie som advarer om at «nøytralitet er ødeleggende for fredsprosesser³⁸¹». Henrik Thune forklarer på en metaforisk måte rollen som Norge har prøvd å spille: «I en fotballkamp er dommeren upartisk. Men han dømmer etter ett sett av regler. Dersom en spiller sparker ned en av motstanderne, dømmer dommeren deretter³⁸²».

Det er ingen tvil om at Norge har bidratt på en viktig måte i denne fredsprosessen, men spørsmålet er: Har norske fredsmeklere klart å følge prinsippet om upartiskhet? Det er ikke lett å finne svar på dette problematiske spørsmålet fordi alle fredsforhandlingenes runder som skjedde i 1993 gjennom UD's folk har vært hemmelige, og det finnes ingen tydelige spor som viser hvordan det har blitt gjort. Derfor er det svært vanskelig å evaluere denne rollen i dag. Selv etter alle problemer som oppsto etter at Oslo-avtale ble signert, har den norske offentlige retorikken holdt seg uendret, med samme tone³⁸³. I tillegg er det slik at til de store utfordringene, slik som «antallet israelske nybyggere på Vestbredden og i Gaza blitt fordoblet fra 100.000 til 200.000, millioner av palestinere holdes innesperret i bantustans, atter talløse palestinske flyktninger kan se langt etter å få vende hjem, og hele Jerusalem kommer til å forbli israelsk, ifølge dem selv³⁸⁴» svarer flere norske diplomater slik: «Jo, vi må ikke ensidig kritisere den ene parten, vi må være forsiktige, vi må balansere hårfint for å få partene til fortsatt å prate sammen³⁸⁵». Derfor er det meget mulig at de norske tilretteleggerne bare får gjennomført den sterke partens krav. «Der det skulle vært avblåst for offside, lar man

---

³⁸⁰ Ny Tid (2001) *Norske helter i en global tragedie*. 21. juni.

³⁸¹ Ibid

³⁸² Ibid

³⁸³ Ibid. Abas Mahmud (1996) *Through secret channels: the road to Oslo* «Tre år etter at Oslo-avtalen ble signert, hadde det nåværende palestinske selvstyret ved president Mahmoud Abbas utgitt en bok hvor han roset Norge, og omtalte den rollen som Norge har spilt ved avtalen, og hvordan den rollen som var veldig kreativt bidro til å gjennomføre avtalen. I oppgaven kommer jeg til å ta dette synet på alvor, fordi han Mahmoud Abbas var leder for palestinske forhandlingenes delegasjoner og det gjør meg å lure på og prøve å vite i hvilken grad han var objektiv, eller var det bare en måte for å legitimere sin rolle i avtalen etter at den hadde fått enormt mye kritikk. I sin bok «*Through secret channels: the road to Oslo*» beskrev Abbas Norges tilretteleggere som en veldig nøytral fredsmekler med veldig nøyaktig og profesjonell formidling. På den andre siden var det en del kritikk mot hvordan Norge behandlet de israelske og palestinske forhandlingsdelegasjoner, for eksempel ved at Norge hadde tilbydd begge delegasjoner samme mat, like hotellrom og like biler, er det nok for å være nøytrale fredsmekler?»

³⁸⁴ Ibid

³⁸⁵ Ibid

angrepet fortsette, der et gult kort skulle blitt gitt for stygge taklinger, vinkes spillet videre, og der et overfall skulle gitt utvisning, nøyer man seg med tilsnakk i garderoben³⁸⁶».

Jan Egeland har tidligere i et intervju med tredje verden magasinet X sagt at folkene Norge bruker i sin fredstjeneste «veldig ofte er ekstremt velegnet». Men i Midtøsten er det snarere snakk om ekstrem hjemme dømning³⁸⁷.

Ny Tid avsluttet sin artikkel slik: «Kanskje det er på tide å gi både de norske fredsdiplomatene og Israel rødt kort? Før de får Nobels fredspris som takk for dømningen i en vellykka okkupasjon i strid med FNs resolusjoner³⁸⁸».

5.5 Israel har brukt Norge som redskap

«Israel har brukt Norge som redskap i forhandlingene som førte til Oslo-avtalen». Med denne sterke og uttrykksfulle setningen begynte *NRK* sin artikkel som forklarte Norges rolle i fredsprosessen i 1993. *NRK* har basert artikkelen på Hilde Henriksen Waage sin rapport «*Peace making is a risky business*». Rapporten bekrefter at både Rød-Larsen, Mona Juul og utenriksminister Johan Jørgen Holst hadde lagt seg under Israels tjeneste og at de var veldig fornøyde med at de var brukt av Israel. Det forklarer til en viss grad hvor nøyaktige og nøytrale de var i forhandlingene som de måtte inneha som fredsmekler. Rapporten i henhold til den norske kanalen *NRK*, refererte til at Johan Jørgen Holst var den ivrigste til å tilby Israel norske tjenester. Holst var helt bevisst på at det var den eneste måten å få tilgang til fredsavtalen i Midtøsten. Derfor prøvde han å legge veldig press på den svake siden, som var PLO³⁸⁹.

- Ble brukt I rapporten hevder forskeren at de norske forhandlerne Johan Jørgen Holst, Terje Rød-Larsen og Mona Juul villig lot seg bruke av Israel. - De var oppslukt av tanken på å kunne bidra til fred i Midtøsten. Men handlingsrommet var svært begrenset. Det måtte de forstå, sier Henriksen Waage³⁹⁰.

NRK gikk langt i rapporten der artikkelen beskrev nordmennene som en løpegutt for Israel i forhandlingene, særlig i den siste delen av forhandlingstiden. Alle israelske krav ble gjennomført og tatt hensyn til. Det er umulig at et lite land som Norge kan spille en nøytral rolle i en slik konflikt mellom en sterk og en svak part. Derfor lot Norge seg styre av den

---

³⁸⁶ Ibid

³⁸⁷ Ibid

³⁸⁸ Ibid

³⁸⁹ NRK (2004) 26.april. se også Dagsavisen (2006) *Norge fredsmekler – eller bare løpegutt?* 26. april.

Dagens Næringsliv Morgen (2007) «*Ikke akkurat fred, men ... ?*», 13. April, s. 39

³⁹⁰ VG (2004) Norge ble brukt av Israel. 26. april. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/jP9pg0/norge-ble-brukt-av-israel>

sterkeste parten, fordi fredsmeklerverdier ikke kunne prioriteres, og det kunne ikke settes makt bak kravene³⁹¹.

---

³⁹¹ NRK (2004) «Rehabiliterer Arafat En viktig grunn til at palestinerne gikk med på det» Hilde Henriksen Waage mener at en dårlig avtale for dem, er at Yasir Arafat fikk status som palestinernes ubestridte leder. Ifølge Henriksen Waage var nordmennene i 1993 med på å rehabiliterer Yasir Arafat og PLO på bekostning av andre palestinske ledere som var langt dyktigere forhandlere. - PLO var på dette tidspunkt så økonomisk svakt at de var villig til å gi så mange konsesjoner som de aldri hadde gitt før, og den som ble mest overrasket over alle Arafats konsesjoner, var Israel selv, sier hun. Norge endret rolle Norge var ikke lenger en trofast Israel-venn på begynnelsen av 1990-tallet. Da de virkelige forhandlingene startet i mai 1993, endret Norge rolle fra å være tilrettelegger til å bli aktiv mekler, sa Henriksen Waage ifølge NTB. Hvis Norge ville være med videre i prosessen, kunne vi ikke lenger kritisere Israel, sier den norske forskeren. Alternativet var å reise hjem. Israel satte opp spillereglene. Norges rolle kokte ned til å overtale palestinernes til å godta Israels krav»

6. Kapittel 6

6.1 Innledning

Norges «utholdenhetsdiplomati» i den vanskeligste konflikten i Midtøsten ga landet prestisje og berømmelse. Norge bygde opp et bilde av et land med moralsk integritet og evne til konfliktmegling, og dette har plassert landet høyt på den internasjonale fredsscenen. Oslo ble spesielt kjent som «fredens hovedstad» i verden. Fredsmekling ble en av Norges primære eksporttjenester. Norges «verdiskapende komponent» kom også i bruk i fredsprosesser på Sri Lanka, Kypros, Sudan, Guatemala, Columbia og det tidligere Jugoslavia.

Norske dagsavisers dekning av Oslo-avtalen var nok ikke på samme nivå, men her var det likevel stor forskjell fra avis til avis. Selv de nasjonale store aviser var svært forskjellige i deknningen. Avisenes dekning varierte i henhold til deres politiske orientering, samtidig kunne det anes hvordan de forholdt seg til myndighetenes retorikk. I de kristelige avisene var det stolthet over Norges rolle i de hemmelige forhandlingene og den innsats som bidro til å få signert avtalen. Men det som var felles for de store nasjonale avisene var det sentrale spørsmålet: hvorfor Norge? Ulike synspunkter mellom de politiske og sosiale delene av norsk samfunnsliv ble reflektert i avisenes dekning og vil gi svar på dette spørsmålet. Det var også flere skeptiske akademiske forskere som ikke klarte å redegjøre et svar på en tydelig rundt dette spørsmålet om hvorfor Norge fikk denne rollen? I dette kapitlet skal jeg prøve å svare på dette spørsmålet gjennom å vise en oversikt over tekster fra ulike norske aviser og hvordan de reagerte på Norges rolle.

6.2 Hvorfor Norge?

Et veldig viktig spørsmål er: Hvorfor Norge? For å svare på det spørsmålet bør jeg begynne fra utenriksdepartementet som hadde ledet disse hemmelige forhandlingene mellom palestinere og israelere fra januar til august 1993. Norges ønsket om å spille en internasjonal politisk rolle etter den kalde krigen. Dermed kommer dette til å hjelpe oss med å svare på spørsmålet som ble stilt ovenfor: Hvorfor Norge? Etter at Sovjetunionen ble oppløst og USA organiserte fredskonferansen i 1991 i Spania, hadde Norge en voksende interesse i konflikten i Midtøsten, og hvordan man kunne få et gjennombrudd i den konflikten. Det begynte etter at Norge etablerte FAFO-instituttet i Palestina 1982, for samfunnsvitenskapelig forskning. Instituttet bidro til å utgi flere studier om palesteniske samfunn, og førte til at Norge samlet inn en rekke viktige data om palestenisk samfunnsstruktur og hvordan det kan bidra til fred i dette området. FAFO

instituttet bidro til å foreslå til en bakkanal mellom palestinere og israelere som går samtidig med den offentlige forhandlingene i USA, og det var hundre prosent et norsk forslag. Slik at Terje Rød-Larsen den gudfar for den initiativet der han har organiserte det med utenriksminister Holst på en veldig hemmelig måte og her var den kjernen for å etablere den hemmelige forhandlinger³⁹².

Derfor har Norge brukt FAFO-instituttet for å dekke over all kontakt mellom israelere og palestinere fordi norske mellommenn var veldig nøyaktige, pragmatiske og forsiktige fordi om den kontakten hadde blitt avslørt ville de begrunne den i rammen av samarbeidet med vitneskaplige forskning og ikke som et politisk spor. I tillegg til at Norge ikke ville irritere amerikanere som hadde tegnet et annet spor for fred i Midtøsten. I begynnelsen var det i regi av FAFO at norsk utenriksdepartement sørget for å gjemme alle bevis som kunne bekrefte at fredssporet er et offentlig forslag fordi det også var veldig skeptisk til den palestinske og israelske offentlige reaksjonen om bakkanalen og hvilke resultater Norge ville ha råd til³⁹³.

Norge hadde uten tvil et ønske om å spille en internasjonal politisk rolle etter den kalde krigen. Her kan vi lese tydelig imellom linjene at Norge hadde en ambisjon om å spille en global rolle i den nye politiske verdenen som ble ledet av USA, som var en av Norges allianser. I tillegg hadde Norge et veldig godt rykte i verden og klarte å få tillit fra både PLO og Israel. Tilliten fra både PLO og Israel var hjørnesteinen for å begynne fredsprosessen. Tveit bekreftet i sin bok at Terje Rød-Larsen hadde gjort store hektiske innsats da han foreslo bakkanalen mellom PLO og Israel, og han var veldig tydelig, særlig med israelerne, om at de måtte sitte og snakke sammen med PLO-ledere. Selv om det var uakseptabelt for begge parter, var de helt enige om det. Deretter skriver Tveit noe fra Holsts brev til Peres i Israel, og sier at «Terje Rød-Larsen og Mona Juul, som tilhører mitt sekretariat har begge spilt en nøkkelrolle i å administrere den norske kanalen». Dette bekrefter uten tvil den norske rollen, og hvordan norsk utenrikspolitikk har utviklet seg etter den kalde krigen og kunngjort gjennombruddet i den kompliserte konflikten i Midtøsten mellom palestinere og israelere, og etablerte bakkanalen for fred.

Mange har stilt spørsmål ved hvorfor og hvordan Norge kom i posisjon som den nøytrale tredjeparten i disse forhandlingene. Når vi nå kan se tilbake på denne perioden med alt den rommet av suksess og mangler, vil det være nyttig og lærerikt å reflektere grundig over både

---

³⁹² Tveit, Odde Karsten (2005)

³⁹³ Al Jazeera dokumenter. (2014).

prosess og Norges rolle i prosessen. Hvordan kunne det lille og avsidesliggende landet lykkes der andre større og viktigere stater hadde mislyktes? Det er også grunn til å reflektere over hele spørsmålet om tredjepartsinngripen i forhandlinger og den grunnleggende maktubalansen som preget prosessen³⁹⁴.

Den lange humanitære tradisjonen og deltakelsen i fredsbevarende oppdrag hadde gitt Norge et rykte for sin innsats, og viste på slutten av 80-tallet at de ønsket innflytelse og medvirkning med sin humanitære aktivisme. Dette til tross for sin størrelse og lave maktposisjon. I tillegg var Norge en pålitelig alliert NATO-partner med USA og en av staten Israels mest trofaste og beste venner. Nettopp disse nære båndene til både USA og Israel, i tillegg til Norges rykte som et anstendig og fredselkende land, førte til at landet fikk seg betrodde denne rollen. PLO var også positive til å få Norge inn som tredjepart. Dette til tross for at Norge var et av de siste landene i Europa som etablerte kontakt med den palestinske organisasjonen³⁹⁵.

6.2.1 Arafat som foreslo Norge

Faktisk var det Yasir Arafat (PLO-formannen på den tiden) som først foreslo Norge som en aktuell fredspartner. Helt tilbake til 1979 og gjentatte ganger på 80-tallet var dette tema under hans henvendelser til den norske regjeringen. I 1989 bar han den norske utenriksministeren spesifikt om å foreslå Norge som møtested for direkte samtaler for Israels utenriksministeren. Norge formidlet dette for Israel, og tilbød både økonomisk, teknisk og menneskelig støtte til denne bakkanalen, men Israel virket like lite interessert som i alle de andre tilbudene de hadde fått³⁹⁶.

PLO og palestinerne spilte en mer fremtredende rolle i debatten i Europa på 1970-tallet. Samtidig var Norges holdning lite fleksibel i forhold til palestinaspørsmålet. Nordmenn flest nølte med å forlate sin pro-israelske posisjon og se konflikten også fra arabisk-palestinsk perspektiv. Etter hvert begynte Norge imidlertid å innta en mer balansert posisjon i forhold til konflikten, både på grunn av regionale hendelser og mer særnorske faktorer som UNIFIL-engasjementet fra 1978³⁹⁷.

---

³⁹⁴ Waage, Hilde Henriksen. (2005) *Norway's Role in the Middle East Peace Talks: Between A Strong State and a Weak B.* Journal of Palestine Studies, Vol. 34, No. 4 s. 6-24. University of California.

³⁹⁵ Waage, Hilde Henriksen. (2005) og Waage, Hilde Henriksen. (2009)

³⁹⁶ Østerud. Øyvind (2006) *Lite land som humanitær stormakt?* Klassekampen 06. desember.

³⁹⁷ Østerud. Øyvind (2006) og Waage, Hilde Henriksen. (2003)

Det som nok i størst grad gjorde Norge til en egnet og attraktiv fornidlingspartner var, ironisk nok, Norges tradisjonelle posisjon som Israels beste venn. Gjennom Oslo-bakkanalen oppnådde Norge å brunge representanter for PLO og Israel sammen. Prinsipp-erklæringen som skulle bane vei for etableringen av det palestinske selvstyret, ble kalt Oslo-avtalen. Denne skulle gi selvstyret autoritet og føre til en gjensidig anerkjennelse mellom Israel og PLO³⁹⁸.

Til tider var det en oppfatning om at Oslo-avtalen var basert på Yasser Arafats frykt for islamske krefter som Hamas og andre siden de var på vei til å kontrollere den palestinske beslutningsprosessen. Etter Gulfkrigen i 1991 der Irak hadde invadert Kuwait, hadde PLO ledelsen støttet president Saddam Hussain sin avgjørelse, noe som førte til at PLO ble isolert og tapte all sine støtte fra de arabiske landene. Derfor ble Oslo-avtalen den eneste løsningen for den palestinske frigjøringsorganisasjonen for å bevare sin posisjon som den eneste legitime representanten for det palestinske folket³⁹⁹. En problematisk side ved det er at det oppsto en svært uklar rolle for Norge. Næringsinteresser og sensitiv kunnskap til politiske forhold blandet seg sammen, og sårbar informasjon ble lekket og delt på måter som ikke kom PLO til gode. I den politiske situasjon i okkupasjonsområdene ble Norges samarbeid med Israel brukt til å presse PLO⁴⁰⁰.

6.2.2 Uskyldig spørsmål

For å prøve å besvare spørsmålet om hvorfor Norge ble valgt, bør man først analysere bakgrunnen for spørsmålsstillingen. Alle som har forsøkt å besvare dette spørsmålet har tatt for gitt at avtalen faktisk representerte et avgjørende gjennombrudd i en av de bitreste og uløselige konfliktene i vår tid. Alt som fantes av kritikk og skepsis ble fortiet for å gi håp om at avtalen skulle føre til begynnelsen på slutten av konflikten og at freden snart var vunnet.

Når man da stilte spørsmål om Norges rolle, var det med utgangspunkt i en tilslutning til fredsprosessen og den retorikken som fulgte med denne; «En liten gruppe mennesker med en visjon om en felles fremtid hadde lyktes der år med offisielle forhandlinger og hundrevis av utsendinger og meglere hadde mislykkes⁴⁰¹.»

---

³⁹⁸ Ibid

³⁹⁹ Waage, Hilde Henriksen (2004)

⁴⁰⁰ Ny Tid (2006)

⁴⁰¹ Jan Corbin. (1994) S. 211.

PLO var nesten bankerott og desto mer medgjørlige. Israel forhandlet med en organisasjon som var en skygge av seg selv, uten omfattende arabisk støtte, preget av indre splittelse, dokumenterer Midtøsten-nestoren blant norske journalister⁴⁰².

6.2.3 Oslo-avtale retorikken

Motforestillinger ble irrelevante i forhold til fredsretorikken og fortellingen om Oslo-kanalen som «et diplomati uten sidestykke» og «en diplomatisk bragd». Med dette bakteppet, og denne uimotsigelige anerkjennelsen av prosessen som vellykket, prøvde politikere, pressefolk og andre kommentatorer å besvare spørsmålet om hvorfor Norge fikk denne rollen⁴⁰³.

Ulike forklaringer ble undersøkt og man fant historiske argumenter som dro inn både utenriks- og partipolitikk, Norges engasjement i Midtøsten gjennom deltakelse i FN-operasjoner, humanitært arbeid, forskning og enkeltpersoners engasjement⁴⁰⁴.

Denne bekreftende bevis-innhenting syntes mer å skulle komme med forklaringer som var plausible enn reelle. Man fant til og med forklaringer som gjorde det mulig å dele noe av æren for den norske suksessen med flere⁴⁰⁵.

Alt dette kan ha bidratt til en konsensus-dannelse som møtte forholdsvis lite motstand og på den måten ble lite nyansert. Eventuelle kritiske tilnærminger til fredsprosessen og spørsmålet om Norges rolle ble underkommunisert, og svarene som ble gitt var mer egnet til å bygge opp om myter og skape konsensus. Oslo-kanalen ble for eksempel fremstilt som en videreføring av kontakter mellom høytstående embetsmenn og politisk ledelse i Utenriksdepartementet og PLO fra slutten av 1970-tallet⁴⁰⁶.

Utenriksdepartementets egne redegjørelser om Norges engasjement i fredsprosessen i Midtøsten var også mer preget av disse konsensus-forklaringene enn en beskrivelse av årsakssammenhenger. I Utenriksdepartementet var det i utgangspunktet stor skepsis til det ukonvensjonelle diplomati som hadde satt hele UD-systemet på sidelinjen. Det var knyttet sterk usikkerhet til om Oslo-avtalen og prosessen videre brøt med den legalistiske og folkerettslige tenkemåten som hadde kjennetegnet utenriksforvaltningen⁴⁰⁷.

---

⁴⁰² Aftenposten (2018)

⁴⁰³ Corbin., Jan (1994). I den Al-Jazeera dokumentar «Oslo pris» fikk de take til noen hemmelig dokumenter fra Norges utenriksdepartementets arkiv «in an exclusive for aljazeera the Norwegian foreign ministry has released highly confidential documents that include a 1988 hand delivered letter from foreign minister stoltenberg to Israeli foreign minister Peres stoltenberg wrote this only by relieving itself of the burden of the occupied territories can Israel succeed and prosper» Al-Jazeera (2014)

⁴⁰⁴ Waage, Hilde Henriksen. (2003) og Waage, Hilde Henriksen. (2009)

⁴⁰⁵ Ibid

⁴⁰⁶ Corbin., Jan (1994)

⁴⁰⁷ VG (1994) *VG mener: fredsbygging er ikke lett*. 17. september.

Oslo-kanalen representerte like gjerne et brudd med, som en kontinuitet, i forhold til det som hadde vært utenriksforvaltningens tilnæringsmåte overfor PLO og konflikten mellom Israel og palestinerne. Oslo-diplomatiet var imidlertid i tråd med de pro-israelske holdningene som ellers hadde vært fremtredende i norsk politikk og samfunnsliv siden Israel ble opprettet⁴⁰⁸.

Norway's role, then, was dictated not by sympathy for Israel or a desire to help it. Nor was it because the Norwegians necessarily agreed with the various Israeli positions put forward. Yet the outcome was the same: Norway invariably acted on Israel's premises, bowed to Israel's "red lines," bent over backwards to accommodate Israel's security concerns. The main reason for this position was that it was the only way to protect their role in the process: the Norwegians knew full well that they had to be acceptable as a facilitator first and foremost to the stronger party. They also knew that playing by Israel's rules was the only way an agreement could be reached and that if the Palestinians did not give in to what Israel considered important, the talks—and Norway's role—would end⁴⁰⁹.

Verken norske eller palestinske folkerettsjurister eller UDs egne Midtøstendiplomater ble trukket inn i forhandlingene slik den tradisjonelle rollen til utenriksforvaltningen skulle tilsi. I denne prosessen blir all Midtøsteneekspertise holdt utenfor den norske kanalen og ga nye miljøer mulighet til å fylle ulike ekspertroller⁴¹⁰.

Nordmenns meninger om konflikten i Israel er interessant å bringe inn for å prøve å belyse hvorfor Norge ble valgt. Av nordmenn som oppga at de støttet Israel mente 67% av dem i 1971 at Israel skulle trekke seg tilbake til grensene fra før seksdagerskrigen. Kun 12,5% av de spurte i en meningsmåling i desember 1973 mente at Norge burde støtte Israel. Både mot slutten av 1970-tallet og oppover i 1980-årene var preget av en samlet nedgang i støtten til Israel i Norge. Det var ingen automatikk i at folk flyttet sin sympati fra Israel og over til den palestinske siden. I nyhetsbildet var det stadige rapporter om konflikter i området og få nordmenn trodde nok at det skulle være mulig med en fredsavtale⁴¹¹.

Da Stoltenberg åpnet offisielle samtaler med Arafat i 1989 holdt de fleste vestlige land avstand til PLO på de ble ansett som en terrororganisasjon av USA og Israel helt fram til Madrid-konferansen i 1991. Disse norske grepene signaliserte at man verdsatte og forsto rettighetene til det palestinske folket og bidro til at Norge lyktes med å navigere og balansere i et forhold til både Israel og PLO. Slik skaptet et inntrykk av nøytralitet som lå til grunn for Norges viktige rolle i forbindelse med Oslo-avtalen⁴¹².

---

⁴⁰⁸ Ibid

⁴⁰⁹ Waage, Hilde Henriksen (2005)

⁴¹⁰ Waage, Hilde Henriksen (2004)

⁴¹¹ Finnanger, J. (2015). *Endrede meninger om en konflikt i endring: Norske holdninger til Midtøstenkonflikt mellom 1967 og 1984*. Oslo universitet.

⁴¹² Finnanger, J. (2015).

6.2.4 To freds spor

Fredsprosessen i Midtøsten kjørte på to ulike spor; et offentlig spor i USA og et hemmelig spor i Oslo⁴¹³. En lang og kompleks historie med hemmelige samtaler og kanaler på palestinsk og israelsk side gjorde at Oslokanalen ikke ble til i et vakuum, men var resultat av mange år med diplomatisk arbeid og politiske strategier⁴¹⁴.

Her var det behov for ny tenkning og en ny tilnærming. En del myter måtte avlives og hellige kyr bringes til slakteriene. I internasjonal politikk får man sjelden anledning til å velge sine fiender, og det er med fienden man slutter fred⁴¹⁵. Johan Jørgen Holst, forord i Simon Peres: Veien til fred (1994).

Daværende direktør i Fafo, Terje Rød Larsen, er kjent som “mannen som aldri ga opp”. Han jobbet strategisk og lenge for å trekke til seg palestinerne og israelerne i den norske planen⁴¹⁶. Han, Mona Juul og Jan Egeland fortjener ros for å ha jobbet ivrig og entusiastisk i tråd med Arbeiderpartiets foregående mangeårige arbeid⁴¹⁷. Deres arbeid kan anses som en fortsettelse av engasjementet og interessen som kan spores tilbake til partisekretær Haakon Lie, Knut Frydenlund og Thorvald Stoltenberg. Uten dette bakteppet av politisk arbeid og vilje, den kunnskap og erfaring og alle de politiske og økonomiske ressursene som allerede var investert i saken, ville nok ikke Rød Larsen ha kunnet komme på banen slik han gjorde mer eller mindre tilfeldig⁴¹⁸.

Helt siden staten Israel ble opprettet i 1948 har Norge hatt et spesielt forhold til landet. Dette gjaldt i særdeleshet Arbeiderpartiet som satt i regjering det meste av etterkrigstiden. Det var hele tiden tydelig at Israel ble ansett som den sterkeste parten i konflikten og det var Israel som bestemte premissene for fred i Midtøsten. Israel var imidlertid avhengig av å ha kontakt med land de stolte på, og Norge var et av dem⁴¹⁹.

Av hovedaktørene Jan Egeland, Terje Rød Larsen og Mona Juul blir Norges særdeles gode forhold til Israel trukket fram som en hovedårsak til at Norge ble benyttet som tredjepart i forhandlingene. I begynnelsen var Norges forhold til PLO svakere og av nyere dato enn relasjonen til Israel, men på slutten av 1970-tallet etablerte Norge en diplomatisk kanal til PLOs ledelse som var en sterkt medvirkende årsak til den direkte forespørselen man fikk fra

---

⁴¹³ Corbin., Jan (1994)

⁴¹⁴ Dagbladet (2005) «Fred være med oss», 05. februar.

⁴¹⁵ Peres, Simon (1994) Johan Jørgen, Holst, *forord i boken veien til fred*.

⁴¹⁶ Waage, Hilde Henriksen. (2003)

⁴¹⁷ Waage, Hilde Henriksen. (2003) og Dagbladet (2005) «Fred være med oss», 05. februar.

⁴¹⁸ Dagbladet (2006) «Fredsmekling er blitt sportsgren», 06. desember.

⁴¹⁹ Waage, Hilde Henriksen. (2003)

Arafat om å bidra i forhandlinger. På 1980-tallet forsøkte Norge å etablere en mer balansert Midtøsten-politikk⁴²⁰.

Kontakten med både PLO og Israel ble svært viktig på denne tiden. For å oppnå fred måtte de to fiendene akseptere direkte handling mellom hverandre. En betydelig del av det norske fag- og politiske miljøet så annerledes på konflikten. Men det ville kreve at Norge opprettholde lojalitet til Israel og bygger samtidig nye broer med PLO på 1980-tallet. Selv om at landet var nesten alene i Europa og FN med sin restriktive holdning til PLO og Norge var et av de siste vestlige landene som offisielt etablerte kontakt med PLO, var det veldig viktig til å løfte PLO opp og forberdet de for å bli klar til nye partner i fredsprosessen. Og forholdet mellom det norske og det israelske Arbeiderpartiet forble tett og som en hjørnestein for den nye fredsopp-gaven. Det var denne ideale politiske klima som Norge har skapet i tillegg til det gjorde det isolerte og avsidesliggende Norge attraktivt og egnet som brobygger og korridor.⁴²¹. Det er viktig å merke seg at det ikke var verken Israel eller Norge selv som pekte på Norge som et aktuelt tredjepartsland. Det var PLO-lederen selv som tok dette initiativet på grunn av Norges gode forhold til Israel. I tillegg anså PLO også at Norge var deres venn og at Norge var et ansvarlig land som ikke kunne beskyldes for å ha egen-interesser i konflikten. Norge opprettholdt en god relasjon med både Israel og med USA, som ble ansett å være absolutt nødvendige. Israel var den sterkeste parten i konflikten og man trengte også tillit fra supermakten bak Israel, USA, for å kunne lykkes⁴²².

Andre land kunne også ha vært aktuelle i prosessen, og Sverige var ett av dem. Sveriges tette forhold til PLO og deres mindre gode relasjon med både Israel og USA gjorde dem mindre aktuelle⁴²³. Det at Norge sto utenfor EF som i lang tid hadde vært overdrevent kritiske mot Israel. Nordmenn har blitt hyllet for sin dyktighet, fleksibilitet, medmenneskelighet, diskresjon og sitt engasjement av både israelere og palestinere. Det som imidlertid var den reelle og viktigste grunnen til Oslo-kanalen var nok landets gode forhold til Israel og den israelske tilfredsheten med Norge som tredjepart⁴²⁴.

En av grunnene som oftest trekkes frem for å forklare fremskrittet i Oslo-avtale, er at både Israel og PLO fant et land som Norge var rede og villig til å fremme sitt image som en internasjonal fredsmekler. Det er selvsagt riktig og en viktig del av enhver forklaring. Selv om

---

⁴²⁰ Dagbladet (2006)

⁴²¹ Waage, Hilde Henriksen. (2003)

⁴²² Ibid

⁴²³ Waage, Hilde Henriksen. (2003)

⁴²⁴ Ibid og Agland Thorbjørn (2008) «Våre egne myter», Aftenposten 04.januar.

den norske medvirkningspolitikken tidlig på 1990-tallet, med daværende regjeringen som har prioritert en utenrikspolitikk innebar et nytt fredsengasjement og mye mer aktiv og pliktoppfyllende meklerrolle. hvor det er det alltid vært tradisjon for fred og mekling i Norge. Denne tradisjonen har røtter tilbake til Fridtjof Nansens tid. En annen faktor som ofte vektlegges er at Norge er et lite land med et positivt omdømme og ingen kolonial fortid. Det er også sant, men vanskelig å si med sikkerhet. Hvordan dette kan bidra til å forklare hvorfor Norge kunne spille en rolle i fredsprosessen i Midtøsten. Den mest utbredte forklaringen er imidlertid at Norge klarte å være brobygger i Midtøsten fordi Norge hadde nære og gode forbindelser både med Israel og PLO⁴²⁵.

6.3 Norges økonomiske forbindelser til Israel er mot folkerettigheter

For å svare på spørsmålet hvorfor Norge? bør vi vite hvilket økonomiske forhold har Norge til Israel også. Norsk Folkehjelp (NPA) og Fagforbundet publiserte i 2013 rapporten «Dangerous Liaisons» «Farlige forbindelser. Norsk bånd til okkupasjonen i Israel». I denne fordømmende rapporten avslører de hvordan norske myndigheter på alle nivåer som (kommuner og bedrifter) er medskyldige i Israels brudd på menneskerettighetene gjennom investeringer og handel⁴²⁶. Rapporten avdekker også hvordan okkupasjonen direkte støttes av ulike grupper i Norge ved pengeoverføringer til individuelle bosetninger i okkupert palestinsk territorium, inkludert Øst-Jerusalem⁴²⁷. Disse bosettingene er i henhold til internasjonal lov forbudte. Den internasjonale domstolen (ICJ) har slått fast at israelske bosetninger i det okkuperte palestinske territoriet er opprettet i strid med folkeretten⁴²⁸.

Statens pensjonsfond Norge – Utland (SPU eller det såkalte Oljefondet) investerte 13,3 millioner kroner i aksjer og 11,3 millioner kroner i anleggsmidler i Israel. Dette er fondets største investeringer i Modtøsten-regionen. I tillegg deltar både den israelske regjeringen, næringslivet og academia i Norge med opplæring og utvikling for å administrere olje- og gassinntekter og bygge energiindustri. I rapporten kommer det også fram hvordan SPU og 13

---

⁴²⁵ Ibid og Dagens Næringsliv (2007) «Fredsindustrien», 31. mars. Agland Thorbjørn (2008) «Våre egne myter», Aftenposten 04.januar.

⁴²⁶ Issuu.com (2013) *Farlige forbindelser norske bånd til den israelske okkupasjonen*. 15. august. https://issuu.com/folkehjelp/docs/farlige_forbindelser og Moa, I. (2013). *Dangerous liaisons. Norwegian ties to the Israeli occupation*. Oslo: Norwegian People's Aid and Norwegian Union of Municipal and General Employers.

⁴²⁷ Ibid

⁴²⁸ Ibid

private norske banker og investeringsfond er involvert i okkupasjonen og krenkelsene som er relatert til denne⁴²⁹.

Det er særlig tolv selskaper som er spesielt involvert i alvorlige brudd som for eksempel bygging av nøkkelinfrastruktur og fremskaffelse av essensielle produksjonsfaktorer for bygging av bosetninger eller mur i okkupert palestinsk territorium. I tillegg er de involvert i å fremskaffe tungt maskineri som benyttes i ødeleggelsen av palestinske hjem og infrastruktur, samt utvinning av ikke-fornybare naturressurser fra okkuperte områder. Utover dette bidrar disse firmaene også til å utvikle og levere teknologi og systemer som hjelper Israel med militær kontroll og med å begrense bevegelsesfriheten⁴³⁰. Det er også rapportert av israelske journalister om at arbeidsmiljølovene ikke handheves i de israelske industrisonene hvor mange palestinere jobber. Palestinske arbeidere får ofte for lite lønn⁴³¹. En av de største industrisonene på Vestbredden heter Mishor Adumin og ligger i utkanten av Jerusalem. Denne er knyttet til Ma'ale Adumin-bosetningen som er den tredje største bosetningen på Vestbredden. Formålet ved å utvide denne industrisonen/bosetningen er at forbindelsen mellom Jerusalem og Vestbredden kuttes⁴³². I Mishor produseres det avfall som er farlig for miljøet. Soda Stream som er produsenten av kullsyreholdig hjemmeutstyr hadde sin hoved fabrikk i Mishor Adumin industrisone. Denne produksjonen ble flyttet ut i 2015. Dette selskapet selger produktene sine i Norge⁴³³.

SPU eier aksjer i andre selskaper som holder til i Mishor. Dette er Mayer's Cars and Trucks, den offisielle representanten for Volvo Group i Israel og Rami Levy og Shufersal som er to supermarkedskjeder. I rapporten hevder forfatterne at alle disse selskapenes aktiviteter er i strid med SPU's retningslinjer. Slike rapporter medfører et negativt avtrykk blant allmennheten i Norge i forhold til Israel og okkupasjonen av palestinsk land⁴³⁴.

---

⁴²⁹ Ibid og (På spørsmål om våpenhandel viste Senterpartiet til det norske forbudet om å ikke selge våpen til land i krig slik som Israel, men fortidde import. Arbeiderpartiet refererte til samme forbud, og sa det ikke var riktig eller klokt å kjøpe våpen fra landet, men nevnte ikke noe vedtak. SV ville innføre full våpenboikott og embargo, samt foreslå et internasjonalt forbud. For en plass ved kongens bord har SV måttet svelge noen kameler. Hvor mye av eget program kan de svikte før splittelsene i partiet blir ugjenkallelige?) Ny Tid (2005) *Boikott Israels våpen nå*. 15. november.

https://www.nytid.no/boikott_israels_vapen_na/uepost=mouazkn78%40gmail.com

⁴³⁰Ibid og Michelle Pace (2018) Norway's ambiguous approach towards Israel and Palestine

https://www.researchgate.net/publication/326959930_Norway%27s_ambiguous_approach_towards_Israel_and_Palestine

⁴³¹ Ibid og Ny Tid (2020) 30. mai. *Oslo – en gullkantet avtale for Israel*. <https://www.nytid.no/oslo-en-gullkantet-avtale-for-israel/?uepost=mouazkn78%40gmail.com>

⁴³² Ibid

⁴³³ Ibid

⁴³⁴ Ibid

Sentrumskoalisjonen som var daværende regjering i Norge har økt samarbeidet med Israel ved å stille færre krav enn EU's differensieringspolitikk krever⁴³⁵. Både når det gjelder nye handelsavtaler, gassleting og en rekke andre økonomiske samarbeidsprosjekter⁴³⁶, avsløres det hvordan den norske regjeringens politikk ikke harmonerer med oppfatningen til flertallet i norsk offentlighet. Dette er en skremmende trend som gir grunn til bekymring og viser hvordan selv langvarige demokratier kan begynne å erodere fra innsiden⁴³⁷.

Norges Palestinakomitee publiserte den 16. august 2017 en rapport som beskriver hvordan 8 ulike politiske partier hadde svart på åtte spørsmål de ble stilt av Palestinakomiteen i samarbeid med Felleskomiteen for Palestina. Fremskrittspartiet som ikke aksepterte premissene for spørsmålene valgte å svare uten å vurdere alternativene som ble gitt. Når det gjaldt å gi anerkjennelse til en palestinsk stat, uttrykte de at det å gjøre det nå vil være ødeleggende for fredsprosessen. Fremskrittspartiet mener videre at de områdene hvor Norge og Israel i samarbeid driver petroleumsvirksomhet ikke er bestridt og at dette samarbeidet er gunstig for Norge⁴³⁸.

Det viser at Israel har brukt Norge både på politisk og økonomisk måte. «På grunn av Osloavtalen har Israel opplevd en eventyrlig økonomisk vekst – på bekostning av palestinerne. Omfattende korrupsjon ble også det triste resultatet av Oslo-prosessen⁴³⁹».

6.4 Oslo-avtalen og dens forventede skjebne

25 år etter at Oslo-avtalen hadde blitt signert mellom Israel og PLO, og etter flere kriger, ser vi at synet på Norge som fredsnasjon og nøytral forhandler blant flertallet av palestinere, men spesielt blant ungdom, var blitt ganske så annerledes. Særlig gjelder dette etter kriger på Gaza og den andre Intifada. Dette kommer frem i intervjuer og feltobservasjoner i oktober 2014 i Gaza, samt i løpet av mai, juni og oktober i 2016 i Øst-Jerusalem og på Vestbredden. Langt fra å bli feiret, ble Oslo-avtalen kritisert som begynnelsen på slutten på ethvert håp om meningsfull palestinsk suverenitet, og som bare en scene for teatermaskineriet til den

---

⁴³⁵ Ibid

⁴³⁶ Ibid

⁴³⁷ Ibid

⁴³⁸ Ibid og Ny Tid (2020) 30. mai. *Oslo – en gullkantet avtale for Israel*. <https://www.nytid.no/oslo-en-gullkantet-avtale-for-israel/?uepost=mouazkn78%40gmail.com> (Det var ikke til å unngå at korrupsjonen blomstret blant dem som hadde fordeler av dette «herre-slaveforholdet». VIP'ene utviklet seg til å bli en slags «lakeier» som skulle tilfredsstille begge sider: Fremlegge «sjefenes» tilbud og imøtekomme ofrenes krav; for bare på den måten kunne de opprettholde sin funksjon overfor de overordnede Forholdene i Palestina har forverret seg, og Israels nakketak på lakeiene har hardnet til: Korrupsjon ble det triste resultatet på Oslo-prosessen) Her Ny Tid mener at de som er ledere i palestinske selvstyre har blitt veldig korrupte i samarbeide med noen israelere som følge av Oslo-avtale)

⁴³⁹ Ny Tid (2020)

palestinske myndigheten, så vel som performativiteten rundt forestillingen om en «palestinsk stat»⁴⁴⁰. Disse oppfatningene ga gjenklang blant palestinere i diaspora, som uttrykt i intervjuer holdt av flere type medier i noen steder i verden slik som i København og London i mai 2015⁴⁴¹.

Oslo-avtalen har også blitt sterkt kritisert i Norge for å vekke et falskt håp om fred i Midtøsten. Ifølge Waage (2008) – en kjent ekspert på forholdet Norge Israel-Palestina – var nordmenn svært naive i sin tro på at gjennom dialog og en gradvis bygging av tillit ville en irreversibel dynamikk av fred bli skapt, noe som kunne presse prosessen frem til en løsning. Waages poeng er at hele tilnærmingen gikk glipp av kjernes spørsmålet: Norges tilretteleggende rolle tok ikke opp maktasymmetrien mellom palestinere og israelere. «Til slutt,» argumenterer hun, «er resultatene som kan oppnås av en svak tredjepartstilrettelegger ikke mer enn den sterke parten vil tillate⁴⁴².»

På offisielt nivå, til tross for all kritikk som Norge hadde fått, fortsatte imidlertid landet sin balansegang med å hjelpe israelere og palestinere med å oppnå en antatt «forhandlet» avtale. Denne avtalen skulle oppfylle visjonen om to stater, Israel og Palestina. To stater som skulle leve side om side i fred og sikkerhet⁴⁴³. Norge fortsatte også sin rolle som leder av Donor Koordinasjon Group (Ad Hoc Liaison Committee eller AHLC), der begge konfliktpartene deltar aktivt. Dette er den eneste rollen som Norge klarte å beholde, fordi Israel aksepterer ikke å gi Norge en politisk rolle som kan påvirke deres makt i fredsprosessens spill⁴⁴⁴. Dette kan forstås i sammenheng med det politiske landskapet i Norge som generelt vurderer utenlandsk politikk som et privilegium for regjeringen, snarere enn et tema for politiske partier som sådan. Det er også en langvarig norsk tradisjon for konsensusorientert utenrikspolitikk. Den generelle linjen i Israel-Palestina-spørsmålet er akkurat som EU ved at okkupasjonen er et problem, men den eneste måten å løse det på er gjennom direkte forhandlinger mellom konfliktpartene og kommer til tostatsløsningen som er eneste løsning. Norge har en viktig rolle gjennom AHLC og kan ikke rocke båten fordi det ville undergrave den innflytelsen⁴⁴⁵.

---

⁴⁴⁰ Ny Tid (2015) *20 år etter oslo-avtale*. 17. september.

⁴⁴¹ Ibid

⁴⁴² Waage, Hilde Henriksen. (2005) og Waage, Hilde Henriksen (2009)

⁴⁴³ Ibid og Midtøsten-forsker Hilde Henriksen Waage sa det kanskje tydeligst i Morgenbladet 19. september 2003: «Vi skal ikke undervurdere israelerne og tro at de ikke vet hva de gjør, det er klart i dagen at de ikke vil ha fred, de vil ha landet.» hentet fra Ny tid (2005) *Boikott Israels våpen nå*. 15. november.

https://www.nytid.no/boikott_israels_vapen_na/uepost=mouazkn78%40gmail.com

⁴⁴⁴ Ibid

⁴⁴⁵ Ibid

I 2002, i løpet av den andre intifadaen, startet Israel en storstilt militæroperasjon kalt «Defensive Shield» på Vestbredden. Nyhetsavisen Aftenposten gjennomførte undersøkelse med en meningsmåling som avslørte at 44 % av nordmenn følte mest sympati med palestinerne i den pågående konflikten, mens bare 9 % hadde størst sympati for Israel. Dessuten mente 68 % av de spurte at Israel burde trekke seg ut av de okkuperte områdene på Vestbredden og Gaza. I tillegg til at 56% har trodd at Israel er ikke serøst i fredsprosessen og de har benyttet Oslo-avtale og brukte Norge⁴⁴⁶.

Denne konklusjonen ble bekreftet etter flere undersøkelser og meningsmålinger, og dette skapte offentlig sympati i Norge. Dette var også noe som endret regjeringens politikk, siden sistnevnte ønsket å reflektere det norske flertallets mening. Norges utenrikspolitikk var å engasjere seg med alle aktører, uten å nødvendigvis støtte deres politikk⁴⁴⁷. Å engasjere seg var et sentralt prinsipp i utenrikspolitikken til Norges sentrum-venstre-regjering som kom til makten i 2005 og ble gjenvalgt i 2009. I løpet av denne perioden advarte Norge jevnlig Israel om at dersom det nektet å gå videre med den politiske fredsprosessen og vise engasjement for Oslo- avtale, ville den møte givertretthet. Som okkupasjonsmakt måtte Israel ta ansvar for palestinerne på Vestbredden. Men Israel fortsatte sin nådeløse beslaglegging av palestinsk land, mens de regnet med at utenlandske givere ville fortsette å finansiere den palestinske nasjonale myndighet⁴⁴⁸.

12. januar 2011 erklærte Jonas Gahr Støre (daværende utenriksminister) at Norge «kunne anerkjenne den palestinske staten» og fulgte dette opp 18. juli da han hevdet at Norge skulle anerkjenne Palestina. 21. desember 2012 i FN og da skulle Palestina få offisiell status som stat og verdifullt medlem i FN⁴⁴⁹. Men Israel hadde nektet for det og truet Norge flere ganger at landet som konsekvens kunne miste sin rolle som fredsmekler. I forbindelse med dette uttrykte Israel eksplisitt i 2012 de ikke lengre ville ha Norge som fredsmekler. I forlengelsen av dette gjennomførte en rekke Norske aviser flere undersøkelser og meningsmålinger som fastslo at kun 14 prosent av norsk ungdom trodde at Israel virkelig ønsker fred. Mens 45% hevdet det motsatte, nemlig at Israel ikke vil fred lenger. Krigene i 2008 og 2012 i Gaza, samt arbeidet og rapportene som kom fra norske sivilsamfunnsgrupper, spilte en avgjørende rolle

---

⁴⁴⁶Aftenposten (2002)

⁴⁴⁷Ibid

⁴⁴⁸Ibid og Hilde Henriksen Waage (2009)

⁴⁴⁹Erlend Skevik (2012)

når det gjalt å avsløre Israels fortsatte brudd på folkeretten i palestinske områdene. Dette fikk stor betydning og påvirket nordmenns mening om okkupasjonsmakten⁴⁵⁰.

slutt for Norges rolle som fredsmekler. Norge har ikke lenger noen rolle å spille som aktør i fredsprosessen i Midtøsten. Det fastslår det israelske utenriksdepartementet etter nattens avstemming i FN⁴⁵¹.

Avisen *Ny Tid* intervjuet den israelske ambassadør i Norge Raphael Schutz 20 år etter oslo-avtalen. Ambassadør fortalte at Norge spilte en gang en stor rolle i utformingen av Oslo-avtalen, på den måten at det var et forsøk på å få til en fredsavtale med tredjeparts hjelp. Avisen har nevnt påstandene i intervjuet som det var forhandlinger mellom to ulike parter, hvor den ene var sterkt og den andre på sin side svak. Svært skarp kritikk ble resultatet av dette i Norge og andre land. En viktig grunn til dette var betraktningen om at ingen frie forhandlinger hadde funnet sted. I tillegg var antallet israelske bosettere tredoblet, og videre til 600 000. Fredsavtalen kan i så måte sees på som et dekke for en langvarig okkupasjon⁴⁵².

Hva mener så Schutz 20 år etter at den avtalen ble forhandlet frem til 1993-95. Ambassadør svarer som følgende: «Når det gjelder ditt første spørsmål om forhandlinger: Det kommer an på hvem din nabo er. Hvis naboen din skyter deg, ville du sannsynligvis ombestemt deg. Vi trenger en militær styrke ellers stopper vi. Det er noe jeg håper folk i Norge vil forstå, sa ambassadøren. I 1994 var jeg en stor tilhenger av Oslo-avtalen. Jeg tror fortsatt at to stater for to folk er den beste løsningen, det var logikken som ble bygget på. Men du må forstå at «I Israels kollektive minne er Oslo forbundet med selvmordsbomber, med busser som eksploderer i israelske byer. Dette skjedde rett etter signering av avtalen.» Så det kan ikke sies at Oslo-avtalen var en forløper for bosettingsutvidelse. Det var den ikke. Osloavtalen var et svært modig forsøk på å få slutt på konflikten. Det at vi har avstått land til Jordan og Egypt sier noe om hvor langt vi har kommet i å få fred. Etter å ha inngått disse avtalene har vi nettopp oppnådd fred. Avtalen med Palestina var annerledes ved at terroren ikke tok slutt selv om avtalen ble oppnådd⁴⁵³.»

Den israelske ambassadøren fortsetter: Det er også folk i Israel som mener avtalen var en feil, og ikke fornøyd med Norges rolle sier han. «Menge mennesker mener imidlertid at de har rett til å være der i palestinske områder, og det er et historisk faktum at de palestinske områdene aldri har vært en del av en palestinsk stat tidligere. Men fremfor alt: Jeg synes det er en stor

---

⁴⁵⁰ Erlend Skevik. (2012)

⁴⁵¹ Ibid

⁴⁵² Ny Tid (2015) *20 år etter Oslo-avtale: å være israelsk ambassadør i Norge*. 17.september.

⁴⁵³ Ibid

løgn at bosettingene er et hinder for fred». Han fortsetter slik: «Da vi inngikk fred med Egypt, evakuerte vi bosetningene. Vi gjorde det samme i Gaza. Han mente at alle som hevder at bosetningene er roten til konflikten tar feil. Det ble ingen fred med de arabiske statene før vi kontrollerte områdene.» ambassadør sier at han tror det er en stor løgn at bosetninger er et hinder for fred⁴⁵⁴.

Avisen har spurt om fremtiden på en direkte måte, og om Norge fremdeles har en rolle som fredsmekler i konflikten «Men hva med fremtiden?» Vil palestinere og israelere klare å løse konflikten på egenhånd? Vil Norge kunne spille en rolle igjen når vi fortsatt leder AHLC, den økonomisk nødvendige givergruppen til Palestina? Og avisen refererte til israeleren Yossi Beilin, initiativtaker til Oslo-avtalen, der han sa en gang at det mektigste våpenet palestinerne har er å «gi tilbake nøkkelen», det vil si å stenge den palestinske selvstyremyndigheten som ble etablerte i regi av Oslo-avtalen, og bare la Israel ta det fulle ansvaret for okkupasjonen i stedet for å være den nåværende givergruppen som ha ansvar⁴⁵⁵. Avisen ba ambassadør Schutz om å kommentere hva som ville skje hvis givergruppen og Palestina sluttet å samarbeide med Israel. Han svarer slik «jeg har vanskelig for å sette meg inn i hva Israel ønsker å gjøre. Jeg tror ikke det vil skje, det er tom prat. Jeg ser ikke hvordan palestinerne vil gi opp Oslo-avtalen ... og fordelene som følger med dem. I utgangspunktet er vi ikke interessert i å dominere palestinerne. De skal ha de samme rettighetene og de samme pliktene. Men hvis vi ensidig avslutter den såkalte okkupasjonen av Vestbredden i morgen, er vi dømt til å oppleve det vi gjorde da vi forlot Gaza: å bli angrepet. Gjør ingen feil, det vil skje.» Forurensningen øker i Gaza, det samme er spedbarndødeligheten. Fanget i sin fattigdom kan de ikke vokse eller ta vare på seg selv. «Jeg synes vi bør være så fleksible og imøtekommende som mulig med tanke på palestinsk levestandard og økonomi,» sa Schutz. «Det pleide å være en flyplass på Vestbredden, og Gaza hadde en fri kystlinje fra Gaza-havnen. Men så begynte palestinerne å bruke dette til å smugle våpen. Kan vi skape en situasjon der dette ikke skjer? Jeg er for det. Man må være to for å danse tango⁴⁵⁶.» Han ignorerte med vilje å svare på om

---

⁴⁵⁴ Ibid og se Stavanger Aftenbladet (2018) «Fra vondt til verre – Hva gjorde suksessen med det norske selvbildet? – Norge fikk en ledende rolle i internasjonalt fredsarbeid og tilgang til viktige aktører. Det ble også et springbrett for å fremme norske økonomiske interesser. – Men for palestinerne i Midtøsten ble det ingen fred. Situasjonen har gått fra vondt til verre. De har tapt alt, sier Waage. Gjensidig anerkjennelse og palestinsk selvstyre var hovedpunktene i Oslo-avtalen. På sikt skulle Israel og Palestina bli to selvstendige land, den såkalte «tostatsløsningen». Men siden 1993 har antall israelske bosettere i okkuperte områder økt fra 100.000 til over 700.000, mens Israel har gjennomført tre større militære offensiver mot Gazastripen siden 2008. På Vestbredden er den palestinske befolkningen omgitt av mur og piggråd».

⁴⁵⁵ Ibid

⁴⁵⁶ Ibid

Norge kan spille en fredsrolle igjen, og han hintet om at det så lenge flere i Norge kritiserer den Israelske staten, så skulle det bli ikke en fremtidig rolle for Norge å være fredsmekler⁴⁵⁷.

Den en gang så hyllede Oslo-avtalen skjulte en stor bløff. Den forsterkes nå i et drama som er mytebygging av ypperste merke. Det er ikke det spor merkelig at teaterstykket om Oslo-prosessen er blitt en prisbelønt publikumssuksess i New York og London. Vår tid vil jo så gjerne se tegn på at også idealisme har sin plass på en verdenspolitisk scene der kynismen dominerer. Vi vil begeistres over at noen tør å drømme. Og tør å leve ut drømmen⁴⁵⁸.

---

⁴⁵⁷ Ibid

⁴⁵⁸ Stanghelle, Harald (2019) *Sannheten om Oslo-prosessen er brutal*. Aftenposten. 11. januar.

<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/OnKEX3/sannheten-om-oslo-prosessen-er-brutal-harald-stanghelle>

«Det er skadelindring Norges utenriksminister driver med. Selve såret er for dypt til å leges. Til høsten er det 25 år siden Norge opplevde et av sine stolteste utenrikspolitiske øyeblikk: Oslo-avtalen, som skulle gjøre slutt på den israelsk-palestinske konflikten. Onsdag leder utenriksminister Ine Marie Eriksen Søreide enda et nytt møte i den såkalte giverlandsgruppen for palestine, denne gang i Brussel. Ingen snakker lenger med overbevisning om mulighet for en fremforhandlet fredsløsning. Oslo-avtalen er forlengst erklært som en fiasko. Nå dreier det meste seg om å hindre at det palestinske samfunnet bryter sammen. Til det trengs det penger. Og der er Norge gode å ha». Stanghelle, Harald (2018) *Utenrikspolitisk handelsvare*. Aftenposten. 30. januar. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/P14ER/utenrikspolitisk-handelsvare-harald-stanghelle>

Konklusjon:

I denne oppgaven har jeg presentert en bred, empirisk basert analyse av den norske fredsengasjementsdiskursen fra tidlig på 1993-tallet og frem til 2018. Oppgaven kretser rundt de grunnleggende forskningsspørsmålene: Hvordan har den norske fredsengasjementspolitikken blitt muliggjort? Og hvordan har den blitt bygget opp som en naturlig og viktig del av norsk utenrikspolitikk? Og ikke minst, hvorfor fikk akkurat Norge denne rollen?

Min analyse er basert på diskursanalytisk teori og ideal- og realpolitikk. Og den er rettet mot å avdekke politiske normer og historiske forhold som muliggjorde at et lite land som Norge fikk gjennombrudd i en av de mest fastlåste konfliktene i vår tid. Målet har med andre ord vært å studere Norges rolle gjennom fredsengasjements retorikk i norske aviser, dens utvikling og dens effekter, og å undersøke hvordan norske aviser har utviklet sine meninger og perspektiver om Norges rolle i Oslo-avtalen, 1993. I oppgaven har jeg jobbet med å formidle den utviklingen igjennom den perioden som strakk seg over 25 år, fra 1993 til 2018.

Det første kapittelet omhandler om fredsengasjement rundt 1993. Der presenterte jeg den historiske fredstradisjonen, og deretter analyserte jeg kort posisjonen Norge hadde i Oslo-avtalen og fredsprosessen i Midtøsten. Kapittelet har formidlet en kort forklaring på de viktigste temaene som seilte opp i norske avisers dekning av saken. I tillegg har jeg presentert en teori - og metode valg med case-studie.

Kapittel to fremviser det teoretiske rammeverket jeg har valgt. Her har jeg valgt å definere diskurs og diskursanalyse, i tillegg til begrepene realpolitikk og idelpolitikk. Etter mitt syn kan disse begrepene berike oppgaven når jeg vurderer Norges rolle i Osloavtalen. Gjennom dette kapittelet definerte jeg også en rekke begreper som er relevant for oppgaven.

Hovedfunnet her er at «fred» er et begrep med spesiell resonans i norsk utenrikspolitisk tenkning, og at den eksisterende utenrikspolitikken og bistandens diskurser er artikulerte begreper og koblinger som kan sees som ledende for vedtakelsen av en mer aktivistisk fred. Den norske eksepsjonalismen, de positive vurderingene av Norges evne til å bidra til løsning av globale utfordringer, den omfattende forestillingen om sikkerhet, kompatibiliteten mellom egeninteresser og altruisme, og koblingen mellom utvikling og fred, kan alle sees på som

diskursive ressurser som påvirket nordmenns syn på hendelsen i fredsprosessen i Midtøsten, og som kunne trekkes på i konstruksjonen av et distinkt fredsengasjement diskurs.

I det tredje kapittelet presenterer og analyserer jeg de dyptgripende diskursive endringene i kjølvannet av avsløringen av Norges deltakelse i fredsprosessen i Midtøsten fra 1993 til 2018 og hvordan norske aviser reagerte. Avisdekningen av den norske innsatsen i del av denne perioden er detaljert om det norske gjennombruddet og hovedfunnet er at Norge spilte en helterolle i fredsprosessen. Mitt hovedargument her er at begivenheten rundt fredsprosessen i Midtøsten og dens diskursive konstruksjon på i avisene er basert på en forstilling om et «fredseventyr».

Imidlertid nevner avisartiklene ikke fredsengasjementet, og særlig i Oslo-avtalen, som et område hvor Norge har noen spesiell kompetanse. Det er heller ikke utarbeidet noen eksplisitt strategi for fredsframme. Freds- og fredsframme er generelt lagt inn under overskriften utviklingshjelp og humanitær bistand, og som begreper inntar de en underordnet posisjon innenfor diskursen. Fred forble dermed mer et utopisk mål enn et praktisk mål, selv om dette så ut til å endre seg gradvis mot slutten av perioden.

Mediedekningen konstruerte diskursivt «Oslo-avtalen 1993» som en stor suksess for Norges fredsdiplomati. Norges bidrag i fredsprosessen i Midtøsten ble angitt å være avgjørende, og Norge fikk dermed betydelig handlefrihet som tredjepart.

Det ble også slått fast i flere norske aviser fra 1993 til 2000 at den norske tilnærmingen til fredsframme var distinkt, og at Norge tjente sine egeninteresser fra den positive oppmerksomheten de fikk. Den mest betydningsfulle diskursive innovasjonen var likevel generaliseringen av forestillingen om at Norge kan være en effektiv tredjepart i fredsprosesser. Denne konstruksjonen av Norge kom til å bidra effektivt på den påfølgende aktivistiske fredsinnnsatsen. Sammen med de andre begrepene og konstruksjonene, utgjorde de grunnleggende diskursive forutsetningene vedtakelsen av det norske fredsengasjementet.

Jeg argumenterer også for at avisdekningen fra 1993 til 2000 tilkjennegir en distinkt fredsengasjements-diskurs, men at den ikke viser noe særlig faglig kritikk av Norges rolle i fredsprosessen i Midtøsten. Avisdekning spilte på kjente diskursive ressurser fra den historiske fredstradisjonen. Fokuset har vært fredsdiskursen, den utenrikspolitiske diskursen og bistandsdiskursen. Men målet for et lite land som Norge var også å være et forbilde når det

gjaldt å skape fred. Likevel kan denne forestillingen trekkes i tvil. Norge spilte neppe bare rollen som nøytral fredsmekler rollen og tilrettelegger. Avisdekning i perioden satte søkelys på Norges aktive og konkrete innsats for å fremme fred i konfliktområder. Avisene synliggjorde ikke hemmelig forhandlinger og andre lysskye aktiviteter. Suksessen ble knyttet til den nye utenrikspolitiske praksisen som kommer til syne i oppgraderingen av «fred» i Midtøsten og til et konkret utenrikspolitisk mål diskursivt sammenstilt med «utvikling». Fredsengasjementsdiskursen sentrerte seg om begrepene «fred», «fredsengasjement», «utenrikspolitikk» og «Norges interesser». De fire sistnevnte begrepene kan sees på som diskursens dominerende, hvor dens representasjoner forsøkte alle å innskrive dem med forskjellige betydninger og skape forskjellige koblinger mellom dem. Avisdekningen kan med andre ord ikke sies å gi et balansert perspektiv. Den reflekterer ikke grundige, kritiske meninger som bidrar til å avdekke sannheten om Norges rolle i Oslo-avtalen.

Denne diskursive forestillingen hoder seg i tiden fremover også, og fra 1993 til 2000 ser vi samme type dekning. I perioden 2001 til 2004 er det hovedsakelig konsolidering og stabilitet i samme type retorikk, men man kan ane at noen kritiske stemmer bli høyere. Men den dominerende representasjonen av avisdekning ble kontinuerlig reproduisert, dens posisjon holdt seg sterk, og den la dermed grunnlaget for fredsengasjementets utvidelse og systematisering. Dens knutepunkter og diskursive konstruksjoner forble stort sett uendret, med noen mindre modifikasjoner: trekkene ved den norske tilnærmingen til fredsfremme ble utdypet, og konseptet «den norske modellen» vant terreng. Dessuten det instrumentalistiske perspektivet, med fokus på de gunstige konsekvensene i forhold til norsk egeninteresse for fredsengasjementet ble styrket.

I 2000 da Kjell Magne Bondeviks gjentatte påstand på nyttårsretorikk om at «Norge er en fredsnasjon» uten å nevne forholdene som bidro til Oslo-avtale og hvilken rolle har Norge spilt. Ved å eksplisitt knytte fredsengasjementet til norsk nasjonal identitet, virket det essensialisert fredsfremmende – noe som gjorde det til et definerende trekk ved norsk identitet. Det følger at fredsengasjementet er en naturlig og nødvendig del av Norges utenriksrelasjoner. Videre uttalte Bondevik at fredsengasjementet er en hundre år gammel historisk arv med røtter i Norges kristne kultur og Fridtjof Nansens humanitære innsats. Han konstruerte dermed kontinuitet, koblet strømmen engasjement i Norges historie. Til sammen utgjorde disse diskursive konstruksjonene et kraftig diskursivt forsvar av fredsfremmende innsats.

Perioden etter 2004 så også fremveksten av en annen alternativ representasjon og avisdekning kom til å presentere flere kritiske stemmer, slik som stemmen til Hilde Henriksen Waage⁴⁵⁹. Bildet av fredsheltene Terje Rød Larsen og Mona Juul i media begynte å riste. Dette var i hovedsak en radikal endring i avisdekningen overfor norsk fredsengasjementet, og kritikken mot utenrikspolitikken, definert som en idealistisk politikk. Kritikken var todelt, den første konstruerte målet om fredsfremme som uforenlig med den dominerende representasjonens fokus på norske egeninteresser, den andre konstruerte Norges utenrikspolitiske realpolitikk som i strid med fredsnasjonsbildet. Denne representasjonen vant gradvis terreng i avisdekning, spesielt etter at flere har forsket på Norges rolle i fredsprosessen i Midtøsten⁴⁶⁰.

Ustabilitet og uro i Midtøsten førte til betydelige diskursive endringer i årene fra 2008 til 2018. Fredsengasjement-diskursen tok en refleksiv vending; forestillingen om at «Norge er en fredsnasjon» ble i økende grad konstruert som et selvbilde og behandlet som det. I seg selv betydde dette at den tidligere åpenbare koblingen mellom fredsengasjement og «Norge» gradvis ble denaturalisert. Det førte også til økt oppmerksomhet rundt fredsengasjementet, og antallet tekster knyttet til det økte betraktelig.

I kjølvannet av avisdekningens utvikling etter 2008 kom den realistiske representasjonen tilbake. Den ble utvidet til å omfatte et bredt spekter av kritikk av Norges rolle i Oslo-avtalen. Fredsnasjonens selvbilde ble sett på som ute av kontakt med virkeligheten, og hindret landet i å se verden med realistiske øyne. Historiker Hilde Henriksen Waage er en av dem som har brakt frem skarp kritikk. Hun sa at «å tilby samme hotellrom, samme mat og samme biler til begge delegasjoner i fredsforhandlinger betyr ikke at du er en nøytral fredsmekler⁴⁶¹.»

---

⁴⁵⁹ I intervjuet med NRK P2 radio (2021) sa Hilde Henriksen Waage at «ja jeg var ikke bare kritisk til filmen jeg var altså å ha vært i flere år kritisk til teaterstykket ved navn Oslo " og hele Oslo-avtale offentlig retorikken" som timen er bygd på og det er jo fordi at både filmen og teaterstykket bidrar til å fremme eventyret om Norge og Terje rød Larsen som Espen askeladd eller noe sånn og så nå er det FN ambassadør mona juul som den vakre kvinnen som prinsessen i dette eventyret og det som gjør at jeg er så kritisk det er jo fordi at dette tåkelegger velger de faktiske forhold stykket er bygd på et manus av en person som i sin tid ifølge oss selv hadde barn i samme klasse som barna til Terje rød Larsen og mona juul og i New York times var det vel så sier han at han ble så inspirert av Terje rød larsens fremstilling av seg selv og hvordan han mente at denne avtalen kom i stand og at han gikk hjem og skrev dette teaterstykket og da dette filmmanuset jeg har i 20 år prøvd å tilbakevise at Oslo forhandlingene slett ikke er eventyret om Espen askeladd det er veldig sjelden det er sånn i internasjonale forhandlinger av fred til på denne måten og den dekker jo over dette veldig asymmetriske maktforholdet mellom et sterkt Israel og et veldig veldig svakt palestinsk lederskap og Norge som i virkeligheten løpegutter for dette sterke Israel sånn at det det bidrar til langt på vei og gjøre maktforholdet liksom enda mer tilslørt og viser et helt falskt eventyr og håp om forhandlinger som egentlig aldri har hatt noe sted på den måten hva kom egentlig ut av osloavtalen.» 22. november. https://radio.nrk.no/podkast/studio_2/1_90c5f45d-937c-4610-85f4-5d937cd6107d

⁴⁶⁰ Waage, Henriksen Hilde. (2004)

⁴⁶¹ Waage, Henriksen Hilde. (2008)

Det framstår som merkelig at det nesten aldri ble nevnt fra palestinske aktører i Oslo-avtalen at de har utvekslet noen brev, dokumenter eller referater med norske aktører, slik som skjedde mellom israelere og nordmennene. Det betyr at fredsprosessen ikke var så gjensidig som den skulle være. Forholdet til den palestinske siden var begrenset til å oppmuntre dem, og tilbydde noen økonomiske løfter i fremtiden om de hadde gått på den veien som ble tegnet helt av Israel Al-Jazeera (2014)

Oslo-avtalen ble sett på som ineffektiv eller kontraproduktiv; Norges påståtte fordeler i å engasjere i fredsprosessen i Midtøsten ble stilt spørsmål ved; «den norske modellen» ble sett på som udemokratisk og korporativ i sin natur, og hindret kritisk evaluering; og til slutt ble konstruksjonen av engasjementet som fordelaktig fra et egeninteresseperspektiv stilt spørsmål ved. Sammen med påstanden om at fredsengasjementet tar oppmerksomheten bort fra Norges «reelle interesser», og dermed hindrer vedtakelsen av en «realistisk» utenrikspolitikk, utfordret denne kritikken de fleste av den dominerende representasjonens grunnleggende diskursive konstruksjoner⁴⁶².

I Oslo-avtalen hadde Norge spilt en viktig rolle i den israelsk-palestinske fredsprosessen på 1993-tallet. Avtalen mellom de stridende aktører ble betraktet som den nye juvelen i fredsnaasjonens krone. Den norske modellen i fredsmekling hadde blitt en av Norges aller «beste eksportvarer», uttalte daværende statssekretær Jan Egeland i mars 1995, fredsdiplomatiets fanebærer framfor noen⁴⁶³.

Når supermaktene mislykkes i den fastlåste konflikten, har engasjementet synliggjort det lille landet langt på kartet som en viktig internasjonal aktør. Norges fredsomdømme har forsterket seg etter den politiske suksessen. Det bidro til stor endring i norsk utenrikspolitikk. Etter gjennombruddet i Midtøsten ble Norge bedt om å bidra til å løse konflikter rundt omkring i hele verden. Norge deltok i fredsprosesser i Guatemala, Sri Lanka, Sudan, Colombia, Kypros og i det tidligere Jugoslavia. Det skulle imidlertid raskt vise seg at det å lage fred i verden ikke var så enkelt som det norske fredsmeklere hadde håpet på. I Israel og det palestinske området ble det verken fred eller økonomisk utvikling etter sirka 25 år⁴⁶⁴.

I fjerde kapittel tok jeg dypet analyse i flere politiske hypoteser rundt Norges rolle i oslo-avtale fra ulike aviser. En av de hypotesene er hemmelige forhandling og konklusjonen er: mens hemmelige fredsforhandlinger pågikk i Oslo, fikk Norge som sponser for den fredsprosessen erfare at det finnes en svak aktør og en sterk aktør. Det asymmetriske

---

⁴⁶² Skånland, Øystein Haga. (2010)

⁴⁶³ Aftenposten (1995) *Norsk politikk selger*. 31. mars.

Trodde de norske aktørene at dette var et reelt konsensusdiplomati og at Oslo-avtalen hadde størst mulig legitimitet fordi det var en avtale som partene selv hadde laget? At behovet for advokater med folkerett og erfaring i Midtøsten var begrenset? Da beslutningen om å innta en ukonvensjonell og risikabel tredje rolle ble tatt, måtte det være et stort behov for profesjonell rådgivning og oppfølging på et høyt nivå. De norske spillerne forklarte aldri hvorfor denne profesjonelle erfaringen ble tilegnet. Etter at Oslo-kanalen etablerte sin egen suksesshistorie, var det få mennesker i Norge som satte spørsmålsteget ved Norges rolle. Selv om fredsprosessen gradvis har møtt sterk motstand, har Norge deltatt i Midtøsten. I Oslo var denne prosessen stort sett tilfeldig, og Norges fredelige idealisme avvek fra den blåsende politikken og utbredte støtten til fredsprosessen som rådet i det internasjonale samfunnet. (Arne Ørum. Trondheim 2004).

⁴⁶⁴ Waage, Hilde Henriksen. (2009)

maktforholdet i den israelsk-palestinske konflikten tvang Norge inn i en posisjon der Norge måtte ta side med Israel. Norge som et lite land, både i antall innbyggere og på kartet, og når det gjelder politisk innflytelse, hadde ikke landet store muskler som det kunne ta i bruk overfor den sterkeste parten i konflikten.

Overfor palestinerne, den svake parten, kunne norske fredsmeglere derimot ta i bruk en rekke virkemidler, både pisk og gulrot, for å presse dem til å komme med stadig flere innrømmelser overfor Israel. Nordmennenes valg besto enten av å mekle fred på Israels premisser eller ikke å få til noe resultat og trekke seg ut uten noen avtale⁴⁶⁵. Nordmennenes fredsmeglere valgte å bli og fortsetter dette israelske spillet. Det er tydelig at de prioriterte de israelske interessene. Derfor er Norges rolle i Oslo-avtalen neppe noe å skryte av med tanke på menneskerettigheter. Dermed ble det for mange også slik at Oslo-avtalen etter hvert ble et symbol på motsatsen til fred⁴⁶⁶. «Hvordan staver man Apartheid?», spurte den internasjonalt anerkjente, palestinske professoren Edward Said, og ga selv svaret: Det staves O-s-l-o. Slik vurderte Said Norges bidrag til freden i Midtøsten⁴⁶⁷.

Omdømmet som internasjonal skaper av fred bygde et stort norsk ego. I tillegg første landets engasjement for fred til økt adgang til viktige beslutningstagere i USA, så vel som i Europa. Det er neppe noen hemmelighet at Norge ble en langt viktigere aktør internasjonalt enn det landets størrelse skulle tilsi.

Edward Saims kritikk av Oslo-avtalens nåværende konsekvenser er berettiget. En analyse av den asymmetriske situasjonen i palestinske områder kan begge sies å bygge opp om en struktur som kan minne om apartheid. Det var en av Oslo-prosessen og -avtalens kjerne, da de sementerte og legitimerte en etnisk-kulturelt avtale basert på israelsk overherredømme og overlegenhet⁴⁶⁸.

«The most dangerous thing about the Oslo Accord is that, while it does nothing to alter the reality of Zionist apartheid, it is likely by virtue of the PLO's stamp of approval to legitimise it in the eyes even of Westerners who genuinely oppose racism⁴⁶⁹»

---

⁴⁶⁵ Waage, Hilde Henriksen. (2009)

⁴⁶⁶ Ibid

⁴⁶⁷ Jenshaugen, Jørgen. (2006) *hvordan staver man Apartheid? O-s-l-o*.

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/36295/fort0306.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

⁴⁶⁸ Jenshaugen, Jørgen. (2006)

⁴⁶⁹ Marshall, Mark (1995) *Rethinking the Palestine Question: The Apartheid Paradigm*. i *Journal of Palestine Studies*, Vol. 25, No. s. 20

Det er interessant her at få av kritikerne nevner Norges rolle. Selv om Edward Said som andre forskere, har skrevet mye om avtalen, er det få ganger at han kritiserer Norges rolle. Samtidig som det i pro-Oslosirkler og pro-Israel i Norge florerer med lovprisninger av den norske meklerrollen. Dette til tross for at Israel har truet Norge flere ganger at deres rolle ikke er ønskelig lenger etter som det skjedde i 2012⁴⁷⁰. Det er ikke desto mindre viktig å se nærmere på hvilken rolle Norge spilte. Spesielt må man granske Johan Jørgen Holst og hans lag bestående av Terje Rød Larsen, Mona Juul og Jan Engeland. Gang på gang etterkom de Israels ønsker og presset PLO til å gå med på forandringer i forhandlingene om å gjøre innrømmelser. Edward Said sa i intervjuet: «Norges rolle har vært svært manipulerende, og i stedet for å stå på ofrenes side, så valgte de den sterke part og herjet med de svake. Det er en fryktelig rolle å ha spilt, og noe jeg ikke kan tilgi⁴⁷¹.»

Norske fredsdiplomater har valget å bygge fredsspillet etter Israels spilleregler. Nordmennene var ikke lenger bare Oslo-fredsprosessens tilretteleggere som de hevdet i den offentlige retorikken. Norge var en partisk fredsmekler og mellommann. Norges rolle i fredsprosessen betyr ikke at de behandlet begge parter på samme måte. Nordmennene var ikke nøytrale fredsmeklere, siden de så fredsprosessen bare med Israels briller. Det var det asymmetriske maktforholdet mellom israelerne og palestinerne som produserte en ubalansert mellommann, og samtidig tvang nordmennene til å spille denne rollen. Dette ble den eneste rollen Norge kunne ha i fredsprosessen og Oslo-avtalen. Norske diplomater adapterte det israelske på at det var PLOs leder Arafat som forsinket fredsforetaket. Israelerne hadde overtalt nordmennene at palestinerne ikke var villige nok til å oppnå fred. Derfor måttet nordmennene fredsmekler presse dem for å gå videre. Norge og deres diplomater har forstått at Israels krav var «røde linjer» som måtte tas på alvor og aksepteres. Derfor var nordmennenes rolle å motivere palestinerne til å erkjenne dette. Om de ikke aksepterte det, ville det ikke bli noen avtale i det hele tatt. Da ville heller ikke Norge spille noen rolle⁴⁷².

Norge hadde en lilletå inn i prosessen om opprettelse av staten Israel i 1947, med Trygve Lie – FNs første generalsekretær – som selverklært fødselshjelper. 45 år senere ble vi tildelt en lillefinger. Norge sviktet rettferdigheten ved begge anledninger, og bærer dermed et særskilt ansvar for å bidra til å

---

⁴⁷⁰ VG (2012)

⁴⁷¹ Morgenbladet (2003) *Strøknas, Morten. Riktig mann på feil sted*. 03. oktober. «Likevel kan vi konkludere med at Israel hadde gitt den rollen til Norge, slik at Norge ikke var i stand til å fortsette på fredsprosessen uten fullstendig tilfredshet fra Israel om Norges innsats. Israel sa at Norge ikke lenger hadde noen rolle å spille som aktør i fredsprosessen i Midtøsten, etter avstemningen i FN i 2012 om å gi palestinske områder status som observatørstat i FN. Den aggressive israelske overgangen mot Norge kom bare på grunn av at Norge har støttet Palestina i FN i den avstemningen. Derfor kan man reflektere over i hvilken grad Israel lot nordmenn være en ekte selvstendig fredsmekler. Eller, med andre ord, er forholdet mellom Israel og Norge viser hvordan Israel har kontroll over det og hvordan rollen ble utformet, og hvilke grenser Norge hadde hatt ifølge israelske betingelser»

⁴⁷² (Hilde Henriksen Waage. 2009).

gjenopprette denne. Vi kunne begynne med å avslutte våpenhandelen til Israel – idag eksportert via Nammo Tally i USA⁴⁷³.

De fem temaene jeg har presentert i kapittel 4 er: Hemmelig forhandlinger, forsvunne dokumenter, FAFO-instituttets fredsundersøkelser, og Norges egentlige rolle i Oslo-prosessen og «hvorfors Norge?» i kapittel seks. Disse sentrale temaene i oppgaven viser at Norge overhodet ikke spilte rollen som bare nøytral tilrettelegger. For eksempel kan De forsvunne dokumentene gi oss et tydelig bilde på de ulike fasene som Oslo-prosessen gikk igjennom. Her ser vi hvordan det ble opprettet en bakkanal. Og ikke minst ser vi hvordan rollen gikk til Norge, og hvordan den spilte seg ut i de hemmelige forhandlingsprosessene. De hemmelige forhandlingene ville skadet Norges omdømme som fredsmekler hvis de ble avslørt. Derfor er deres innhold usynlig ennå. De norske diplomatene som var involvert i prosessen og bakkanalen, skjulte dokumentene bevisst. Motivet for fortsatt å holde dem hemmelig er å ikke skade eventyrfortellingen om Norges fredsengasjement og deres fredsprosjekt i Midtøsten. Det er ikke tvil om at alt som ble skjult bevisst kan hjelpe oss med å forstå hvorfor Oslo-avtalen ikke har skapt og opprettholdt i en varig fred. Den virkelige og ekte rollen Norge spilte, kan derfor hjelpe oss å forstå og fortolke elendigheten som fulgte i kjølvannet av Oslo-avtalen⁴⁷⁴. «Gjennom syv tiår har politikere, diplomater og aktivister forsøkt å få bilagt konflikten mellom Israel og nabostatene. Forhandlinger om Midtøsten: Seks Nobel-fredspriser, fortsatt ikke fred⁴⁷⁵». Når det gjelder Norges hovedmål i fredsprosessen mellom israelerne og palestinerne, var det etter 25 år med intensiv innsats kartlagt en hel prosess og en rekke tilleggsavtaler undertegnet. Men ingen fred ble oppnådd og ingen var i sikte. I ettertid virker det klart at det trengs sterke muskler for å gjennomføre et slikt oppdrag. Norge hadde ingen. Og det ser ut til at i tilfeller med stor maktasymmetri, er resultatene som kan oppnås av en maktesløs tilrettelegger ikke mer enn den sterkeste part vil tillate. Ethvert annet resultat kan bare oppnås av en supermakt, en med både sterke muskler og vilje til å bruke dem for å oppnå en bærekraftig fred mellom israelere og palestinerne⁴⁷⁶.

---

⁴⁷³ Ny Tid (2018) *Oslo Bloody* 15. april. <https://www.nytid.no/bloody-oslo/?uepost=mouazkn78%40gmail.com>

⁴⁷⁴ Waage, Henriksen, Hilde (2008) Noe som også kan overraske oss som historikere, er alle de israelerne som har skrevet og utgitt flere bøker om Oslo-avtalen, slik som Shimon Peres, Yossi Beilin og Uri Savir. Alle disse har referert og henvist til flere dokumenter, brev og referater som ble utvekslet mellom norsk utenriksminister Johan Jørgen Holst og både Shimon Peres og Yitzhak Rabin fra israelsk side. Samtidig kan man ikke finne noen av de dokumentene i verken Riksarkivet eller i Holst sitt private arkiv. Spørsmålet er hvor de dokumentene befinner seg, og hvorfor de har forsvunnet. Dette spørsmålet har blitt gjentatt flere ganger i Oppgaven.

⁴⁷⁵ Christiansen, Per A. (2021) *gjennom syv tiår er ikke fred i Midtøsten*. Aftenposten. 11. mai.

<https://www.aftenposten.no/historie/i/rgwjel/forhandlinger-om-midtoesten-seks-fredspriser-fortsatt-ikke-fred>

⁴⁷⁶ Waage, Hilde Henriksen (2005)

Kilder:

- Abbas, Mahmoud (1996) *Through secret channels: the road to Oslo*. UK. Garnet pup ltd 1996.
- Andersen, Ib (1990): *Valg av organisations sociologiske metoder- et kombinasjonsperspektiv*. København: Samfunnslitteratur.
- Andersen, Svein S. (1997): *Case-studier og generalisering. Forskningsstrategi og design*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Anker, Peder (2020). *The power of the periphery, how Norway became an environmental pioneer for the world*. Cambridge, Cambridge Universet 2020.
- Barnett, Michael og Duvall, Raymond (2005): 'Power in International Politics', International Organization 59, 1 (Winter): 39-75.
- Bondevik, K. M. (2000) 'Statsministerens nyttårstale årsskiftet 1999/2000' 01.januar.
- Butenschøn, Nila. A (1994). *Oslo – avtalen – fred på Israels premisser*. Oslo. 1994.
- Butenschøn, Nila. A (1997). *Norges utenrikspolitikk*. Torbjørn L. Knutsen, Gunnar M. Sørbø og Svein Gjerdåker (red) Cappelen Akademisk forlag as, Oslo
- Butenschøn, Nils A. (2008) *Midtøsten; Imperiefall, statsutvikling, kriger*. Universitetsforlaget AS. Oslo
- Corbin, Jane. (1994) *Gaza first- the secret norway channel to peace between Israel and the PLO*. London. S. 211.
- Corbin, Jane. (1994) *Den norske kanalen, de hemmelige Midtøsten-forhandlinger*. Tiden norsk forlag A/S Oslo.
- Dahl, Ottar (1973) *grunntrekk i historieforskningens metodelære*. Oslo: universitetsforlag
- Egeland, Jan (1994): 'Norway's Middle East Peace Channel: An Insiders View', Security Dialogue 3: 349-351.

- Egeland, Jan, Mona Juul og Terje Rød-Larsen (1994) ” *Den norske modellen*”, side 7-8 i Corbin, Jane (1994): *Den norske kanalen. De hemmelige Midtøsten-forhandlingene*. Oslo: Tiden Norske Forlag.
- Fowler, R. (1991) *Language in the News: Discourse and Ideology in the Press*. London: Routledge.
- Foucault, M. (1970) *The Order of Things: An Archeology of the Human Sciences*. London: Tavistock.
- Foucault, M. (1981) ‘*The Order of Discourse*’, s. 48-78 in R. Young (ed.) *Uniting the Text: A Post-Structuralist Reader*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Galtung, Johan (1996) *Peace by Peaceful Means – Peace and Conflict, Development and Civilization*, International Peace Research Institute, Oslo (PRIO), SAGE Publications, London, 1996
- Garrett, P. and Bell, A. (1998) ‘*Media and Discourse: A Critical Overview*’, s. 1-20 in A. Bell and P. Garrett (eds.) *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell.
- Griffiths, Martin og O’Callaghan, Terry (2002): *International Relations. The Key Concepts*. London: Routledge.s.261
- Johansen, Karl Egil. (2008) *Jødefolket inntar en særstilling, norske haldningar til jødene og staten Israel*. Portal forlag, Kristiansand.
- Knutsen, Torbjørn L. (1997) ” *Norsk utenrikspolitikk som forskningsfelt*”, side 18-49 i Knutsen, T.L.et al. (red): *Norges utenrikspolitikk*. Oslo: Cappelen.
- Leira, H. (2004) “*Hele vort Folk er naturlige og fødte Fredsvenner*”. *Norsk fredstenkning fram til 1906*, Historisk Tidsskrift 83: 153–80.
- Liland, Frode & Kirsten Alsaker Kjerland (2003) *Norsk utviklingshjelps historie 3: 1989–2002: På bred front*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Lystad, Anne. (1995). *Håndbok i konflikthåndtering*. Forlag, sykepleien. Oslo, 1995.

- Matlary, Janne Haaland (2001) ” *Utenrikspolitikk mellom realpolitikk og idealpolitikk: Må vi velge?*”, s. 22-30 i Baldersheim, Hagtvedt og Heidar (red): Statsvitenskaplige utsyn. Politiske tema og tenkemåter i en oppbruddstid. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Mitchel, C. R. (1981) *The structure of international conflict*. London, The Macmillan press ltd.
- Marshall, Mark: “*Rethinking the Palestine Question: The Apartheid Paradigm*” i Journal of Palestine Studies, Vol. 25, No. 1 (Autumn, 1995), s. 20
- Moa, I. (2013). *Dangerous liaisons. Norwegian ties to the Israeli occupation*. Oslo: Norwegian People’s Aid and Norwegian Union of Municipal and General Employers.
- Neumann, Iver B. (2001) *Mening, materialitet, makt: En innføring i diskursanalyse*. Fagbokforlaget: Bergen.
- Nye, Joseph S. (1999): ‘*Redefining the National Interest*’, Foreign Affairs, 78 (4), July/August.
- Nye, Joseph S. (2004): *Soft Power*. New York: PublicAffairs.
- O’Sullivan, T., Hartley, J., Saunders, D., Montgomery, M. and Fiske, J. (1994) *Key Concepts in Communication and Cultural Studies*. London: Routledge.
- Peres, Simon (1994): *Veien til fred*. Oslo: J.W. Cappelens Forlag AS.
- Peres, Simon (1995): *Batting for peace, A memoir*. USA Random house. 10. May. 1995.
- Selbekk, Vebjørn. (2013) *Korset & davidsstjernen: Norge, jødene og Israel – fra 1814 til i dag*. Genesis, Kjeller.
- Schiffrin, D. (1994) *Approaches to discourse*. Cambridge, Oxford. Blackwell. S. 45.
- Tvedt, Terje (1997) ” Norsk utenrikspolitikk og de frivillige organisasjonene ”, side 260-279 i Knutsen, T.L, et al. (red): Norges utenrikspolitikk. Oslo: Cappelen.
- Tvedt, Terje (2003): *Utviklingshjelp, utenrikspolitikk og makt. Den norske modellen*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

- Tveit, Odd Karsten (2005) *krig og diplomati Oslo-Jerrusalem 1978-96, Institusjonen Fritt Ord* Oslo. 2005. s. 348-376
- Van Dijk, T.A. (1985) *Discourse and Communication: New Approaches to the Analysis of Mass Media Discourse and Communication*. Berlin: Walter de Gruyter.
- Van Dijk, T.A. (1998) 'Opinion and Ideologies in the Press', s. 21-63 in A. Bell and P. Garrett (eds.) *Approaches to Media Discourse*. Oxford: Blackwell.
- Van Dijk, T.A. (1997) *The Study of Discourse*. s. 1-34 in T.A. Van Dijk (ed.) *Discourses as Structure and Process*, London: Sage.
- UD rapport (1995) *En verden i endring. Hovedtrekk i norsk politikk overfor utviklingslandene*. Oslo: utenriksdepartement.
- Waage, Hilde Henriksen. (1989) *Da staten Israel ble til. Et stridsspørsmål i norsk politikk 1945-49*, Oslo.
- Waage, Hilde Henriksen (1996): *Norge – Israels beste venn. Norsk Midtøsten-politikk 1949-1956*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Waage, Hilde Henriksen (2000): "Norwegians? Who needs Norwegians?" *Explaining the Oslo Back Channel: Norway's Political Past in the Middel East*. Evaluation Report 9/2000, Utenriksdepartementet, november 2000.
- Waage, Hilde Henriksen (2000) *How Norway became one of Israel's best friends*. I journal of peace research, vol. 37. Nr. 2.
- Waage, Hilde Henriksen (2003): *Motstrøms*. Sven G. Holtmark, Helge Ø. Pharo og Rolf Tamnes (red) Oslo 2003.
- Waage, Hilde Henriksen (2004): "'Peacemaking Is a Risky Business' Norway's Role in the Peace Process in the Middle East, 1993-96." PRIO Report 1/2004.
- Waage, Hilde Henriksen. (2005) *Norway's Role in the Middle East Peace Talks: Between A Strong State and a Weak B*. Journal of Palestine Studies, Vol. 34, No. 4 s. 6-24. University of California.

Waage, Hilde Henriksen (2008): *Et norsk mysterium*. Historisk tidsskrift. Bind 87, s. 289-303
universitetsforlaget 2008

Waage, Hilde Henriksen (2009): *Vendepunkter i norsk utenrikspolitikk*. Even lange, Helge
Pharo og Øyvind Østerud (red) Unipub 2009.

Ørum, Arne (2004): *Fred i vår tid. Retorikken bak Oslo-prosessen*. Trondheim: Tapir
Akademiske Forlag.

Østerud, Øyvind (1996): *Statsvitenskap. Innføring i politisk analyse*. Oslo:
Universitetsforlaget.

Østerud, Øyvind (1997): *Between Realism and "Crusader Diplomacy": The Norwegian
Channel to Jericho*, side 90-99 i Andrew F Cooper (red): *Niche Diplomacy. Middle
Powers after the Cold War*. London: Macmillian Press.

Østerud, Øyvind, Goldmann, Kjell og Pedersen, Mogens N.(red) (1997): *Statsvitenskaplig
leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Empiriske kilder:

- Aftenposten Morgen (1992) *Midtøstendrøftelser til Oslo?* 28. Juni.
- Aftenposten (1992) *Norsk pionerinnsetts.* 20. Mai.
- Aftenposten Morgen (1993) *Ny diplomatisk kanal i Norge.* 3. November, s. 7
- Aftenposten (1993) «*Clinton roser norsk innsats*», 11. November.
- Aftenposten (1994) *skarpt søkelys på Oslo-prosessen.* 29. januar. S.3.
- Aftenposten (1993) «*Statssekretær Jan Egeland: Ikke overvurder norsk rolle*», 29. September.
- Aftenposten Morgen. (1995) *En politisk kastrert stat i Europa.* 28 mars. S.18. Aftenposten
- Aftenposten Morgen (1995a) *'Nødhjelp ny norsk utenrikspolitikk?* 7. Februar. S. 18.
- Aftenposten (1997) «*Utenrikspolitikk uten klar profil*», 11. Februar.
- Aftenposten Morgen (1997) *'Utenrikspolitikk uten klar profil'* 11. Februar. S. 3
- Aftenposten (1998) «*Vil favne verden fra norsk tue*», 22. Januar.
- Aftenposten Morgen (1998) *Norge i ny nøkkelrolle i Midtøsten.* 11. januar.
- Aftenposten (1998) *Tidsskille for -det blå folket.* 24. januar.
- Aftenposten (1998) Egeland, Jan. *Lærdommer fra praktisk fredsarbeid.*, 14. mai. Hollie,
- Aftenposten Morgen (2000) *Bondeviks nyttårstale Norge må være en fredsnasjon.* 2. januar.
- Aftenposten Morgen (2002) *Hemmelig norsk pengekilde: Betaler fredsforhandlinger Indonesia.* 02. Mai.
- Aftenposten Morgen (2002) *Sri Lanka nær løsning - i Oslo.* 06. Desember.
- Aftenposten Morgen (2005) *'Fred er Norges nye nisjeprodukt'* 3. Februar s. 20
- Aftenposten Morgen (2005) *"Fred er ej det beste"* 26. august
- Aftenposten (2007) «*Her skal Norge skape fred*», 13. Oktobar.
- Aftenposten Morgen (2007) *Narcissus Norvegicus.* 01. juli.
- Aftenposten Morgen (2007) *Norge har urealistisk selvbilde.* 22. mars.
- Aftenposten Morgen (2008) *Realist eller idealist?* 17. januar.

Aftenposten (2008) «Våre egne myter», 04. januar.

Aftenposten (2009) *Gods utvalgte folk*. 05. august.

Aftenposten, (2014) *Søndag var det blodigste døgnet så langt på Gaza*. 20. juli.

Adresseavisen Morgen (2000) *Vi vil så gjerne være stor*. 14. Oktober. S. 22.

Bjartnes, Anders (1993). *Hemmelig fredsagent*. VG 30. August. s.8-9-10.

Bergens Tidende (2005) *Myte at Norge er humanitær stormakt*. 26. August.

Bergens Tidende (2006) *Vil ta arkivrotet opp med DU*. 31. januar.

Bergens Tidende (1993) *Konfliktløseren fra Fana*. 30. oktober.

Dagbladet (1993) *Tom Stalsberg. Neste stopp fred for Holst*. S. 21.

Dagbladet (1996) *Norge og Midtøsten*. 15. august.

Dagbladet (1996) *Dystert i DU*. 31. mai.

Dagbladet (2005) «*Fred være med oss*», 05. februar.

Dagbladet (2006) «*Fredsmekling er blitt sportsgren*», 06. desember.

Dagbladet (2006) *Hvor er dokumentene?* 03. februar.

Dagen (1993) *Fredsprosessens fiasko-kurs Arafats ekspanderende krav*. 27. desember. S.3.

Dagen (1993) "Fred i vår tid" 14. september. S.3.

Dagen (1993) *Ytingar utan motytingar*. 20. oktober. S.3.

Dagen (1993) *Bør man gi lillefingeren for en leskjerm?* 21. september. S.3.

Dagen (1993) *Når blir det rød løper for Rabin?* 09. desember. S.3.

Dagen (1993) *Arafats endelige løsning*. 25. september. S.3.

Dagens Næringsliv (2007) «*Fredsindustrien*», 31. mars

Dagsavisen (2006) *Norge fredsmekler – eller bare løpegutt?* 26. april.

Dagens Næringsliv Morgen (2007) "Ikke akkurat fred, men ... ?", 13. April, s. 39

Dagsavisen Morgen (2002) *Fred – en jobb for nordmenn*. 22. September.

Dagsavisen Morgen (2003) *Internasjonal kåring: - Norge en supermakt*. 05. april.

Erik og Sætre, Frode (1999) *Ber Norge megle i Kashmir*. Aftenposten. 12. mai.

Harbo, Hilde. (2005a). *'Advarer mot feilene fra Oslo-avtalen'*, Aftenposten 4. februar.

Harbo, Hilde. (2005b). *'Advarer om at fredsrollen kan svekkes'*. Aftenposten 5. februar. S.14.

Harbo Hilde. (2005c). *'Fred er Norges nye nisjeprodukt'*, Aftenposten 3.februar.

Harbo Hilde. (2005d) *Redder Norge fra et grådig image*. Aftenposten 4. februar. S.18

Harald Stanghelle. (1991) *(Jeg tar hele avsvr)* Aftenposten 12. oktober. s.8

Harald Stanghelle. (1992) *Nytt lyst på Mossad saken*. Aftenposten 30. juli. S.2.

Harald Stanghelle. (1992) *Ikke Mossad orientering*. Aftenposten 25. Mars. S.2

Harald Stanghelle. (2018) *Det tapte mirakelet*. Aftenposten 30.august. s.3

Harald Stanghelle (2019). *Oslo-avtalen skulte en stor bløff*. Aftenposten 12. januar. S. 3.

Haaretz (2002). *Terje Rød-Larsen. Before it`s too late*. 17. oktober.

Halvor, Elvik (2004) *Kamp om historien*. Dagbladet 27.april. s.3

Larsen, Torgeir (2002) *«Fred som nisje»*, Dagbladet 3.12. s.7

Lundestad, Geir. (2003) *Norge som fredsmegler og brobygger*. Aftenposten Morgen 29. september. S. 8.

Kvam Ragnar (1993).. *Fredsprisen til Yassir Arafat?* Klassekampen 13. September. S. 11.

Østerud. Øyvind (2006). *Lite land som humanitær stormakt?* Klassekampen 06. desember.

Klassekampen (2003) *Der svenskene har IKEA og finnene Nokia, har Norge fredsskaping*. 20. August.

Ny Tid (2006) *Lurt av Tveit*, 3. februar.

Ny Tid (2015) *20 år etter oslo-avtale: å være israelske ambassadør i Norge*. 17. september.

Ny Tid Rød (2006) *Larsen og Juul lyver*. 3. februar.

Ny Tid (2006) *Vil skrive historien selv*, 5. mai.

Ny Tid (2006) *Finner ikke dokumentene*. 05. mai.

Ny Tid (2006) *Krever oppvask*. 03. februar.

Ny Tid (2007) *Har ikke tillit til Riksarkivet*. 12. januar.

Morgenbladet (2004) *Ikon-knuseren. Intervju med Hilde Henriks Waage*. 30.april.

Matlary, Janne Haaland (2000). *Utenrikspolitikk mellom realpolitikk og idealpolitikk*.
Dagbladet 04. februar.

Matlary, Janne Haaland (2005). *Fred og fryd?* Fædrelandsvennen 17. juni.

Matlary, Janne Haaland (2005). *Fred er ej det beste*. Fædrelandsvennen 26. august.

Strøknes, Morten (2003). *Riktig mann på feil sted*. Morgenbladet 03. oktober.

Stavanger Aftenblad, (1995) *fredsnaasjon og bisterander*. 06. september

Stavanger Aftenblad (2006) "*Norge - fredsnaasjon og krigsdeltaker*" 18 Februar.

Stavanger Aftenblad (2007) *Norsk utenrikspolitikk: Sprik mellom idealer og interesser*. 26 april.

Stanghelle, Harald (2004) *en utskjelt avtale..* Aftenposten 27.april. s.6

Vårt Land (1993) *Fred i Betlehem?* 24. desember

Vårt Land (1993) *PLO med nytt mål*. 01.september

Vårt Land (1993) *Fiendebilder skakes*. 10. september

Vårt Land (1993) *Fredsseremoni*. 14. september.

Vårt Land (1993) *De sivile betaler*. 02. august.

Vårt Land (1993) *Avtale på prøve*. 11. oktober.

Vårt Land (1993) *Bli det Arafat og Rabin som undertegnet*. 13. September. s. 9.

VG (1993) *Men den største hyllesten får statssekretær Jan Egeland*. 2. September s. 28.

VG (1993) «*Hval neste jobb*», 13. September. s. 6.

VG (1993) *Andres Bjartnes (Meglerbragden)* 1. september. S.6.

VG (1994) *VG mener: fredsbygging er ikke lett*. 17. september.

VG (1995) *Freds-suksess som bytte-middel*. 30.Januar, S. 22

VG (2000) *Gerilja-diplomati i narkojungelen*. 02. September.

VG (2000) *Jeg er ingen engel, absolutt ikke.* 26 februar

VG (2002) *En beskjeden megler.* 20. September.

VG (2005) *Er Norge en fredsnasjon?* 20 June,

Udgaard, N. M. (1995) *'En politisk kastrert stat i Europa'*, Aftenposten Morgen 28 mars.

S.18.

Udgaard, N. M. (1995) *Nødhjelp ny norsk utenrikspolitikk?* Aftenposten Morgen 7. februar

S.18.

Internett kilder:

Aftenposten (2003) *Oslo-avtale*. 30. september.

<https://www.aftenposten.no/norge/i/zAXO5/oslo-avtalen>

Aftenposten (2012) *Mener Norge sviker Oslo-avtalen*. 28. november,

<https://www.aftenposten.no/verden/i/jdm7b/mener-norge-sviker-oslo-avtalen>

Aftenposten (2014) *Søndag var det blodigste døgnet så langt på Gaza*. 20. juli.

<http://www.aftenposten.no/nyheter/uriks/Sondag-er-det-blodigste-dognet-sa-langt-pa-Gaza-7643296.html>

Aftenposten (2018) *Utenrikspolitisk handlesvare*. 30. juni

<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/P14ER/utenrikspolitisk-handelsvare-harald-stanghelle>

Aftenposten (2018) «*Det tapte mirakelet*» 30. august.

<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/8wAnKW/det-tapte-mirakelet-harald-stanghelle>

Aftenposten (2022) *Oslo-avtale et skjellsord*. 04. januar.

<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/PoekpR/naar-oslo-er-et-skjellsord>

Al-Jazeera dokumenter (2014) *Oslo pris*. 13. juni.

<https://www.youtube.com/watch?v=6rw0qc29jek&t=148s>

Al Jazeera (2014) *Oslo pris*. 15. juni

<https://interactive.aljazeera.com/aja/PalestineRemix/the-price-of-oslo.html#/14>

BBC (2002) *Intervjuet Terje Rød-Larsen*. 29. september.

<https://www.bbc.co.uk/search?q=29.september.+2002&page=9>

Christiansen, Per A. (2021) *gjennom syv tiår er ikke fred i Midtøsten*. Aftenposten. 11. mai.

<https://www.aftenposten.no/historie/i/rgwjel/forhandlinger-om-midtoesten-seks-fredspriser-fortsatt-ikke-fred>

Dagbladet (2018) *Israelsk historiker slakter Oslo-avtalen*. 12. mars.

<https://www.dagbladet.no/nyheter/nordmennene-var-naive-og-ignorante/69592908>

Det hemmelige forhandlinger i Oslo. 19. november.

<https://pulpit.alwatanvoice.com/articles/2005/11/19/31216.html>

Estudie.no 15.08.2021

<https://estudie.no/konflikt/>

Edward Said. Oktopar. 1993

<https://www.lrb.co.uk/the-paper/v15/n20/edward-said/the-morning-after>

Erlend Skevik (2012) VG. 30. november.

<https://www.vg.no/nyheter/utenriks/i/oXJ7j/israel-slutt-for-norges-rolle-som-fredsmekler>

Jensehaugen, Jørgen. (2006) *Hvordan staver man Apartheid? O-s-l-o*. Uio. KR.30

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/36295/fort0306.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Issuu.com (2013) *Farlige forbindelser norske bånd til den israelske okkupasjonen*. 15. august.

https://issuu.com/folkehjelp/docs/farlige_forbindelser

Forskning.no (2009) *Kronikk: Frå offer til skurk*". *Staten Israel i norsk presse*. 27. januar.

<https://forskning.no/kronikk-media-historie/kronikk-fra-offer-til-skurk-staten-israel-i-norsk-presse/1183072>

Klassekampen (2013) 13. september.

<https://arkiv.klassekampen.no/61955/article/item/null/avtalen-som-ikke-ga-noe>

Pace, Michelle (2018) Norway's ambiguous approach towards Israel and Palestine

https://www.researchgate.net/publication/326959930_Norway%27s_ambiguous_approach_towards_Israel_and_Palestine

Nrk.no. Solveig Husøy. 13. September. 2013

https://www.nrk.no/dokumentar/oslo-avtalen_-20-ar-uten-fred-1.11229234

NRK.no (2009) ”Mediene favoriserer palestinerne” 14. januar.

<https://www.nrk.no/kultur/mediene-favoriserer-palestinerne-1.6432691>

Nrk.no 26. April. 2004

<https://www.nrk.no/norge/--norge-lot-seg-bruke-av-israel-1.512729>

Nrk.no Husøy, Solveig. Nilsen, Kirsti Falch (2013) 13. september.

<https://www.nrk.no/dokumentar/de-hemmelige-oslo-forhandlingene-1.11222613>

NRK P2 radio(2021) intervju med Hilde Henriksen Waage. 22. november.

https://radio.nrk.no/podkast/studio_2/1_90c5f45d-937c-4610-85f4-5d937cd6107d

Ny Tid (2001) *Norske helter i den global tragedie*. 21. juni

https://www.nytid.no/norske_helter_i_en_global_tragedie/?uepost=mouazkn78%40gmail.com

Ny Tid (2004) *Den norske ære*. 27. april.

https://www.nytid.no/den_norske_aere/

Ny Tid 2(004) *Fredspolitikkenes makt og avmakt. Glansbildet av Norge som en «humanitær stormakt»* 22. Mai. <http://www.nytid.no/?sk=9&id=1898>

Ny tid (2005) *Boikott Israels våpen nå*. 15. november.

https://www.nytid.no/boikott_israels_vapen_na/uepost=mouazkn78%40gmail.com

Ny Tid (2006) *Dokumentene som forsvant*. 27. Januar.

https://www.nytid.no/dokumentene_som_forsvant/

Ny Tid (2006) *Krever oppvask. 03.februar. UD må få tak i dokumentene, krever Kåre*

Willoch.https://app.retrieverinfo.com/services/archive?languageCategory=lang_NO%2Clang_SE&searchString=%22Ny%20Tid%22

Ny Tid (2015) *20 år etter Oslo-avtale: å være israelske ambassadør i Norge* 17.sptember.

<https://www.nytid.no/20-ar-etter-oslo-avtalene-a-vaere-israelisk-ambassador-i-norge/>

Ny Tid (2015) *Det fortapte Palestina*. 16. desember.

<https://www.nytid.no/det-fortapte-palestina/>

Ny Tid (2018) *Oslo Bloody* 15. april.

<https://www.nytid.no/bloody-oslo/?uepost=mouazkn78%40gmail.com>

Ny Tid (2018) *Norsk fred skaper krig* 14. juni.

<https://www.nytid.no/blank-8/?uepost=mouazkn78%40gmail.com>

Ny Tid (2018) *slutt på freds prosessen*. 01.juni. [https://www.nytid.no/slutt-pa-](https://www.nytid.no/slutt-pa-fredsprosessen/?uepost=mouazkn78%40gmail.com)

[fredsprosessen/?uepost=mouazkn78%40gmail.com](https://www.nytid.no/slutt-pa-fredsprosessen/?uepost=mouazkn78%40gmail.com)

Ny Tid (2020). *Oslo – en gullkantet avtale for Israel*. 30. mai. [https://www.nytid.no/oslo-en-](https://www.nytid.no/oslo-en-gullkantet-avtale-for-israel/?uepost=mouazkn78%40gmail.com)

[gullkantet-avtale-for-israel/?uepost=mouazkn78%40gmail.com](https://www.nytid.no/oslo-en-gullkantet-avtale-for-israel/?uepost=mouazkn78%40gmail.com)

Ragnhild Aarø Njie. (2014) *Aftenposten*. 07. aug.

<https://www.aftenposten.no/kultur/i/11mwe/professor-norske-medier-har-mer-sympati-for-palestina-enn-foer>

Stavanger Aftenbladet (2002) *Rød-Larsen taus om prispengene*. 15. mai.

<https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/kmLek/roed-larsen-taus-om-prispengene>

Stavanger Aftenbladet (2002) *Skriftlig irettesettelse til Mona Juul*. 23. mai.

<https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/Jv23j/skriftlig-irettesettelse-til-mona-juul>

Stavanger Aftenposten (2018) *Et falmet jubileum: 25 år siden Oslo-avtalen*. 12. september.

<https://www.aftenbladet.no/utenriks/i/zLJ411/et-falmet-jubileum-25-aar-siden-oslo-avtalen>

Stavanger Aftenposten (2018) *Oslo er blitt et skjellsord i Midtøsten*. 15. desember.

<https://www.aftenbladet.no/magasinet/i/J1ejJ8/oslo-avtalen-er-25-aar-men-ingen-bryr-seg-om-den>

Skånland, Øystein Haga. (2010) *'Norway is a peace nation': A discourse analytic reading of the Norwegian peace engagement*. 12. desember.

<http://www.sagepub.co.uk/journalsPermission.nav> .

Stanghelle, Harald (2019) *Sannheten om Oslo-prosessen er brutal* | Harald Stanghelle. *Aftenposten*.

11. januar. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/OnKEX3/sannheten-om-oslo-prosessen-er-brutal-harald-stanghelle>

Stanghelle, Harald (2018) *Utenrikspolitisk handelsvare*. *Aftenposten*. 30. januar.

<https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/P14ER/utenrikspolitisk-handelsvare-harald-stanghelle>

VG (204) *Norge ble brukt av Israel*. 26. april

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/jP9pg0/norge-ble-brukt-av-israel>

VG (2004) *vanskelig Oslo-avtale*. 04.mai.

<https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/kaW1W6/den-vanskelige-oslo-avtalen>

Vårt Land (2021) 09. juni.

<https://www.vl.no/meninger/kommentar/2021/06/09/mytebygging-om-norsk-fred/>

TV2, Mekler i kryssild. dokument 2. (2002) 18. mars.

<https://www.tv2.no/arkiv/dokumentar/>

NUPI skole.no Halvard Leira 2007.

<https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/20082/Norge-en-fredsnasjon>

UD – Fred og forsoning (2006, september 29)

<http://odin.dep.no/ud/norsk/tema/fred/bn.html>

Uio.no (2010) 25. november.

https://www.sv.uio.no/mutr/publikasjoner/rapporter/rapp2003/rapport64/index-3_4.html